

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
จิรวดี ชุมพล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
เมษายน 2549

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

บทคัดย่อ
ของ
จิรวดี ชุมพล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและสถิติทางการศึกษา
เมษายน 2549

จิรวดี ชุมพล. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพึ่งตนเองของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.
(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์,
อาจารย์ ขวลิศ รวยอาจิณ.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่
ความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว ความเชื่อมั่นในตนเอง และการ
บรรลุตามขั้นพัฒนาการ กับการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดลพบุรี
และเพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 487 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่ม
แบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามการพึ่งตนเอง แบบสอบถาม
ความรับผิดชอบ แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว
แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง และแบบสอบถามการบรรลุตามขั้นพัฒนาการ ซึ่งมีค่า
ความเชื่อมั่นเท่ากับ .9011, .8797, .8985, .8799, .8901 และ .8406 ตามลำดับ ผู้วิจัย
วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product
Moment Correlation Coefficient) และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression
Analysis)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว ความ
เชื่อมั่นในตนเอง และการบรรลุตามขั้นพัฒนาการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพึ่งตนเอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .792 โดย
ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการพึ่งตนเองได้ร้อยละ 62.7

2. ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลทางบวกต่อการพึ่งตนเอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการบรรลุตามขั้นพัฒนาการ ส่งผล
ทางบวกต่อการพึ่งตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านความรับผิดชอบ
ส่งผลต่อการพึ่งตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านการบรรลุตาม
ขั้นพัฒนาการ โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .427, .325 และ .095
ตามลำดับ

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SOME FACTORS AND
SELF - RELIANCE OF MATHAYOMSUKSA III STUDENTS
IN LOPBURI EDUCATIONAL SERVICE AREA I

AN ABSTRACT
BY
JIRAWADEE CHUMPOL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University
April 2006

Jirawadee Chumpol. (2006). *A Study Of The Relational Between Some Factors And Self - Reliance Of Mathayom Suksa III Students In Lopburi Educational Service Area I*. Master Thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Nipa Sripairot, Mr. Chawalit Ruayajin.

The purposes of this research were to study the relationship between some factors and Self - Reliance of Mathayomsuksa III Students In Lopburi and to study the beta weight of some factors contributed to Self - Reliance of Mathayom suksa III Students In Lopburi. The sample comprised 487 Mathayomsuksa III Students of the area service office, Lopburi Province I that was selected by using the two - stage random sampling. The instruments used in the research were questionnaire self - reliance, responsibility, achievement motive, family relation, self - confidence, achieved development tasks. The reliability were 9011, .8797, .8985, .8799, .8901 and .8406 respectively. Then, the researcher collected data and the data was analyzed by the Pearson Product Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis.

The results of the research were as follows :

1. Responsibility, achievement motive, family relation, self - confidence, achieved development tasks had positive related self - reliance which were statistically significant at .01 level. The multiple correlation coefficient were equaled .792. All some factors explained variance self - reliance at 62.7 percentage.

2. Responsibility and achievement motive were positive contributed to self - reliance which were statistically significant at .01 level. Achieved development tasks was positive contributed to self - reliance which were statistically significant at .05 level. The beta weight of the factors which contributed to responsibility, achievement motive and achieved development tasks were equaled .427, .325 and .095 respectively.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
จิรวดี ชุมพล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและสถิติทางการศึกษา
เมษายน 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการพึ่งตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1

ของ
จิรวดี ชุมพล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ เดือน เมษายน พ.ศ. 2549

.....ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

(อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ชุติ วังศรีตนะ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาอย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ภา ศรีไพโรจน์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ กรรมการควบคุม ปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะ ในการทำปริญญานิพนธ์ พร้อมทั้งพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี เสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. งามอาจ นัยพัฒน์ ที่เป็นกรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้ ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุริรักษา อาจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ และอาจารย์ มณฑิรา จารุเพ็ง ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ วิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้มีความเที่ยงตรงในการวัดยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์ และขอบคุณนักเรียนทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ๆ และเพื่อนๆ เอกวิจัยและสถิติรุ่น 5 ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในการ ดำเนินกิจการต่างๆ พร้อมทั้งให้ความรู้และให้กำลังใจที่ดีตลอดมา

ขอขอบคุณน้องๆ ที่ร่วมทำงานด้วยกันในทุกๆ เรื่อง ได้ให้ความช่วยเหลือในการดำเนิน กิจการต่างๆ รวมทั้งให้กำลังใจและเป็นแรงใจที่ดีเสมอมา

คุณประโยชน์และความสำเร็จของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คุณพ่อ พันโทชนะรัตน์ - คุณแม่ยุพา พี่ชายณัฐพงษ์ น้องชายวิญญู และสุนาถ ชุมพล ตลอดจนญาติมิตร ที่เป็นกำลังใจ คอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกๆ ด้าน จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

จิรวดี ชุมพล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
การฟังตนเอง.....	10
ความหมายของการฟังตนเอง.....	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฟังตนเอง	12
ปัจจัยที่มีผลต่อการฟังตนเอง.....	14
การฝึกการฟังตนเอง	16
ประโยชน์ของการฟังตนเอง.....	18
การวัดการฟังตนเอง	19
ความรับผิดชอบ	22
ความหมายของความรับผิดชอบ.....	22
ความสำคัญของความรับผิดชอบ	22
ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ.....	24
การวัดความรับผิดชอบ	25
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	26
ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	26
ลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	26
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	28
	สัมพันธภาพในครอบครัว	30
	ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว	30
	แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว	31
	ความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว	32
	การวัดสัมพันธภาพในครอบครัว	33
	ความเชื่อมั่นในตนเอง	34
	ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง	34
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง	35
	ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง	38
	ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง	38
	การวัดความเชื่อมั่นในตนเอง	40
	การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ	41
	ความหมายของการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ	41
	แนวคิดเกี่ยวกับงานตามขั้นพัฒนาการ	41
	การวัดการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ	49
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	50
	งานวิจัยในประเทศ	50
	งานวิจัยต่างประเทศ	54
3	วิธีดำเนินการวิจัย	58
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	58
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	75
	การวิเคราะห์ข้อมูล	76
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	76

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	82
	สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	82
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	87
	สรุปผลการวิจัย	88
	อภิปรายผล	88
	ข้อเสนอแนะ	92
	บรรณานุกรม	95
	ภาคผนวก	105
	ภาคผนวก ก	106
	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	107
	ภาคผนวก ข	108
	คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	109
	ภาคผนวก ค	112
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	113
	ประวัติย่อผู้วิจัย	121

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 จังหวัดลพบุรี.....	58
2 จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง..	60
3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	61
4 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปรปัจจัย และการ พึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	83
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง	84
6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัย กับการพึ่งตนเองของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	85
7 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3.....	86
8 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการพึ่งตนเอง.....	109
9 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการพึ่งตนเอง.....	110
10 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถาม	111

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามการพึงตนเอง	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในโลกแห่งการพัฒนา หรือโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้อย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งในทางบวกและทางลบในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยยังต้องมีการพัฒนาอย่างมาก เนื่องจากสภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ ประเทศไทยยังไม่เติบโตและพัฒนาได้ทัดเทียมกับชาติอื่น ดังนั้นการจะพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพราะคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 - 2549) พบว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศมีการพัฒนาไปได้นั้น คนซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สำคัญยิ่งของประเทศเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ต้องได้รับการพัฒนา หากได้มีการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงขึ้นแล้วก็จะย่อมจะส่งผลให้ชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งรวมถึงประเทศชาติมีคุณภาพดีขึ้นไปด้วย

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ (2545: 3) ที่ได้กล่าวถึงปรัชญาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มุ่งเน้นให้เกิดบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการพัฒนาอย่างมี “ดุลยภาพ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนไทยในสังคมมีความสุขถ้วนหน้า พึ่งตนเองและก้าวทันโลก ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545: 2) ระบุว่าปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 ได้เริ่มนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยมุ่งเน้นให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองได้พร้อมทั้งเรียนรู้โลกาภิวัตน์ และรู้จักเลือกนำมาใช้อย่างมีเหตุผล ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ คนไทยสามารถคิดเองทำเอง และพึ่งตนเองได้มากขึ้น การที่คนไทยจะมีลักษณะดังกล่าวจะต้องมุ่งเน้นด้านการพัฒนาคนให้เป็นคนมีคุณภาพ

เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า การพึ่งตนเองเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และก็เป็นคุณสมบัติประการแรกที่มีมนุษย์ควรจะทำ เพราะการพึ่งตนเอง ได้แก่ การไม่มุ่งที่จะพึ่งพาผู้อื่น ก่อนที่จะลงมือพึ่งตนเอง หรือการรอคอยแต่จะให้ผู้อื่นมาช่วยโดยตนเองไม่ยอมทำอะไร การที่บุคคลจะพึ่งตนเองได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบในตนเอง หากขาดความรู้สึกรับผิดชอบในตนเองแล้วก็จะขาดจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง บุคคลที่สามารถพึ่งตนเองจะมีชีวิตที่เป็นอิสระไม่ตกอยู่ในอำนาจหรือถูกบีบบังคับโดยผู้อื่น (ทิสนา แคมมณี และคณะ. 2546: 6) และการพึ่งตนเอง หรือ อัตตา หิ อัตโน นาโถ เป็นเรื่องสำคัญ การพึ่งตนเองไม่ใช่การแยกตัว รังเกียจผู้อื่น หรือไม่คบผู้อื่น เด็กเล็กๆ ยังพึ่งตนเองไม่ได้ ต้องมีคนป้อนข้าว ป้อนน้ำหรือหยิบอะไรมาให้

แต่เมื่อโตขึ้นต้องทำได้ ถ้ายังพึ่งคนอื่นเรื่อยไป ก็จะไม่เป็น ง่ายเปลี่ยนเสีย อ่อนแอ การพึ่งตนเองทำให้แข็งแรง เพราะต้องคิด ต้องทำให้ตนเองอยู่ได้ และมีปัญญาพอที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและเอาชนะวิกฤตได้ (ประเวศ วะสี. 2544: 68 - 69)

สุพรรณิ ไชยอำพร (2535: 86) กล่าวถึงการพึ่งตนเองในระดับบุคคลว่า ความพยายามพึ่งตนเองในระดับบุคคลมีความสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะความพยายามพึ่งตนเองในระดับอื่นๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีความพยายามพึ่งตนเอง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วศูนย์กลางของการพัฒนา คือ การปรับปรุงความเป็นอยู่และคุณภาพของคนในสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับกระทำการของคนและทรัพยากรในสังคมที่จะเป็นตัวกำหนดศักยภาพ (potential) ของการพัฒนา ถ้าคนในสังคมรู้จักพึ่งตนเองแล้ว ก็จะนำไปสู่ความพยายามพึ่งตนเองในระดับอื่นๆ ด้วย ดังนั้นความพยายามพึ่งตนเองระดับบุคคลจึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้น (precondition) ของระดับอื่นๆ การพึ่งตนเองจึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของผู้ที่หวังความก้าวหน้าและต้องการเป็นบุคคลสำคัญ ไม่มีบุคคลสำคัญคนใดที่ขาดคุณลักษณะข้อนี้ เพราะเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต้องมี และจากการศึกษาของวรรณิ แกมเกตุ (2545) และสุพรรณิ ไชยอำพร (2535) ที่ศึกษาการพึ่งตนเองในระดับบุคคล พบว่า ความเชื่อ มั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง

การปลูกฝังการพึ่งตนเองควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก แต่วัยที่เหมาะสมที่สุดในการปลูกฝังการพึ่งตนเองให้แก่บุคคล คือ วัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอายุระหว่าง 15 - 25 ปี ซึ่งเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยรุ่นตอนปลายกับวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญของชีวิต จากการศึกษาของสมาร์ท และสมาร์ท (Smart & Smart. 1967: 537) พบว่าการพึ่งตนเองเป็นลักษณะหนึ่งที่พบในวัยแรกของชีวิตและเป็นลักษณะที่จะมีอยู่ตลอดไปตั้งแต่วัยเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะจะมีในผู้หญิงมากกว่า และเป็นผลมาจากสังคมประกิต (Socialization) และจากทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน (พรณี ชูทัยเจนจิต. 2545: 51) ที่กล่าวถึงขั้นพัฒนาความไว้วางใจกับความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust) ว่าเนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยที่ยังไม่สามารถช่วยตนเองได้ ยังต้องคอยพึ่งพาผู้อื่นโดยเฉพาะพ่อแม่ ดังนั้นขั้นนี้จึงเป็นขั้นที่เด็กจะพัฒนาความไว้วางใจ ความไว้วางใจทั้งต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น ซึ่งความรู้สึกนี้จะพัฒนาขึ้นมาได้จากความสม่ำเสมอของพ่อแม่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ซึ่งสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องคำนึงถึงคือ สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูกเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นในช่วงวัยเด็กจนถึงวัยรุ่น ถ้าความต้องการของเด็กได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม ประกอบกับความรักใคร่ผูกพันที่เป็นไปอย่างจริงใจของพ่อแม่ จะทำให้เด็กคิดว่าโลกนี้ปลอดภัย น่าอยู่ สามารถที่จะไว้วางใจได้ ซึ่งพัฒนาการของความไว้วางใจจะเป็นรากฐานของการที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาเองเป็นผู้มีความสามารถเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองและนำตนเองได้ นอกจากนั้นวุฒิภาวะ การเป็นผู้มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง ซึ่งฮาวิกเกอร์สท (Havighurst. 1961) เป็นผู้หนึ่งที่มองเห็นว่าพัฒนาการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษา โดยมองเห็นว่าใน

กระบวนการของพัฒนาการในแต่ละวัยนั้น จะประกอบไปด้วยการเรียนรู้เกี่ยวกับงานชนิดต่างๆ เรียกว่างานตามขั้นพัฒนาการ ซึ่งในทุกช่วงวัยของชีวิตทุกคนนั้นจะมีงานประจำวัย ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะทำให้ได้ในช่วงวัยนั้นๆ ถ้าผู้ใดก็ตามประสบผลสำเร็จในงานตามขั้นพัฒนาการในช่วงวัยของตนได้นั้น จะทำให้ผู้นั้นมีความสุขและมีความพอใจในชีวิต สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในช่วงต่อไปได้เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ใดก็ตามไม่สามารถบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการซึ่งเป็นงานประจำวันของตนได้ ย่อมทำให้ผู้นั้นไม่มีความสุข และไม่มีมีความพอใจในชีวิต ซึ่งจะมีผลต่อการปรับตัว และทำให้มีความยากลำบากในการพัฒนาในช่วงชีวิตวัยต่อไป (ทศนีย์ ลิ้มมันจรี. 2539: 5) ส่งผลให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะคิดว่าตนไม่มีความสามารถ ไม่สามารถทำอะไรได้สำเร็จ และจากการศึกษางานวิจัยที่กล่าวถึงการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการในวัยรุ่น พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน จะมีพฤติกรรมการพึ่งตนเองในระดับปานกลาง (จิรณี ฮวนนรินทร์. 2542: 5)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การพึ่งตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และพัฒนาบุคคลให้เป็นคนที่มีคุณภาพ สำหรับการวิจัยครั้งนี้พบว่ามียุปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการพึ่งตนเอง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ อันได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ว่ามีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง เพื่อที่จะนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ไปเป็นแนวทางต่อครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการปลูกฝัง ส่งเสริม และพัฒนาให้เด็กมีการพึ่งตนเอง และเป็นประชากรที่มีคุณภาพซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงลักษณะของกลุ่มตัวแปรปัจจัย ซึ่งคัดสรรมาจากทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพึ่งตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดลพบุรี โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดลพบุรี โดย
 - 1.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยแต่ละตัวกับการพึ่งตนเอง
 - 1.2 เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยแต่ละตัวกับการพึ่งตนเอง
2. เพื่อศึกษาคำแนะนำความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดลพบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบว่า ตัวแปรปัจจัยซึ่งได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางต่อครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝัง และพัฒนาให้เด็กมีการพึ่งตนเองในด้านการศึกษาเล่าเรียน ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านเศรษฐกิจ และส่งเสริมให้เด็กเป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งมีจำนวนโรงเรียน 12 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 76 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียน 2,894 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 17 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 487 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
 - 1.1 ความรับผิดชอบ
 - 1.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 1.3 สัมพันธภาพในครอบครัว
 - 1.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.5 การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การพึ่งตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพึ่งตนเอง (Self - Reliance) หมายถึง การที่บุคคลสามารถช่วยเหลือตนเองโดยใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่แก้ไขอุปสรรค หรือการกระทำใดๆ ได้สำเร็จ ด้วยความมั่นใจในตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา เป็นภาระแก่ผู้อื่น หรือหมู่คณะ ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบสอบถามการพึ่งตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยได้แบ่งการพึ่งตนเอง ตามการแบ่งของกรมสามัญศึกษา ซึ่งแบ่งการพึ่งตนเองเป็น 3 ด้าน คือ

1.1 การพึ่งตนเองด้านการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อมีปัญหาด้านการเรียนสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยวิธีที่ถูกต้อง และสุจริตไม่ลอกผลงานของผู้อื่น หรือให้ผู้อื่นทำ หรือเอาผลงานของผู้อื่นมาส่งอาจารย์เพื่อเอาคะแนน

1.2 การพึ่งตนเองด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่สร้างปัญหาหรือเป็นภาระให้แก่กลุ่ม สร้างบรรยากาศในการทำงานของกลุ่มให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านความคิด จนกลุ่มได้ผลงานตามเป้าหมายที่กำหนด ยินดีรับงานของกลุ่มด้วยความมีเหตุมีผล และด้วยความเต็มใจ ไม่คิดถึงความได้เปรียบเสียเปรียบในระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

1.3 การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในเรื่องการเงิน รู้จักจัดสรรรายจ่ายให้สมดุลกับรายรับ ตลอดจนการรู้จักเลือก และใช้เครื่องอุปโภคบริโภคอย่างคุ้มค่า เช่น พยายามซ่อมแซมเสื้อผ้าให้ใช้ประโยชน์ได้อยู่เสมอ ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างคุ้มค่า เลือกซื้ออาหารให้พอเหมาะไม่เหลือทิ้ง วางแผนการใช้จ่ายเงิน และใช้จ่ายเงินในทางที่เป็นประโยชน์ และรู้จักการเก็บออม

2. ปัจจัยบางประการ หมายถึง ตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของนักเรียน ได้แก่

2.1 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดี และไม่ดี ซึ่งสามารถวัดความรับผิดชอบได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากแบบสอบถามความรับผิดชอบของฟีโลลักษณะ ทองรอด (2547)

2.2 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement motive) หมายถึง ความปรารถนา หรือความต้องการของนักเรียนที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความเพียรพยายามให้ประสบความสำเร็จ เพื่อบรรลุมาตรฐานอันดีเลิศ ได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง แม้จะลำบากก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จ หรือประสบ

ความล้มเหลว ซึ่งสามารถวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประกิจศรี เฝ้าเมือง (2546)

2.3 สัมพันธภาพในครอบครัว (Family Relation) หมายถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว หรือการแสดงออกด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัว มีความรักความห่วงใยซึ่งกันและกัน การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสามัคคีกัน ความผูกพันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในครอบครัว ซึ่งสามารถวัดสัมพันธภาพในครอบครัวได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวของวัฒนา ปลาตะเพียนทอง (2546)

2.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self - Confidence) หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มีความมั่นใจในการกระทำการใดๆ ให้สำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาต่างๆ โดยไม่ท้อถอย สามารถที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะต้องเป็นคนที่มีจิตใจมั่นคง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจกระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง ยอมรับในความสามารถของตนเอง ตลอดจนมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง ซึ่งสามารถวัดความเชื่อมั่นในตนเองได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเองของธัญญา คนอยู่ (2547)

2.5 การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ (Achieved Development Tasks) หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับภาระงานประจำวัยของตนได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดของฮาวิกเกอร์ส (Havighurst, 1961) ซึ่งกำหนดลักษณะภาระงานประจำวัยของวัยรุ่นจำนวน 10 งาน แต่จากลักษณะของสังคมไทย ผู้วิจัยได้ทำการปรับภาระงานประจำวัยให้เหลือเพียงจำนวน 9 งาน โดยงานที่ 7 การเตรียมตัวเพื่อการแต่งงานและการมีครอบครัว ผู้วิจัยจะไม่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สำหรับการวัดการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการสามารถวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากแบบสอบถามการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการของอุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ และสิริวรรณ สารนาค (2546) โดยงานทั้ง 9 งานมีดังนี้

2.5.1 การสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ หมายถึง การที่นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อน มีการช่วยเหลือสนับสนุน และรู้จักกอด

2.5.2 การแสดงบทบาททางสังคมได้เหมาะสมกับลักษณะทางเพศของตน หมายถึง การที่นักเรียนใช้คำพูดและแสดงกิริยามารยาทได้อย่างเหมาะสม ยอมรับต่อบทบาททางเพศของตน

2.5.3 การยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและใช้ร่างกายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การที่นักเรียนพอใจในสภาพร่างกายที่เป็นอยู่ และรู้จักรักษาสุขภาพอนามัยของตน

2.5.4 การรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเป็นอิสระจากพ่อแม่และผู้ใหญ่คนอื่น ๆ หมายถึง การที่นักเรียนเป็นตัวของตัวเอง รู้จักแยกแยะความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ไม่แสดงอารมณ์เมื่อมีอารมณ์โกรธ

2.5.5 การมีความมั่นใจในเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนวางแผนใช้เงินอย่างรอบคอบ ไม่ใช้เงินเกินงบ และเลือกซื้อเฉพาะสิ่งของที่จำเป็น

2.5.6 การเลือกและเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ หมายถึง การที่นักเรียนมีความเข้าใจในข้อมูลทางอาชีพ มีการวางแผนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่อาชีพที่ต้องการ และรับรู้ถึงความสามารถของตน

2.5.7 การพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญาและแนวความคิดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี หมายถึง การที่นักเรียนเข้าใจในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ทำในสิ่งผิดกฎหมายและปฏิบัติตามตามปทัสสถานทางสังคม รู้จักติดตามข่าวสาร

2.5.8 ความต้องการและรู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม หมายถึง การที่นักเรียนได้มีการช่วยเหลือสังคมและปฏิบัติตามให้เข้ากับสภาพสังคมโดยรวม รู้จักช่วยเหลือผู้เดือดร้อนตามกำลัง

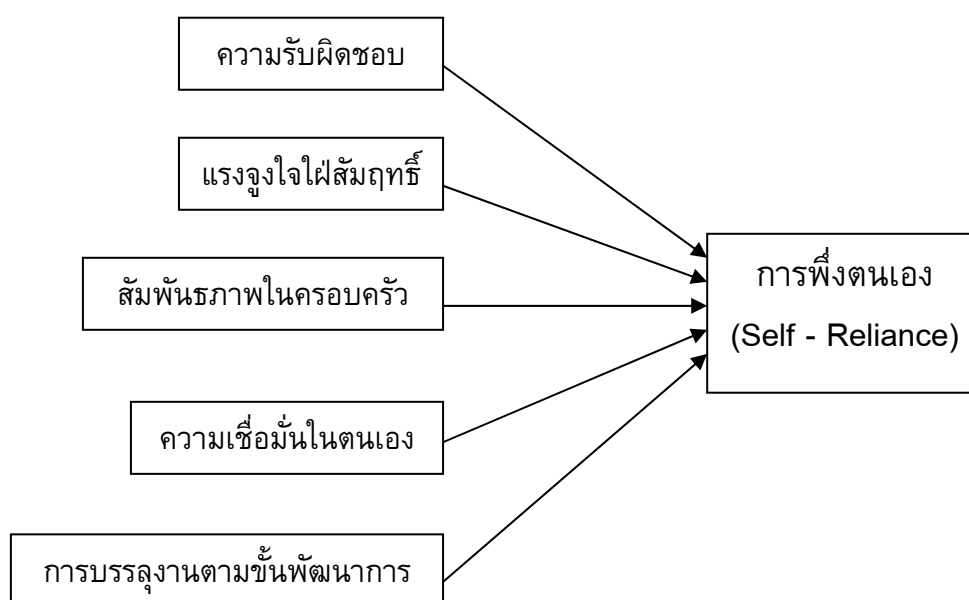
2.5.9 ความเข้าใจในเรื่องค่านิยมและรู้จักเลือกค่านิยม หรือมาตรฐานที่ควรยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต หมายถึง การที่นักเรียนรู้ถึงลักษณะค่านิยมของสังคมที่ตนอยู่ และปฏิบัติได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่

3. คำนำน้หนักความสำคัญ หมายถึง ค่าที่แสดงถึงตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้คำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β)

4. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการวัดผล และจิตวิทยาการศึกษาขึ้นไป และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ประเมินแบบสอบถามเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงลักษณะของกลุ่มตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง โดยผู้วิจัยคัดสรรมาจากทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเอง ได้แก่ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน (พรณี ชูทัยเจนจิต. 2545: 51) ทฤษฎีของฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst. 1961) งานวิจัยของวรรณิ์ แกมเกตุ (2545) งานวิจัยของเอมอร ดีมาก (2540) และอื่นๆ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. มีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฟังตนเอง
 - 1.1 ความหมายของการฟังตนเอง
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการฟังตนเอง
 - 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการฟังตนเอง
 - 1.4 การฝึกการฟังตนเอง
 - 1.5 ประโยชน์ของการฟังตนเอง
 - 1.6 การวัดการฟังตนเอง
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ
 - 2.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
 - 2.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ
 - 2.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ
 - 2.4 การวัดความรับผิดชอบ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.1 ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.2 ลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 - 3.4 การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.2 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.3 ความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.4 การวัดสัมพันธภาพในครอบครัว
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 5.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

- 5.3 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง
- 5.4 ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 5.5 การวัดความเชื่อมั่นในตนเอง
- 6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการ
 - 6.1 ความหมายของการบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการ
 - 6.2 แนวคิดเกี่ยวกับงานตามขั้นพัฒนาการ
 - 6.3 การวัดการบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการ
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเอง

1.1 ความหมายของการพึ่งตนเอง

ทอร์ป คลาก และ ทีกส์ (Thorpe; Clark and Tieges. 1953: 3) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองว่า หมายถึง ความมีอิสระในการกระทำที่ไม่ขึ้นต่อใคร มีอารมณ์มั่นคง และมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตน

พระเทพเวที (2540: 11 - 12) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเอง ว่าคือทำตนให้เป็นพึ่งของตนได้พร้อมที่จะรับผิดชอบตนเอง ไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระถ่วงหมู่คณะ หรือหมู่ญาติ ด้วยการประพฤติธรรม

รัตน ภัทรธัญญา (2535: 22) ได้ให้ความหมาย การพึ่งตนเองว่า หมายถึง การที่บุคคลช่วยเหลือตนเองโดยใช้ความสามารถที่มีอยู่แก้ไขอุปสรรค หรือกระทำการใดๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองอย่างมั่นใจทั้งด้านเศรษฐกิจ การปฏิบัติการกิจประจำวัน และด้านการศึกษา

คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยม กลุ่มนักวิชาการ (2525: 65 - 82) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การเคารพตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา หรือเป็นภาระแก่ผู้อื่นหรือหมู่คณะและได้กำหนดขอบข่ายของการพึ่งตนเองไว้ 3 ด้านคือ

1. การพึ่งตนเองด้านการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติการกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวันของตนให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง ไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระแก่ผู้อื่น เช่น สามารถอาบน้ำแต่งตัวเองได้ อยู่ตามลำพังได้ และช่วยเหลือตนเองเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่รู้จักบริการตัวเองในการรับประทานอาหาร สามารถซ่อมแซมเครื่องใช้ของตนที่ชำรุดเสียหายได้ด้วยตนเอง

2. การพึ่งตนเองด้านการศึกษเล่าเรียน หมายถึง ความสามารถในการศึกษเล่าเรียน ให้สำเร็จลงได้ด้วยตนเอง ยอมรับ และเคารพในตนเอง มีความคิดอุดมการณ์และความเชื่อมั่น รู้จักใช้ความสามารถของตนที่มีอยู่เพื่อการศึกษาค้นคว้า และทำงานให้สำเร็จตามความประสงค์ รวมทั้งพยายามเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนยิ่งขึ้น

3. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในด้าน เงินทองรู้จักหารายได้ในทางสุจริตสำหรับใช้จ่าย ตลอดจนรู้จักเลือกและใช้เครื่องอุปโภคบริโภค อย่างคุ้มค่าอย่างแท้จริง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529: 2 - 72) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองว่า หมายถึง การเคารพตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา หรือเป็นภาระแก่ผู้อื่นหรือหมู่คณะ และได้กำหนดขอบข่ายของการพึ่งตนเองไว้ 3 ด้านคือ

1. การพึ่งตนเองด้านการศึกษเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อมีปัญหาด้านการเรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยวิธีที่ถูกต้องและสุจริตไม่ลอกผลงานของผู้อื่น หรือให้ผู้อื่นทำ หรือเอาผลงานของผู้อื่นมาส่งอาจารย์เพื่อเอาคะแนน

2. การพึ่งตนเองด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่สร้างปัญหาหรือเป็นภาระให้แก่กลุ่ม สร้างบรรยากาศในการทำงานของกลุ่มให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยเหตุผลและเต็มใจ ไม่คิดถึงความได้เปรียบเสียเปรียบในระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

3. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่นักเรียนพยายามใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในด้านเงินทอง รู้จักหารายได้ในทางสุจริตสำหรับใช้จ่ายส่วนตัว เพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยไม่กระทบกระเทือนต่อการศึกษาเล่าเรียน เช่น ใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนรับจ้างส่งขนม ปลูกผักสวนครัว ตลอดจนรู้จักเลือกและใช้เครื่องอุปโภคบริโภคอย่างคุ้มค่า เช่น พยายามซ่อมแซมเสื้อผ้าให้ใช้ประโยชน์ได้อยู่เสมอ เลือกซื้ออาหารให้พอเหมาะไม่เหลือทิ้ง วางแผนการใช้เงินและการเก็บออมอย่างมีสัดส่วน

เฉลิมชัย หาญกล้า (2537: 41) ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงออกถึงความพยายามที่จะช่วยเหลือตนเอง โดยใช้ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ กระทำกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จด้วยตนเอง อย่างมั่นใจทั้งในด้านการเรียน ด้านการปฏิบัติการกิจประจำวันและด้านเศรษฐกิจ

สมพงษ์ พานิชสกุล (2533: 17) ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะยืนหยัดและใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสงบได้ด้วยความสามารถของตนเอง ของบุคคลหรือสังคม มิใช่การปิดตนเอง ตัดขาดความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสังคมอื่น แต่อยู่บนพื้นฐานของมิติ

ใหม่แห่งความสัมพันธ์ คือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ฉะนั้นการพึ่งตนเองจึงปกครองไปด้วยทั้งความเป็นไทและเป็นธรรม

บุญเลิศ พูนสุขโข (2540: 19) ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงออกถึงความพยายามที่จะช่วยเหลือตนเอง โดยใช้ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่แก้ไขปัญหา แก้ไขอุปสรรค หรือกระทำการใดๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองอย่างมั่นใจทั้งในด้านการศึกษาเล่าเรียน ด้านการปฏิบัติการกิจประจำวัน และด้านเศรษฐกิจ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคลสามารถช่วยเหลือตนเองโดยใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่แก้ไขอุปสรรค หรือการกระทำใดๆ ได้สำเร็จด้วยความมั่นใจในตนเอง และไม่ทำตัวให้เป็นปัญหา เป็นภาระแก่ผู้อื่น หรือหมู่คณะ โดยแบ่งการพึ่งตนเองเป็น 3 ด้าน คือ การพึ่งตนเองด้านการศึกษาเล่าเรียน การพึ่งตนเองด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

1.2 แนวคิดและทฤษฎีการพึ่งตนเอง

พฤติกรรมการพึ่งตนเอง (Independent behavior) เป็นพฤติกรรมที่พึ่งปรารถนาของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นพ่อแม่ปรารถนาให้ลูก ซึ่งอยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่นสามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่เป็นภาระของพ่อแม่และสังคม ต้องการให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และพึ่งตนเองได้ สามารถดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย สามารถวางแผนชีวิตในการใช้เวลาว่าง การเลือกคบเพื่อน การเรียน ตลอดจนการใช้จ่ายเงินได้เป็นอย่างดี

บุคคลจะมีพฤติกรรมพึ่งตนเองได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับมาจากครอบครัวตั้งแต่แรก หรือมีพัฒนาการที่สืบเนื่องต่อกันมาตลอดชีวิตของผู้นั้น จนกระทั่งเมื่อเข้าสู่ช่วงสุดท้ายของวัยเด็กตอนกลาง เป็นช่วงที่วัยเด็กตอนกลางต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจในการพึ่งตนเอง ดังที่จะเห็นได้จากแนวคิดของฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst, 1961: 38) ที่เชื่อว่าวัยเด็กตอนกลางเป็นช่วงที่เด็กได้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ใกล้เคียงกับวัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงที่เด็กมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น สามารถวางแผนหรือกระทำการต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ในด้านร่างกาย ยกเว้นทางด้านจิตใจเท่านั้นที่พบว่า ในบางครั้งวัยเด็กตอนกลางยังคงต้องการการพึ่งพาพ่อแม่ และการที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือจากพ่อแม่มาตลอด โดยที่บุคคลนั้นไม่มีโอกาสดูแลตนเอง หรือพึ่งตนเองได้ จะส่งผลทำให้ผู้นั้นไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องสำคัญได้ ไม่มีความคล่องตัวในสังคม มีอารมณ์ไม่คงที่ ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน (พรณี ชูทัยเจนจิต. 2545: 51) ที่ได้กล่าวถึงขั้นพัฒนาความไว้วางใจ กับความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust) ว่าเนื่องจากวัยเด็กช่วงอายุระหว่าง 0 - 1 ปี เป็นวัยที่เด็กยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ยังต้องคอยพึ่งพาผู้อื่นโดยเฉพาะพ่อแม่ ดังนั้นขั้นนี้จึงเป็นขั้นที่เด็กจะพัฒนาความไว้วางใจ ความไว้วางใจทั้งต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น ซึ่งความรู้สึกนี้จะพัฒนาขึ้นมาได้จากความสม่ำเสมอ

ของพ่อแม่ในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ซึ่งสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องคำนึงถึงคือสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูกเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นในช่วงวัยเด็กจนถึงวัยรุ่น ถ้าความต้องการของเด็กได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม ประกอบกับความรักใคร่ผูกพันที่เป็นไปอย่างจริงใจของพ่อแม่ จะทำให้เด็กคิดว่าโลกนี้ปลอดภัย น่าอยู่สามารถที่จะไว้วางใจได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม เด็กจะคิดว่าโลกนี้เต็มไปด้วยอันตราย ไม่น่าอยู่ ก็จะทำให้เด็กเป็นคนหวาดระแวง ซึ่งจะพัฒนาความไม่ไว้วางใจทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นต่อไป ดังนั้นพัฒนาการของความไว้วางใจจะเป็นรากฐานของความเป็นเอกลักษณ์ของการที่จะรู้สึกว่าคุณเองเป็นผู้มีความสามารถ เป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองและนำตนเองได้

ในทางพระพุทธศาสนา ยังได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของการพึ่งตนเองไว้ โดยสอนให้มนุษย์นำไปปฏิบัติสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง เรียกว่า นาถกรรม 10 ซึ่งแปลว่า ธรรมที่พึ่ง หรือ หลักการพึ่งตนเอง 10 ประการ และได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่พึ่งตนเองได้ ดังนี้

1. *ประพฤติดีมีวินัย* คือ ดำเนินชีวิตโดยสุจริตทั้งทางกาย ทางวาจา มีวินัย และประกอบสัมมาชีพ

2. *ได้ศึกษาศดับมาก* คือ ศึกษาเล่าเรียนสดับรับฟังมาก อันใดเป็นสายวิชาของตนหรือตนศึกษาศิลปวิทยาใด ก็ศึกษาให้ชำรุด มีความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง รู้ชัดเจนและใช้ได้จริง

3. *รู้จักคบคนดี* คือ มีกัลยาณมิตร รู้จักเสวนา เข้าหาที่ปรึกษา หรือผู้ที่แนะนำสั่งสอนที่ดี เลือกสัมพันธ์เกี่ยวข้อง และถ้อยเยี่ยงอย่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ซึ่งจะทำให้ชีวิตเจริญงอกงาม

4. *เป็นคนที่พูดกันง่าย* คือ ไม่ดื้อรั้นกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผลและข้อเท็จจริงพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตน

5. *ชวนช่วยกิจของหมู่* คือ เอาใจใส่ช่วยเหลือธุระและกิจการของชนร่วมหมู่คณะ ญาติเพื่อนพ้อง และของชุมชน รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรอง หาวิธีดำเนินการที่เหมาะสมทำได้ จัดได้ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

6. *เป็นผู้ใฝ่ธรรม* คือ รักธรรม ชอบศึกษาค้นคว้า สอบถามหาความรู้ หาความจริง รู้จักพูด รู้จักรับฟัง สร้างความรู้สึกละเมตตาสนทนสนทนา

7. *มีความขยันหมั่นเพียร* คือ ขยันหมั่นเพียร พยายามหลีกเลี่ยงความขี้ ประจบความดี บากบั่น ก้าวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระหน้าที่

8. *มีสันโดษรู้พอดี* คือ ยินดี พึงพอใจแต่ในลาภผล ผลงานและผลสำเร็จต่างๆ ที่ตนสร้างหรือแสวงหามา ได้ด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนเองโดยทางชอบธรรม และไม่มัวเมาเห็นแก่ความสุขทางวัตถุ

9. *มีสติคงมั่น* คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการที่ทำ คำที่พูด กิจที่ทำแล้ว และที่ต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ผลีผลาม ไม่เลินเล่อ ไม่เลือนลอย ไม่ประมาท ไม่ยอมถลำลงในทางผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งโอกาสสำหรับความดีงาม

10. *มีปัญหาเหนืออารมณ์* คือ มีปัญหาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ มอบสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักพิจารณาวินิจฉัยด้วยใจเป็นอิสระ ทำการต่างๆ ด้วยความคิดและวิจารณญาณ

ซึ่งสอดคล้องกับพระชนของ พระเทพเวที (2540: 11 - 12) ที่กล่าวว่า ผู้ที่พึงตนเองได้จะเป็นลักษณะหนึ่งที่บ่งชี้ว่า ผู้นั้นเป็นคนที่มีส่วนร่วมที่ดีในชุมชน หรือเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ซึ่งคนประเภทนี้จะประกอบด้วยลักษณะดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าถ้าผู้ใดก็ตามมีลักษณะที่สามารถพึงตนเองได้นั้น มักจะเป็นผู้ประพฤติธรรมได้ ซึ่งมีผลทำให้การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

เพราะฉะนั้น การพึงตนเองได้เป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง เพราะผู้ที่พึงตนเองได้นั้นมักจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และถ้าสมาชิกในสังคมเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ย่อมจะส่งผลทำให้ผู้นั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสิ่งสำคัญ คือ ผู้ที่พึงตนเองได้นั้นจะไม่เป็นภาระของสังคม รวมทั้งเป็นผู้ที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามโอกาสอันควร

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพึงตนเอง

การที่วัยรุ่นจะมีลักษณะการพึงตนเอง และช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับ

1. ประสบการณ์ที่วัยรุ่นได้รับจากครอบครัว

ประสบการณ์ที่วัยรุ่นได้รับจากครอบครัว จะรวมถึงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ได้ปฏิบัติต่อวัยรุ่นเพื่อให้วัยรุ่นสามารถพึงตนเองได้นั้น จัดว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะลักษณะของการพึงตนเองได้นั้นจะมีการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเมื่อเข้าสู่วัยเด็กตอนกลางจะเริ่มมองเห็นได้ชัดเจนถึงลักษณะการพึงตนเองหรือช่วยเหลือตนเองได้ ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst. 1961: 38 - 39) กล่าวว่าในวัยเด็กตอนกลาง เด็กจะเลือกทำกิจกรรมจากภายในครอบครัวก่อน เช่น การเล่นเกม การเลือกฟังรายการวิทยุ ดูโทรทัศน์ การเลือกอ่านหนังสือ การคบเพื่อน และการเลือกสถานที่เล่น เป็นต้น หลังจากนั้นเด็กจึงจะสามารถเลือกทำกิจกรรมที่ต้องอยู่ภายนอกครอบครัวโดยใช้เวลานานขึ้น แม้แต่ความสามารถในการนอนพักค้างคืนที่อื่น เช่น การเข้าค่ายที่โรงเรียน วัยเด็กตอนกลางก็สามารถทำได้ดีขึ้นตามลำดับ และเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น วัยรุ่นทุกคนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ตนเอง วัยรุ่นมีความต้องการเป็นอิสระจากพ่อแม่ ต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาพ่อแม่ และในบางครั้งพบว่า ในช่วงวัยรุ่นอาจจะมีปัญหาพฤติกรรมที่เกิดความขัดแย้งใจระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ได้ กล่าวคือ ในช่วงที่ทั้งวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงต้องการความเป็นอิสระจากพ่อแม่ แต่ในบางครั้ง

วัยรุ่นก็ยังคงมีความรู้สึกว่าคุณต้องการความช่วยเหลือจากพ่อแม่บ้าง แต่พ่อแม่ก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือใดๆ ตรงข้ามแม้ว่าพ่อแม่ต้องการให้วัยรุ่นสามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามลำพัง แต่พ่อแม่ก็ยังคงมีความรู้สึกว่าคุณยังด้อยประสิทธิภาพ เกรงกลัวว่าคุณอาจจะทำสิ่งผิดพลาด จึงทำให้พ่อแม่ให้ความช่วยเหลือวัยรุ่นตลอดเวลา หรือพ่อแม่บางรายอาจใช้อำนาจบังคับ ผลที่ได้รับ คือวัยรุ่นมีความขัดแย้งใจกับพ่อแม่ บางรายอาจต่อต้านพ่อแม่อย่างรุนแรงได้

สำหรับสังคมตะวันตก เฮิร์ลอค (Hurlock, 1975: 187) ได้กล่าวว่า สิ่งที่คุณต้องการเป็นอย่างยิ่ง คือวัยรุ่นต้องการพึ่งตนเองได้ ต้องการอิสระ ต้องการมีรายได้เป็นของตนเอง และต้องการให้ตนเองสามารถจัดสรรเงินที่มีอยู่ให้พอเพียงกับค่าใช้จ่าย แต่ในสภาพความจริงแล้ว วัยรุ่นก็ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้เอง จำเป็นต้องพึ่งพ่อแม่ซึ่งในบางครั้งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ได้ สำหรับการพึ่งตนเองในด้านการหารายได้ของวัยรุ่นไทย พบว่าวัยรุ่นไทยยังไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเองได้ ยังคงต้องพึ่งพ่อแม่ในเรื่องค่าใช้จ่าย แต่สิ่งที่คุณจะต้องทำ คือเมื่อได้รับเงินค่าใช้จ่ายจากพ่อแม่มาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือนจะต้องสามารถตัดสินใจในการใช้เงิน และจัดสรรเงินที่ได้รับจากพ่อแม่ให้สามารถใช้ได้อย่างเพียงพอ ซึ่งลักษณะการจัดสรรเงินได้นั้น วัยรุ่นควรต้องได้รับการฝึกการจัดการใช้เงิน เพราะวัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมในการฝึก

ดังนั้นวัยรุ่นจะสามารถพึ่งตนเองได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ว่าเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้ช่วยเหลือตนเองมากน้อยเพียงใด โดยพ่อแม่ส่งเสริมลูกของตนได้ตั้งแต่วัยเด็ก ดังนี้

1. พ่อแม่ควรส่งเสริมให้เด็กหรือวัยรุ่นได้แสวงหาคำตอบ หรือหาความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยมีพ่อแม่และผู้ใหญ่อยู่เบื้องหลังและคอยช่วยเหลือตามโอกาสและความเหมาะสม
2. พ่อแม่ให้เด็กหรือวัยรุ่นได้มีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมในสังคม เพราะการที่เด็กและวัยรุ่นมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม จะช่วยให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยความมั่นคง และสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้อย่างมั่นใจ

2. ประสบการณ์ที่วัยรุ่นได้รับจากกลุ่มเพื่อน

การที่คุณจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น คือ ควรจะต้องมีกลุ่มเพื่อนในวัยรุ่นหรือเพื่อนในวัยเรียน ทั้งนี้เพราะเพื่อนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อชีวิตและจิตใจของวัยรุ่น ถ้าเพื่อนมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ จะทำให้วัยรุ่นผู้นั้นมีความสุขและปรับตัวอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มเพื่อนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาทางด้านความเป็นตัวของตัวเองของวัยรุ่นได้ ซึ่งการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองได้เริ่มพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็กและวัยรุ่นตามลำดับ ในบางครั้งกลุ่มเพื่อนจะเป็นผู้ช่วยสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสวางแผนและตัดสินใจโดยไม่ต้องกังวลถึงพ่อแม่หรือผู้ปกครอง การที่เด็กและวัยรุ่นสามารถทำงานประสบความสำเร็จร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกัน จะช่วยทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเองได้ ดังนั้นแนวทางการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เพื่อให้วัยรุ่นได้รับประสบการณ์จากกลุ่มเพื่อน มีดังนี้

1. พ่อแม่ควรใช้เหตุผลและแนะนำวิธีการในการคบเพื่อน โดยไม่ห้ามหรือปิดโอกาสในการคบเพื่อนของเด็กและวัยรุ่น

2. พ่อแม่ควรใช้วิธีการให้เด็กและวัยรุ่นพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องปกป้องห้ามปรามหรือตัดสินใจแทนเด็กและวัยรุ่นในทุกเรื่อง

3. ประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียน

ประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ ครู บรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศในโรงเรียน กฎระเบียบข้อบังคับ และนโยบายของโรงเรียนจะมีส่วนช่วยวัยรุ่นในการพึ่งตนเองเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ การเตรียมพร้อมในอาชีพและการใช้ชีวิตในสังคม ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ช่วยทำให้วัยรุ่นได้รับประสบการณ์ ดังนี้

1. มีความรู้ทางด้านอาชีพ รู้จักเลือกอาชีพที่เหมาะสม กับความสามารถและความสนใจของตน และรู้จักเลือกอาชีพที่มีคุณค่าต่อสังคม

2. มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตและฝึกใช้ชีวิตอยู่ในสังคม การที่วัยรุ่นมีโอกาสออกจากครอบครัวและมาใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน จะมีส่วนช่วยให้วัยรุ่นมีความมั่นใจหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งการใช้เงินสามารถจัดสรรและรับผิดชอบในเรื่องการใช้จ่ายเงินของตนเองได้ ทำให้วัยรุ่นสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง นำไปสู่การสามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง ซึ่งมนุษย์ทุกคนต่างมีความต้องการที่จะ “เติบโตขึ้น” ต้องการที่จะมีงานทำ รวมทั้งสามารถสร้างครอบครัวเป็นของตนเองได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ครอบครัวโดยการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ กลุ่มเพื่อนที่เกิดจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดี การมีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานกลุ่ม และโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ ครู บรรยากาศในห้องเรียน บรรยากาศในโรงเรียน กฎระเบียบข้อบังคับ และนโยบายของโรงเรียน ล้วนแต่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของวัยรุ่น นอกจากนี้ยังพบว่า การสามารถทำงานประจำวัยของตนได้สำเร็จ ซึ่งเรียกว่าการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และตัวแปรคุณลักษณะ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งได้จากการศึกษาทฤษฎี และเอกสาร ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนในช่วงวัยรุ่นเช่นเดียวกัน ดังนั้นการที่วัยรุ่นจะมีลักษณะการพึ่งตนเองได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการส่งเสริม และสร้างลักษณะการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นโดยเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กเรื่อยไป

1.4 การฝึกการพึ่งตนเอง

แมคแคนเดล (ประไพ สมปราชญ์นันท์. 2545: 29 - 30; อ้างอิงจาก McCandless.1963: unpagged) กล่าวว่า การพึ่งตนเองเป็นแรงขับพื้นฐาน ซึ่งในวัยทารกนั้นการพึ่งพ่อแม่เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพทารกไม่พร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของตนเองได้ ดังนั้นเด็กจึงเรียนรู้ด้วยการพึ่งพาผู้อื่น เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะมากขึ้นและอายุเพิ่มมากขึ้นเด็กจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองจากการพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นการพึ่งตนเองมากขึ้น ซึ่งจะเริ่มเมื่อ

อายุ 2 - 3 ปี และช่วงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญยิ่ง ซึ่งพ่อแม่จะต้องระมัดระวัง และไม่เปลี่ยนแปลงทันทีทันใด การที่พ่อแม่จะฝึกให้ลูกฟังตนเองมากขึ้นจึงจำเป็นต้องกระทำด้วยความนุ่มนวลและค่อยเป็นค่อยไป เพื่อไม่ให้เด็กเกิดปัญหาด้านความรู้สึก ขาดความรักความอบอุ่น และได้เสนอแนวทางที่ควรเปลี่ยนแปลงในการอบรมเลี้ยงดูเป็นแนวปฏิบัติ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ลูกได้ฟังตนเองมากขึ้น พ่อแม่ควรฝึกลูกด้วยการลดรางวัลแบบที่เคยให้ลูก ขณะที่ลูกยังเล็กมากให้น้อยลง
2. พ่อแม่ต้องพยายามทำตนให้ลูกฟังพำน้อยลง
3. พ่อแม่ควรเปลี่ยนวิธีการให้รางวัลจากการที่ให้เมื่อลูกมาขอฟัง ไปเป็นการให้รางวัลเมื่อลูกแสดงให้เห็นว่าสามารถฟังตนเองได้ อย่างไรก็ตามการกระทำเช่นนี้ต้องกระทำด้วยความนุ่มนวลและค่อยเป็นค่อยไป
4. พ่อแม่ต้องคอยฝึกฝนและเปิดโอกาสให้ลูกได้เรียนรู้ที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง ตลอดจนชี้ให้ลูกมองเห็นความไม่สะดวกในการที่ต้องคอยฟังผู้อื่น

กอมลี และบรอดซินสกี (Gormly & Brodzinsky. 1993: 358 - 359) ได้กล่าวถึงการสร้างการฟังตนเองและการเป็นอิสระของวัยรุ่นไว้ว่า การฟังตนเองเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นบ่อยครั้งที่วัยรุ่นไม่รู้ตัวว่าตนเองค่อยๆ แยกตัวจากพ่อแม่จนกว่าจะมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง วัยรุ่นบางคนคิดว่าสามารถฟังตนเองได้ แต่เมื่อย้ายจากครอบครัวไปอยู่ที่อื่น วัยรุ่นจะพบว่าเขายังต้องฟังผู้อื่น และพ่อแม่ที่คิดว่าความสำคัญของตนเองมาจากการดูแลและเลี้ยงดูนั้นจะรู้สึกลำบากใจในการที่จะปล่อยวัยรุ่นให้เป็นอิสระ

เซียร์ และเลวิน (Sears & Lavin. 1957: 172) กล่าวว่า การฝึกให้เด็กรู้จักการฟังตนเองควรใช้วิธีผ่อนผันให้เด็กทำในสิ่งที่ต้องการจะทำและพอทำเองได้ การให้รางวัลและการทำโทษควรทำให้เหมาะสม การขัดขวางไม่ให้เด็กทำอะไรด้วยตนเอง และยอมรับการกระทำของเด็กจะทำให้เด็กเริ่มมีการฟังตนเอง

สมิต อาชนิกุล (2536: 162 - 163) กล่าวว่า การฟังตนเอง มีวิธีการฝึกฝนได้ดังต่อไปนี้

1. พยายามยืนบนลำแข้งของตนเอง สิ่งใดที่ตนเองอาจทำได้ ไม่พึ่งขอความช่วยเหลือคนอื่นให้เขาราคาญใจ
2. ในกรณีที่ยังไม่อาจช่วยตัวเอง ก็พึงตั้งความหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือของคนอื่น เพื่อให้เราช่วยตัวเองได้ในที่สุด ไม่ใช่หวังรอรับความช่วยเหลือตลอดไป
3. ฝึกหัดใช้สติปัญญาและกำลังความสามารถของตน ใช้สมองคิด ใช้จิตเป็นผู้นำทาง ใช้กำลังกายโหมเข้าทำกิจ แม้เหน็ดเหนื่อยก็ต้องยอม

4. การขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ดี การขอให้พระเจ้าช่วยก็ดี อาจทำได้ แต่ต้องทำตนให้เข้มแข็ง และควรจำไว้ว่า “สวรรค์ (พระเจ้า) ช่วยคนที่ช่วยตนเอง”

5. ควรเลือกคบเพื่อนที่ดี และดูตัวอย่างบุคคลที่พึงตัวเองจนยืนบนลำแข้งของตนเองได้ ชื่นชมยินดีกับเขา และจงภูมิใจหากตนเองเป็นเช่นนั้น

6. อุปสรรคชีวิตที่อาจมีนั้นเป็นธรรมดา มีแต่จะทำให้จิตใจของเราเติบโต มิใช่มีขึ้นเพื่อทำให้เราล้มจมพ่ายแพ้ คนที่ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคเขาก็จักเอาชนะได้ คนที่พึ่งตัวเองก็อาจฟันฝ่าอุปสรรคด้วยตนเอง มีคำกล่าวว่าตัวเรามีได้ต่ำต้อยไปกว่าผู้อื่น ยกเว้นแต่เราจะยอมไปคุกเข่าให้เขา

7. ถ้ามีเหตุการณ์คับขันจริงๆ จงทำใจให้พร้อมรับเหตุการณ์ที่ร้ายแรงที่สุด ไม่หนีเหตุการณ์นั้น

8. จงฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ฝึกกำลังใจให้มุ่งมั่นที่จะเอาชนะใจตนเอง และช่วยตนเอง อยู่เสมอ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า พ่อแม่ที่มีการฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองได้นั้นจะกระทำด้วยความนิ่มนวลค่อยๆ ฝึกตั้งแต่ยังเด็ก ไม่ควรทำโดยทันทีควรค่อยเป็นค่อยไป และพ่อแม่ต้องทำตัวให้เด็กพึ่งพาน้อยลง หรืออาจจะส่งเสริมเด็กโดยให้การเสริมแรง มีการยอมรับการกระทำของเด็ก มีการชมเชยให้รางวัลเด็ก เมื่อเด็กกระทำสิ่งที่แสดงว่าพึ่งตนเอง และให้อิสระต่างๆ เช่นเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น หรือกระทำการสิ่งต่างๆ ก็จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านการพึ่งตนเองเพิ่มมากขึ้น

1.5 ประโยชน์ของการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองได้นั้น จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับจุลภาค และในระดับมหภาค กล่าวคือ

1. ช่วยให้คนตระหนักในคุณค่า ความสามารถ และพลังศักยภาพของตนเอง
2. ช่วยให้คนสามารถคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกหรือบุคคลอื่น แต่มีได้หมายถึงการแยกตนออกจากผู้อื่น การพึ่งพาผู้อื่นเป็นไปอย่างรู้เท่าทัน และไม่แข่งขัน หรือมุ่งครอบงำเหนือกว่า ทั้งไม่ยินยอมให้ผู้อื่นมาทำกับตนด้วย
3. ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัด และข้อบกพร่องของตนเอง สามารถใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้
4. การพึ่งตนเองทำให้เกิดการเป็นตัวของตัวเองในทางความคิด เป็นตัวของตัวเองในทัศนะการมองปัญหาต่างๆ
5. ช่วยให้ชุมชนหรือประชาชน อยู่รวมกันได้อย่างมีความสุข โดยไม่ต้องยึดหรือมุ่งพึ่งพาระบบภายนอก ถ้ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ทำในลักษณะพอเลี้ยงตัวได้ เป็นระบบที่ลดระดับการพึ่งพาจากภายนอกทำให้พออยู่ได้ และประชาชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์

6. การพึ่งตนเองจะทำให้ประชาชนตื่นตัวในสิทธิเสรีภาพของเขาเอง สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม

1.6 การวัดการพึ่งตนเอง

การวัดการพึ่งตนเอง มีผู้สร้างเครื่องมือวัดการพึ่งตนเองในรูปแบบต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สุภาวรรณ ด้านสกุล (2539: 68) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนกิจกรรมตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือการจัดกิจกรรม โดยสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการพึ่งตนเอง ซึ่งมีลักษณะเป็นสถานการณ์ ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วตอบคำถามให้ตรงตามความเป็นจริงให้มากที่สุด โดยเขียนเครื่องหมาย × ลงบนตัวอักษรหน้าคำตอบที่นักเรียนต้องการคำตอบที่ได้ จะไม่กระทบกระเทือนต่อผลการเรียนของนักเรียน

สถานการณ์ 1 สมชายมีข้อสงสัยจากการอ่านหนังสือประกอบการเรียนวิชาหนึ่ง เขาได้นำข้อสงสัยนี้ไปถามเพื่อน หลังจากที่เพื่อนอธิบายให้ฟังแล้วเขาก็ยังไม่เข้าใจ สมชายจึงนำข้อสงสัยนี้ไปถามอาจารย์อีกครั้ง ในที่สุดสมชายก็เกิดความเข้าใจ

คำถาม

คำตอบ

0. สมชายควรทำเช่นนั้นหรือไม่	ก. สมควร	ข. ไม่สมควร
00. ถ้านักเรียนเป็นสมชายนักเรียนจะทำเช่นนั้นหรือไม่	ก. ทำ	ข. ไม่ทำ

กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์ (2533: 52) ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวนสกุ จังหวัดขอนแก่น โดยสร้างแบบสอบถามการพึ่งตนเอง ดังตัวอย่าง

แบบสอบถามการพึ่งตนเอง	ข้อความ	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคย
ด้านการศึกษาเล่าเรียน	ข้าพเจ้าทำการบ้านด้วยตนเอง				
ด้านเศรษฐกิจ	ข้าพเจ้ามีเงินเหลือเพราะเก็บสะสมจากเงินค่าขนม				
ด้านภารกิจส่วนตัวในชีวิตประจำวัน	ข้าพเจ้ากวาดและถูห้องนอนด้วยตนเอง				

สมพงษ์ พานิชสกุล (2533: 89 – 93) ศึกษาเรื่องค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี โดยสร้างแบบสอบถามค่านิยมในการพึ่งตนเองดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ถามเกี่ยวกับลักษณะนิสัยในการประพฤติปฏิบัติต่อการพึ่งตนเองของท่าน ซึ่งไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด สิ่งที่สำคัญที่สุดขอให้ท่านตอบตรงความจริงกับที่ท่านประพฤติปฏิบัติแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องหลังข้อความแต่ละข้อที่แสดงระดับการปฏิบัติ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<u>ด้านการศึกษา</u>					
0. เมื่อทราบกำหนดการสอบ ท่านจะวางแผนดูหนังสือเพื่อเตรียมสอบทันที					
00. ท่านกำหนดตารางทบทวนความรู้ทุกวิชาสำหรับตนเอง					
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>					
0. ท่านนำความรู้จากที่เรียนมาประดิษฐ์สิ่งของขึ้นใช้เอง					
00. ท่านปลูกผักสวนครัวหรือไม้ดอกไม้ประดับไว้ภายในบ้าน					
<u>ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น</u>					
0. ท่านจะใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเต็มที่					
00. ท่านจะยอมรับความคิดเห็นของกลุ่มด้วยเหตุผลที่เหมาะสมกว่า					

พิษณุพร จูโรประการ (2541: 59) ศึกษาเรื่องบทบาทของบิดา บทบาทของมารดา กับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่น โดยสร้างแบบสอบถามการพึ่งตนเอง ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแบบสอบถามแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความแต่ละข้อความนั้นมีความเป็นจริงที่เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการคิดเห็น และการกระทำของนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงน้อย จริงน้อยที่สุด เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
0. ข้าพเจ้าทำการบ้านด้วยตนเองโดยไม่เคย ลอกการบ้านเพื่อนเลย (ด้านการศึกษา)				
00. ข้าพเจ้าสะสมเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นค่าใช้จ่าย ส่วนตัว โดยไม่ต้องขอจากผู้ปกครอง (ด้านเศรษฐกิจ)				
000. ข้าพเจ้าใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น)				

บุญเลิศ พูนสุขโข (2540: 75 - 77) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลของการวางเงื่อนไขเป็นรายบุคคล และการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่มที่มีต่อการพึ่งตนเองทางด้านการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสุวรรณาราม กิ่งอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมการพึ่งตนเองด้านการเรียน ดังตัวอย่าง

ครั้งที่ ชั้น ป. 6/

วิชา สถานที่สังเกต

ผู้สังเกต วัน เวลาที่สังเกต

พฤติกรรมที่สังเกต	นักเรียนคนที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. การซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับบทเรียนที่ไม่เข้าใจด้วยตนเอง								
2. การตอบคำถามเกี่ยวกับบทเรียนด้วยตนเอง								
3. การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเรียนด้วยตนเอง								

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเครื่องมือที่ใช้วัดการพึ่งตนเองมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการวัดการพึ่งตนเองจะใช้เครื่องมือวัดได้หลายประเภท โดยจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย วิธีการวิจัย ลักษณะของผู้ถูกประเมิน โดยเครื่องมือที่ใช้วัดการพึ่งตนเองประกอบด้วยแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสังเกตหรือแบบบันทึกพฤติกรรม สำหรับการ

วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดที่เป็นข้อความให้เลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สะดวกในการใช้กับบุคคลจำนวนมาก สามารถทราบผลในเวลาอันรวดเร็ว และวัดได้ครอบคลุมในสิ่งที่ผู้วิจัยศึกษา

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

2.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

แคทเทล (กมลวัθν วันวิชัย. 2545: 10; อ้างอิงจาก Cattell. 1963: 145) กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการรับผิดชอบสูงไว้ว่า คือ บุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ที่มีความยากลำบากเพียร ถือศักดิ์ศรี ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่ำ คือ คนที่ถือความสะดวกเป็นเกณฑ์ มักหลีกเลี่ยงข้อบังคับ

ฟลิปโป (Flippo. 1996: 122) ได้สรุปความหมาย ความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงาน และวัตถุประสงค์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538: 696) ได้ให้ความหมาย ความรับผิดชอบ ว่าหมายถึง ยอมตามผลที่ดีหรือไม่ดี ในกิจการที่ได้กระทำไป

จันทร์ พวงยอด (2543: 3) ได้กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติตนในการเรียน การยอมรับผลการกระทำของตนเอง

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดี และไม่ดี

2.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1967: 224) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก คุณลักษณะนี้จะพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น และจากวัยรุ่นจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในระยะแรกของชีวิต เด็กยังช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยผู้อื่นตลอดเวลาแต่เมื่อโตขึ้นจะมีความสามารถด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น และช่วยตัวเองได้มากขึ้นทีละน้อย จะค่อยๆ เรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การพัฒนาความรับผิดชอบให้กับเด็กควรจะเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่มด้วยการให้ทำงานที่ง่ายๆ ก่อนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง

ทองคำน หงษ์พันธุ์ (2535: 122) ได้กล่าวถึงผลดีอันเกิดจากความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้อื่น
2. การทำงานสำเร็จเรียบร้อยได้ผลดี
3. เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน
4. เกิดความมั่นคงในสังคมและชาติ
5. สังคมและชาติสามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญได้รวดเร็ว
6. มีความสะดวกสบายและร่มเย็นเป็นสุขเกิดขึ้นในสังคมและชาติ

ประเทิน มหาพันธ์ (2536: 7, 29 - 36) กล่าวว่า ความรับผิดชอบจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องเริ่มจากการสอน การสอนเด็กให้มีความรับผิดชอบไม่มีเวลาใดที่จัดว่าเร็วเกินไป แม้ว่าเด็กจะอยู่ในวัยทารก พ่อแม่ก็สามารถสอนให้เด็กรับผิดชอบได้ การสอนนั้นผู้ใหญ่จะสอนได้ดีก็ต่อเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย หรือผู้ใหญ่พยายามสร้างสถานการณ์ขึ้นในตอนต้นๆ ของชีวิตเด็ก โดยสอนควบคู่ไปกับการเล่น เพราะว่า การเล่นเป็นชีวิตจิตใจของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กพึงพอใจ แต่การงานความรับผิดชอบเป็นความไม่สบายใจ เป็นความเบื่อหน่าย ความยากลำบาก แต่อย่างไรก็ตามงานเป็นสิ่งที่สร้างความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เด็กจะมีความรับผิดชอบเมื่อมีงาน หรือมีกิจกรรมให้ทำ แม้ว่าเด็กจะพอใจในการเล่น ถ้าสามารถเปลี่ยนการเล่นของเด็กให้เป็นงาน หรือให้เด็กทำงานด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินเหมือนกับการเล่นได้ ก็จะเป็นการดีที่เด็กสามารถทำงานได้ ความรับผิดชอบก็จะเกิดขึ้น การเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมตัวเด็กให้มีความรับผิดชอบ เด็กจะเรียนรู้ในการรับผิดชอบ ถ้าหากว่าเด็กมีความพร้อมหรือมีสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1. เด็กๆ รู้จักตัดสินใจ การตัดสินใจที่ถูกต้องของเด็กได้รับความสนใจจากพ่อแม่ และเสริมแรงด้วยการให้รางวัลตามความเหมาะสม

2. พ่อแม่ และครู จะต้องสร้างสถานการณ์หรือเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจอยู่เสมอ ผู้ใหญ่จะต้องสร้างบรรยากาศให้เด็กมีความรับผิดชอบ ละเว้นการตำหนิติเตียน

3. พ่อแม่ และครู จะต้องหลีกเลี่ยงการตัดสินใจแทนเด็ก ในสิ่งที่เด็กสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพราะว่ากรณีที่ผู้ใหญ่ตัดสินใจแทนเด็ก เป็นการนำไปสู่การไม่รู้จักรับผิดชอบของเด็ก

เด็กที่มีความรับผิดชอบจะรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จ และความสำเร็จจะเป็นรางวัลกระตุ้นให้ปฏิบัติต่อไป ส่วนเด็กที่ขาดความรับผิดชอบเมื่อผลเสียเกิดขึ้น ผลเสียนั้นจะเป็นการลงโทษและเป็นคำติเตียน เป็นการบั่นทอนกำลังใจของเด็ก เป็นผลทำให้การนับถือตนเองของเด็กลดลง เด็กจะไม่เชื่อมั่นในการกระทำของตนเองและการกระทำที่ผู้อื่นปฏิบัติต่อตน ยิ่งไปกว่านั้นเด็กจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเองและชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลทำให้เด็กต้องมีการพึ่งพาผู้อื่น ทำให้เด็กช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ดังนั้นการปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็กต้อง สร้างบรรยากาศของการให้รางวัล เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม หากเด็กไม่ได้รับรางวัลหรือคำชมเชยจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออก ก็เป็นการยากที่จะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบได้ ดังนั้นในการสอนเด็ก

ให้มีความรับผิดชอบจึงต้องคำนึงถึงการเสริมแรงด้วย เช่น การให้รางวัล คำชมเชย การแสดงความยินดี เป็นต้น

ทิตนา แคมมณี และคณะ (2546 : 3) กล่าวว่า การที่บุคคลจะพึ่งตนเองได้นั้นบุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบในตนเอง หากบุคคลขาดความรับผิดชอบในตนเองแล้วก็จะขาดจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้กับเด็ก โดยเสริมสร้างตั้งแต่เล็กๆ จากที่บ้านจนถึงโรงเรียน โดยเริ่มจากการให้ทำในาง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อมอบหมายให้ทำแล้ว ก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความรับผิดชอบ จะมีความเพียรพยายาม อดทนและตั้งใจทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และการรับผิดชอบนี้ยังทำให้เด็กรู้จักพึ่งพาตนเองก่อนที่จะไปพึ่งพาผู้อื่น

2.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

แซนฟอร์ด (Sanford. 1970: 65) ได้อธิบายลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบว่าจะสามารถปฏิบัติหน้าที่การงาน หน้าที่ทางสังคม หน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อบิดามารดา ญาติพี่น้อง บุคคลทั่วไป และต่อประเทศชาติอย่างดีที่สุดเต็มความสามารถ

กอช (Gough. 1969: 10) อธิบายถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบว่า มีอารมณ์มั่นคง มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นคนที่ชอบวางแผนก่อนลงมือทำงาน มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีความคิดก้าวหน้า มีความสามารถ มีความเป็นอิสระ พึ่งตนเองได้ มีลักษณะตื่นตัวตลอดเวลา

ถวิล จันท์สว่าง (2545: 12) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองว่ามีลักษณะดังนี้ 1. รู้จักระวังรักษาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ 2. ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้ 3. ประพฤติตนให้เหมาะสม ละเว้นความชั่ว 4. รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม 5. รู้จักประมาณค่าใช้จ่าย และมีความประหยัด 6. สามารถที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ 7. ตรงต่อเวลา 8. สามารถควบคุมตนเองได้ 9. พึ่งตนเอง

วัชร ฐวธรรม (2539: 38 – 43) กล่าวว่าองค์ประกอบของคนที่มีความรับผิดชอบมีดังนี้ 1. การยอมรับตนเอง ได้แก่การรู้คุณค่าความชาญฉลาด 2. การรู้จักนำตน ได้แก่มีความมั่นใจในตนเอง 3. ไม่ชอบมั่งง่าย 4. รู้จักการยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น 5. ไม่ชอบตัดสินวิจารณ์ผู้อื่น 6. ทำงานเสร็จตามเป้าหมาย

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน มีความเพียรพยายาม อดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความปรารถนาที่จะทำงานให้

ดี มีการวางแผนในการทำงาน มีความละเอียดรอบคอบ รู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.4 การวัดความรับผิดชอบ

การวัดความรับผิดชอบ มีผู้สร้างเครื่องมือวัดความรับผิดชอบไว้หลายคน ซึ่งเป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้วิจัย โดยมีตัวอย่างเครื่องมือแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

ถวิล จันทรสว่าง (2545: 34) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสร้างแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบต่อการเรียน ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความ โดยพิจารณาว่าแต่ละข้อความตรงกับความรู้สึกรักของนักเรียน หรือตรงตามที่นักเรียนปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใดในแต่ละช่องของระดับการปฏิบัติ

ข้อความ	ประจำ	บ่อย	บางครั้ง	ไม่เคย
(0) เมื่อนักเรียนขาดเรียนจะติดตามเนื้อหาที่เรียนไปจากเพื่อนหรือครู				
(00) นักเรียนส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนด				

ศิริพันธ์ วรรัตนกิจ (2545: 92) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คาโนนิคอล โดยสร้างแบบวัดความรับผิดชอบ ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความที่กำหนดให้และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องท้ายข้อความที่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติ

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม			
	เป็นทุก ครั้ง	เป็นส่วน ใหญ่	เป็นบาง ครั้ง	ไม่เคยเป็น
(0) ข้าพเจ้าตั้งใจฟังครูอธิบายเนื้อหาในบทเรียน				
(00) ข้าพเจ้าจะแกล้งป่วยเมื่อไม่อยากไปโรงเรียน				

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

3.1 ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้ดังนี้

เฮอร์แมน (Herman. 1970: 353) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความต้องการได้รับผลสำเร็จจากการกระทำในสิ่งที่ยาก ต้องการเอาชนะอุปสรรค และบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศ ต้องการเป็นคนเก่ง มีความสามารถในการแข่งขันและเอาชนะคนอื่น ๆ ต้องการเพิ่มการยอมรับตนเอง โดยการบรรลุความสำเร็จในกิจกรรมที่เป็นอัจฉริยะ

แอทกินสัน (Atkinson. 1966: 240 – 241) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินจากตนเองหรือบุคคลอื่น โดยเทียบกับมาตรฐานอันดีเลิศ ผลจากการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจเมื่อทำได้สำเร็จ หรือไม่พึงพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ

อารี พันธุ์ณี (2542: 182) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้ดี และประสบความสำเร็จ

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 140) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลมีความต้องการที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ทั้งในหน้าที่การงาน และเรื่องราวส่วนตัวให้สำเร็จลุล่วง

เพราพรณ เป็ลียนภู (2542: 325) ได้ให้ความหมายว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการของมนุษย์ที่จะทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างดีเยี่ยม ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะตั้งมาตรฐานต่างๆ สำหรับตนอย่างดีที่สุด มีความมุ่งมั่น และต่อสู้เพื่อจะทำงานให้ได้ตามเป้าประสงค์ด้วยตนเอง และมีความสนใจที่จะทำให้ตนมีความเป็นเลิศ โดยไม่มุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลหรือเกียรติยศ หรือแม้แต่ได้รับการยอมรับเป็นสิ่งตอบแทน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาหรือความต้องการของนักเรียนที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความเพียรพยายามให้ประสบความสำเร็จ เพื่อบรรลุมาตรฐานอันดีเลิศ ได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง แม้จะลำบากก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จ

3.2 ลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาได้อธิบายลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้ดังนี้

กิลฟอร์ด (Guilford. 1967: 437 – 439) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยาน ความปรารถนาที่จะกระทำกิจการให้สำเร็จ
2. มีความเพียรพยายามที่จะทำงานให้เป็นผลสำเร็จ

3. มีความอดทน เพื่อมุ่งทำกิจการให้สำเร็จ

เฮอร์แมน (Herman. 1970: 354 – 355) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยาน
2. มีความหวังอย่างมากว่าตนจะประสบความสำเร็จ ถึงแม้ว่าผลจากการกระทำนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาส
3. มีความพยายามไต่เต้าไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้นไป
4. มีความอดทนทำงานที่ยากๆ ได้เป็นเวลานาน
5. เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะ หรือถูกรบกวน ก็จะพยายามทำต่อไปจนประสบความสำเร็จ
6. มีความรู้สึกเวลาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง และสิ่งต่างๆ จะผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็ว จึงควรรีบทำสิ่งต่างๆ ให้ทันเวลา
7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก
8. ในการเลือกเพื่อนร่วมงาน ก็จะเลือกเพื่อนที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก
9. ต้องการให้ตนเองเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามทำงานของตนเองให้ดี
10. พยายามปฏิบัติงานให้ดียิ่งอยู่เสมอ

พรณี ชูทัยเจนจิต (2533: 312) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความบากบั่น พยายามที่จะเอาชนะความล้มเหลวต่างๆ พยายามที่จะไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง
2. เป็นผู้ที่ทำงานมีแผน
3. เป็นผู้ที่ตั้งระดับความหวังสูง

เอมอร์ ดีมาก (2540: 49) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนี้

1. มีการสำรวจตัวเอง
2. มีการดำเนินงานอย่างมีแผนงาน
3. รู้จักฟังตนเอง และมีความกระตือรือร้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ควรจะประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ที่สำคัญดังนี้คือ มีความทะเยอทะยานสูง มีความกระตือรือร้น มีความเพียรพยายาม และอดทนทำงานยากๆ ได้ กล้าเสี่ยง กล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มีความปรารถนาจะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ รู้จักปรับปรุงตนเอง ฟังตนเอง และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ (McClelland's Achievement Motivation Theory)

แมคเคลแลนด์ (อาร์ พันธ์มณี. 2542: 125; อ้างอิงจาก McClelland.1969) ให้ความสนใจความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของสังคมและการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งผลของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อสังคม โดยมีทัศนะว่าการอบรมเลี้ยงดูและวัฒนธรรมของสังคมที่เน้นความสำเร็จหรือความสัมฤทธิ์ผล คือที่มาของสังคมที่ประสบความสำเร็จ (Achieving Society) ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมในสังคมสัมฤทธิ์สัมพันธ์หรือสังคมที่เน้นความสัมฤทธิ์ผล (Achievement – motivated Society) จะทำให้พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูลูกโดยเน้นความสัมฤทธิ์ผลตามปทัสฐานของสังคมด้วย ดังนั้นพ่อแม่ก็จะฝึกให้เด็กรู้จักช่วยตัวเอง ฝึกการคิดแก้ปัญหาและให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่มุ่งความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนและการทำงาน ฯลฯ การอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวจะพัฒนาให้เด็กเติบโตเป็นคนที่ต้องการความสำเร็จ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่เขามีอยู่นั้นก็จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเขา ทำให้เขาเป็นผู้นำกลุ่ม ผู้นำสังคม หรือเป็นผู้ปฏิบัติที่มีความมานะพยายามและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นผลให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลขึ้นในกลุ่มหรือสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้นสังคมที่มีสมาชิกมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็ย่อมพัฒนาไปได้มากกว่าสังคมที่สมาชิกมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

จากที่กล่าวมา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความมุ่งมั่นของบุคคลในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เขาคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้บรรลุตามที่ปรารถนาและเมื่อเขาประสบผลสำเร็จ เขาก็จะแสวงหาต่อไปอีก แต่ถ้าพบอุปสรรคก็คิดหาวิธีใหม่ โดยไม่ล้มเลิก ดังนั้น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมให้บุคคลทำกิจกรรมต่างๆ ในด้านการเรียนและการทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลซึ่งส่งผลต่อการพึ่งพาตนเองนั่นเอง

3.4 การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีผู้สร้างเครื่องมือวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้หลายคน ซึ่งมีตัวอย่างเครื่องมือการสร้างแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จำรูณ เทียมธรรม (2546: 65) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อ ว่าตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องซึ่งตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อละหนึ่งช่อง

ข้อความ	จริง	จริงค่อนข้างมาก	จริงค่อนข้างน้อย	ไม่จริง
(0) ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น				
(00) ข้าพเจ้าหมดกำลังใจเมื่อรู้ว่าตนเองด้อยกว่าเพื่อน				

สมจิตร์ ห่อไตรรงค์ (2539: 214) ผลของการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกันในการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคม โดยสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านแต่ละข้อความแล้วเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว ซึ่งตรงหรือใกล้เคียงกับลักษณะนิสัย ความคิดของนักเรียนให้มากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ชื่อ นามสกุล ชั้น
ทำแบบสอบถาม วันที่ เดือน พ.ศ.

1. เมื่อทำงานชิ้นหนึ่งเสร็จแล้ว ข้าพเจ้าอยากทำงานที่มีลักษณะยากขึ้น

จริงที่สุด	จริงปานกลาง	ไม่จริง

2. วันไหนไม่มีการบ้าน ข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวัง

จริงที่สุด	จริงปานกลาง	ไม่จริง

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวัดประเภทแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ มาเป็นเครื่องมือในการวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากสามารถใช้กับบุคคลจำนวนมาก และสามารถวัดได้ครอบคลุมในเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการ

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว

4.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ (2538: 4 - 9) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในเรื่องบทบาทของตนกับบุคคลในครอบครัว ความผูกพันและการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูของบิดามารดา และผู้ปกครอง

ศิริพร สุวรรณทศ (2541: 4) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง การที่บิดา มารดา มีการกระทำต่อกันในเรื่องการแก้ปัญหาาร่วมกันในครอบครัว การแสดงบทบาทตามหน้าที่ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมความประพฤติ การสื่อสารกันในครอบครัว การสนองตอบทางอารมณ์ซึ่งกันและกัน และการกระทำหน้าที่ต่าง ๆ

ประกายทิพย์ พิชัย (2539: 7 - 8) ได้ให้ความหมายสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรในด้านการเรียน และพฤติกรรมที่บุตรปฏิบัติต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครองในด้านการเรียน แบ่งได้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรด้านการเรียน ได้แก่ การเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตร ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมทางการเรียนที่โรงเรียนจัดขึ้น ไว้วางใจในการทำกิจกรรมของบุตรกับเพื่อน ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการเรียน การให้กำลังใจของบิดามารดา หรือผู้ปกครองเพื่อกระตุ้นให้บุตรประสบความสำเร็จทางการเรียน ให้ความรัก ความห่วงใยใกล้ชิดต่อบุตรและความคาดหวังของบิดามารดา หรือผู้ปกครองในด้านการเรียนของบุตร โดยบิดามารดา หรือผู้ปกครองพยายามส่งเสริมสนับสนุนคาดหวังในมาตรฐานการเรียนแก่บุตร เพื่อต้องการให้บุตรประสบผลสำเร็จในการเรียนตามที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมุ่งหวังจัดไว้

2. พฤติกรรมที่บุตรปฏิบัติต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครองในด้านการเรียน ได้แก่ การขอคำแนะนำและซักถามเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียน การขอให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องราวต่างๆ ในการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น การแสดงความรักและเคารพของบุตรที่มีต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การเชื่อฟัง ไม่ทำให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเสียใจระหว่างบุคคลตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานกลุ่มและการปฏิบัติตนกับเพื่อนเป็นไปอย่างเหมาะสม

มอร์โรว์ และวินสัน (อัศรา อวรณ์. 2540: 45 - 46; อ้างอิงจาก Morrow & Wilson. 1961: unpagged) ได้อธิบายลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านอารมณ์ และสิ่งแวดล้อมในครอบครัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัว มีการรักใคร่ผูกพันซึ่งกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจ และมีความสามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัวด้วย

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว หรือการแสดงออกด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัว มีความรักความห่วงใยซึ่งกันและกัน การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสามัคคีกัน ความผูกพันและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในครอบครัว

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ได้มีนักวิชาการได้อธิบายถึงรูปแบบความสัมพันธ์ ลักษณะครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี และวิธีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีไว้ดังนี้

กลอเรีย (ชนาธิป ชินะนาวิน. 2545: 42; อ้างอิงจาก Gloria. 1983: 141) พบว่าการมีครอบครัวที่ดีจะประกอบด้วยปัจจัยด้านบุคคล ด้านการศึกษา อาชีพ รายได้ สังคม เช่น ด้านศาสนา กิจกรรมของสังคม และกิจกรรมภายในครอบครัวและด้านจิตสังคม เช่น ด้านอุปนิสัยของสมาชิกในครอบครัว ด้านความพอใจในชีวิต

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544: 94 - 96) ได้กล่าวถึง การปรับตัวของพ่อแม่ที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพกับลูกในวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. ใช้ความไว้วางใจแทนคำสั่ง
2. ไวต่อความรู้สึกของลูก
3. รักและยอมรับลูกในสภาพที่เขาเป็น
4. อย่าจู้จี้จุกจิก เจ้ากี้เจ้าการ
5. คุยกับลูกอย่างต่อเนื่อง ไม่เฉพาะเวลาที่มีปัญหาเท่านั้น

สายสุรี จุติกุล (2540: 15 - 23) ได้กล่าวว่าการที่ครอบครัวจะมีสัมพันธภาพในครอบครัวดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยความรักความอบอุ่นในครอบครัวตามแนวคิดของอีริคโพรหม์ โดยต้องเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน ต้องรู้จักคนที่รักเรา ต้องเคารพซึ่งกันและกัน ต้องมีความรับผิดชอบ ต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ต้องให้อภัยกันและกัน ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ ต้องมีการปรับตัวตามภาระที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว ต้องรู้จักภาระหน้าที่ของตนในครอบครัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต้องมีความใกล้ชิดทางสัมผัสด้วย

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู การที่สัมพันธภาพในครอบครัวจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับพ่อแม่ผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตน พ่อแม่ควรมีการปฏิบัติต่อกันที่ดี รวมถึงการปฏิบัติต่อลูกของตนด้วย ไม่ว่าจะเป็นการไว้วางใจซึ่งกันและกัน การมีความสามัคคี การเคารพในความคิดเห็นของแต่ละคน มีการช่วยเหลือกัน และให้อภัยกัน จึงสรุปได้ว่าการมี

สัมพันธภาพในครอบครัวจะส่งผลให้เด็กเกิดการพึ่งตนเอง และช่วยเหลือตนเองได้ โดยเฉพาะสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะส่งผลให้เด็กมีการพึ่งตนเองสูง

4.3 ความสำคัญของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ฟีโลลักษณะ ทอรรอด (2547: 47) กล่าวว่าบรรยากาศในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล บรรยากาศที่ดีในครอบครัวเกิดจากบุคคลในครอบครัวแสดงความรักความห่วงใย เข้าใจซึ่งกันและกัน เมื่อประสบปัญหาทุกคนยินดีหันหน้าเข้าปรึกษากัน บิดามารดาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่เด็กรักและเชื่อฟัง ดังนั้นถ้าบิดามารดาได้ใช้เวลาในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวให้เกิดความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กจะประพฤติตนไปในทางที่ดี เป็นสมาชิกใหม่ที่มีสมบูรณ์ของสังคม

ประยูรศรี มณีสร (2536: 151 - 152) ก็ได้กล่าวถึงบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นไว้ว่า บิดามารดา ควรสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในบ้าน บิดามารดาต้องมีความรักซึ่งกันและกัน พยายามละเว้นการทะเลาะเบาะแว้งการแตกแยก ต้องให้หลักประกันที่มั่นคงแก่ครอบครัวทั้งด้านเศรษฐกิจการเงิน และสังคม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้ความรักแก่บุตรเท่าเทียมกัน ไม่ทอดทิ้งบุตรมากเกินไปจนไม่มีโอกาสดูแล หรือปล่อยปละละเลย ควรได้มีโอกาสรับประทานอาหารพร้อมกันซึ่งเป็นการสร้างความใกล้ชิด ทำให้เกิดความอบอุ่น เมื่อเด็กมีปัญหาเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยก็จะได้ปรึกษากับบิดามารดา ซึ่งบิดามารดาจะช่วยกันแก้ปัญหา นอกจากนั้นบิดามารดาควรมีกิจกรรมที่น่าสนใจร่วมกัน เช่น การทำงานอดิเรก ปลูกต้นไม้ ดูโทรทัศน์ ไปตากอากาศร่วมกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้วัยรุ่นนำเพื่อนเข้ามาที่บ้านในโอกาสพิเศษ เช่น การฉลองวันเกิด งานปีใหม่ วัยรุ่นก็มีความสุขไม่ไปเที่ยวในสถานที่อันไม่สมควร บิดามารดาควรเข้าใจว่า บางครั้งเด็กวัยรุ่นมีความรู้สึกที่อยากทำอะไรเหมือนเพื่อน เด็กวัยรุ่นบางคนต้องการใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม และเปลี่ยนแบบบ่อยๆ ไว้ทรงผมคล้ายๆ กันกับเพื่อน ซึ่งอาจทำให้บิดามารดาไม่พอใจ การที่บิดามารดาช่วยให้เด็กเข้าใจว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ควรทำด้วยความนุ่มนวล อธิบายให้วัยรุ่นเข้าใจด้วยเหตุผลที่ดี ซึ่งจะทำให้วัยรุ่นไม่รู้สึกน้อยใจหรือดื้อดึง และบิดามารดาควรให้เด็กรู้สึกเสมอว่าตนเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งที่บ้าน และให้รู้จักรับผิดชอบในกิจการบ้านเรือนพอสมควรในบางราย บิดามารดา อาจจะเปิดเผยให้เด็กทราบรายได้ของครอบครัว เพื่อเด็กจะได้คิดเหตุผลว่า ตนควรจะใช้เท่าใดจึงจะไม่ทำให้ครอบครัวลำบาก หรือการให้เงินเด็กสำหรับการใช้จ่ายควรทำเป็นอาทิตย์หรือเดือน เพื่อให้เด็กรู้จักตัดสินใจด้วยตนเองโดยเริ่มจากสิ่งง่ายๆ เช่น เลือกเสื้อผ้า เลือกคบเพื่อน เลือกวิชาเรียน ตลอดจนเลือกอาชีพ และเลือกคู่ครอง โดยบิดามารดาเป็นเพียงผู้แนะนำเพื่อเป็นแนวทางให้เด็กได้รู้จักตัดสินใจปัญหาสำคัญๆ ต่อไปได้ดี

พาร์สัน (Parsons. 1960: 565) ได้กล่าวว่าบรรยากาศสัมพันธภาพในครอบครัวมีส่วนช่วยทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวจะเป็นไปอย่างถาวร และทำให้เด็กมีเอกลักษณ์ที่มั่นคงฝังไปในตัวเด็ก การที่บิดามารดารวบรวมเอาประสบการณ์ความรู้ที่ถูกต้องมาใช้ควบคุม

พฤติกรรมของเด็กให้เกิดความเชื่อที่เกิดจากความรู้สึกที่เป็นความจริง ซึ่งเป็นการวางรากฐานโครงสร้างของพฤติกรรม และเป็นพื้นฐานความรักที่แท้จริงของบิดามารดา เพื่อช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ โดยอาศัยภาษาในการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกจึงเป็นสิ่งสำคัญ ความสัมพันธ์มีลักษณะที่ซับซ้อน ต้องมีการถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างพ่อแม่กับลูก โดยพ่อแม่มีอิทธิพลต่อลูก และลูกก็มีอิทธิพลต่อพ่อแม่

4.4 การวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

การวัดสัมพันธภาพในครอบครัว มีผู้สร้างเครื่องมือวัดสัมพันธภาพในครอบครัว ไว้หลายคน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีตัวอย่างเครื่องมือแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ดังต่อไปนี้

เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540: 37) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น โดยปรับปรุงจากแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวของกุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ (2526) ดังตัวอย่าง

(0) พ่อแม่และฉันมักคุยกันเมื่อมีเวลาว่าง

-----	-----	-----	-----
บ่อยมาก	บ่อย	นานครั้ง	ไม่เคยเลย

(00) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในบ้านพ่อแม่มักจะปรึกษากัน

-----	-----	-----	-----
บ่อยมาก	บ่อย	นานครั้ง	ไม่เคยเลย

กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ (2526: 31) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว โดยสร้างแบบสอบถามขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีของ มอร์โร และวิลสัน (Morrow and Wilson. 1961) ดังตัวอย่าง

ข้อความ	บ่อย ๆ	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
(0) พ่อแม่อนุญาตให้ข้าพเจ้าไปไหนได้ตามลำพัง.....พ่อ.....				
แม่.....				
(00) พ่อแม่มักมอบหมายให้ดูแลบ้านและน้อง.....พ่อ.....				
แม่.....				

อัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545: 35) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตน และสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นเซ้นเตอร์พอยท์ โดยปรับปรุงจากแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวของยั้งยง ยุทธศักดิ์ (2539) ดังตัวอย่าง

	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริง ที่สุด
(0) ฉันรู้สึกว่าคุณแม่หรือผู้ ปกครองไม่เข้าใจฉัน						
(00) ฉันดีใจที่มีพี่น้องหรือสมาชิก ในครอบครัวเช่นที่ฉันมีอยู่						

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

5.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

สมิท (Smith. 1961: 185) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การพึงพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเองหรือการยอมรับตนเอง บุคคลใดมีความเชื่อมั่นในตนเองมากน้อยเพียงใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งระหว่างตนตามความเป็นจริง (Real Self) กับตนตามอุดมคติ (Ideal Self) ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นมาก จะเป็นเหตุทำให้ตนมีความรู้สึกไม่มีคุณค่า ไม่พึงพอใจในตนเอง ซึ่งหมายถึงขาดความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งทำให้เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่นใจและชอบพึ่งผู้อื่น

ไซมอนด์ (มันจนา จงกล. 2547 : 13; อ้างอิงจาก Symonds. 1969: 85–86) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกด้วยการกระทำและคำพูดที่เหมาะสมในสถานการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะต่างๆ 5 ลักษณะ คือ

1. กล้าแสดงออก ได้แก่ กล้าแสดงความสามารถของตนเอง การกล้าแสดงความคิดเห็น การกล้าซักถามข้อสงสัย
2. การพึ่งตนเอง ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยความสามารถของตนเอง การทำงานประสบผลสำเร็จ การมีความเพียรพยายาม
3. การเป็นตัวของตัวเอง ได้แก่ การมีเหตุผล ไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง การตัดสินใจด้วยตนเอง
4. การมีความรับผิดชอบ ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบได้ครบถ้วน การกล้ารับผิดชอบเมื่อกระทำผิด

5. การมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น การรู้จักช่วยเหลือและร่วมมือแก่หมู่คณะ การยอมรับสถานการณ์ใหม่

กรมวิชาการ (2537: 1) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า เป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนเราสามารถทำสิ่งต่างๆ ประสบความสำเร็จ ช่วยให้เราเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่นใจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความพอใจและภาคภูมิใจ สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคง อันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำรงชีวิต

จากความหมายความเชื่อมั่นในตนเองที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มีความมั่นใจในการกระทำใดๆ ให้สำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาต่างๆ โดยไม่ท้อถอย สามารถที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะต้องเป็นคนที่มีความมั่นใจ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ยอมรับในความสามารถของตนเอง ตลอดจนมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง โดยอีริกสันมีความเห็นว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพเกิดขึ้นได้เนื่องจากการที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคม และแต่ละขั้นจะมีช่วงวิกฤตสำหรับที่จะพัฒนาการเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะในชีวิต ถ้าช่วงใดพัฒนาการเป็นไปได้อย่างดีมีลักษณะทางบวกมากกว่าทางลบ พัฒนาการทางบุคลิกภาพก็จะเป็นไปในทางที่ดี ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีย่อมสามารถเผชิญปัญหาหรือแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจได้ ในทางตรงข้ามถ้าช่วงชีวิตใดพัฒนาการเป็นไปในทางลบมากกว่าทางบวก ผู้นั้นจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีปัญหาในการปรับตัว และอีริกสันชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลที่แต่ละขั้นมีต่อกัน โดยพัฒนาการในขั้นหลังจะได้รับอิทธิพลจากขั้นก่อนนั้น ซึ่งพัฒนาการของบุคคลมี 8 ขั้นดังนี้ (สุปาณี สนธิรัตน์ และคณะ. 2537: 45-47)

ขั้นที่ 1 วัยแห่งความไว้วางใจ และความไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust versus mistrust)

อยู่ในระหว่างปีแรกของชีวิต หรือ 0 – 2 ปี ทารกขึ้นอยู่กับดูแลของผู้อื่น แม่ของเด็กจะเลี้ยงดู อุ้มชู แต่งตัว และแสดงการกระตุ้นใหม่ๆ ให้แก่ทารกอยู่เสมอ ทั้งพ่อและแม่จะกอดทารกไว้ พูดและเล่นกับลูก การปะทะสัมพันธ์ (interaction) ทางสังคมนี้เป็นเครื่องกำหนดทัศนคติของเขาในเวลาต่อมา ถ้าเด็กทารกได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก และได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายอย่างเพียงพอ เด็กจะเรียนรู้ถึงความไว้วางใจในสิ่งแวดล้อมของเขา ถ้าเขาได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม หรือถ้าพ่อแม่ไม่มีความคงเส้นคงวา หรือไม่มีความมั่นคงใน

การเลี้ยงดู การจะกลายเป็นคนขาดกลัว ชี้ตกใจและขาดความมั่นใจและไม่ไว้วางใจในตนเอง เช่นเดียวกับที่ไม่ไว้วางใจในตัวผู้อื่น

ขั้นที่ 2 วัยแห่งความเป็นอิสระ และความสงสัยไม่แน่ใจ (Autonomy versus doubt)

อยู่ในระหว่างอายุ 2 – 3 ปี เด็กจะเรียนรู้เพื่อที่จะเดิน พุด และแสดงออกอย่างอิสระ เขาสามารถที่จะเรียนรู้ได้ในอัตราที่รวดเร็ว และทำการสำรวจโลกด้วยตนเอง ถ้าพ่อแม่ของเด็กไม่คงเส้นคงวาในวิธีการส่งเสริมระเบียบวินัย มีแนวโน้มในการปกป้องเด็กมากเกินไป (over protection) หรือแสดงความไม่เห็นด้วยเมื่อเด็กแสดงออกถึงความริเริ่มของเขา เด็กจะมีพฤติกรรมไม่มั่นคง เกิดความสงสัยไม่แน่ใจ ขาดความเชื่อมั่น มีความละเอียดใจตนเอง ในทางตรงข้ามถ้าพ่อแม่สนับสนุนความริเริ่ม มีการแสดงออกที่คงเส้นคงวา มีความมั่นคง และปล่อยให้เด็กมีอิสระอย่างเพียงพอ เด็กก็จะมีความสามารถดีขึ้น ในการที่จะเลือกเข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ ที่ต้องการรู้จักควบคุมและปกครองตนเองได้

ขั้นที่ 3 วัยแห่งความคิดริเริ่ม และความรู้สึกผิด (Initiative versus guilt)

อยู่ในระหว่างอายุ 4 – 5 ปี เริ่มพัฒนาทักษะในการเคลื่อนไหว เด็กจะเข้าสู่ความเจริญงอกงาม เพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆ รวมทั้งความสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง ถ้าบิดามารดาให้การส่งเสริมในกิจกรรมต่างๆ คำถามต่างๆ และการเล่นในทางสร้างสรรค์ โดยทั่วๆ ไป เด็กก็จะพบทางออกด้วยตัวเองได้ง่ายขึ้น ประสบการณ์ต่างๆ ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่เด็กยอมรับและพยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ด้วยตนเอง แต่ถ้ากิจกรรมของเด็กและความอยากเห็นถูกพ่อแม่จำกัด หวังห้ามอยู่เสมอแล้ว เมื่อไรก็ตามที่เด็กจะพยายามเปลี่ยนแปลงไปด้วยตัวของเขาเอง เขาก็จะเกิดความรู้สึกผิด และเป็นการพัฒนาความรู้สึกผิดขึ้นในตัวเขา

ขั้นที่ 4 วัยแห่งความขยันหมั่นเพียร และความรู้สึกมีปมด้อย (Industry versus inferiority)

อยู่ระหว่างอายุ 6 – 11 ปี เด็กมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะทำงานเกี่ยวกับที่เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง บทบาทของเด็กชายจะสอนให้ใช้ความสามารถที่พบใหม่ในการทำงาน หรือการสร้างสิ่งต่างๆ และบทบาทของเด็กหญิงก็คือ การทำอาหารและเย็บผ้า เด็กในวัยนี้ทั้ง 2 เพศ มีอิสระเสรีในการศึกษาได้เท่าๆ กัน โดยการอ่านและการเรียนรู้สิ่งอื่นๆ ที่เขาสนใจ ถ้าได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่และครู เด็กจะพัฒนาความรู้สึกขยันหมั่นเพียร มีความอยากรู้อยากเห็น และพยายามแสหาการกระตุ้นทางสติปัญญา ถ้าพ่อแม่และครูบกรวนหรือขัดขวางความขยันหมั่นเพียรในความพยายามค้นคว้าหาในครั้งแรกของเด็กแล้ว เด็กจะพัฒนาความรู้สึกมีปมด้อยและไม่เต็มใจทำงานให้สำเร็จได้ในอนาคต

ขั้นที่ 5 วัยแห่งการรู้จักตนเอง และความสับสนไม่เข้าใจตนเอง (Identity versus role confusion)

อยู่ระหว่างอายุ 12 – 18 ปี ในระยะนี้มีลักษณะทางเพศปรากฏชัด พวกเขาจะให้ความสนใจ และเกี่ยวข้องกับเพศมากขึ้น เด็กจะต้องทำการรวบรวมประสบการณ์ที่เคยได้รับมาก่อนทั้งหมดนั้น มารวมกันเพื่อพัฒนาความรู้สึกเข้าใจสภาพความเป็นจริงของตนเอง ซึ่งจะทำให้เขามีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้เขามีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้เขายังมีการกำหนดถึงสิ่งที่ชีวิตเขาต้องการ เขาว่าเขาเชื่ออะไรและใครที่เขาเชื่อ ถ้าเขาไม่สามารถทำการรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ที่เคยได้รับมาตอนต้น เขาก็จะไม่สามารถพัฒนาการรู้จักตนเอง และเกิดความสับสนในบทบาทที่เขาควรจะเป็นมากขึ้น

ขั้นที่ 6 วัยแห่งความใกล้ชิดสนิทสนม และความรู้สึกอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว (Intimacy versus isolation)

เป็นวัยที่มีการนัดพบ การแต่งงาน และการเริ่มมีครอบครัว มีบุตรและเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความเอาใจใส่ เรื่องต่างๆ ทั้งหมดนี้รวมอยู่ในวัยฉกรรจ์หรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ถ้าบุคคลมีความสำเร็จในความใกล้ชิดสนิทสนมแล้ว เขาก็สามารถสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดได้ เขาจึงมีส่วนเป็นเจ้าของตัวเองและมีส่วนเป็นเจ้าของคนอื่นด้วย ถ้าบุคคลไม่สามารถที่จะให้ความสัมพันธ์อันคุ้นเคยใกล้ชิดแก่ผู้อื่น หรือไม่ได้รับความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ในการรู้จักตนเอง เขาก็จะพัฒนาความรู้สึกแยกตนเองออกจากผู้อื่น และรู้สึกโดดเดี่ยวเดียวดายในโลก

ขั้นที่ 7 วัยแห่งความสนใจบำรุงคนอื่น และการใส่ใจหมกมุ่นแต่เรื่องของตนเอง (Generativity versus self-absorption)

อยู่ในวัยกลางคน เป็นเวลาที่แต่ละคนสามารถจะให้ความขัดแย้งระหว่างตนเองกับโลกภายนอกหมดสิ้นไป มีความตั้งใจที่จะสนับสนุนผู้อื่นให้เลื่อนฐานะดีขึ้น อีริคสันให้ความหมายของความสนใจบำรุงคนอื่นว่าคือความสามารถของแต่ละบุคคลที่มองเห็นสิ่งภายนอกตัว และสามารถเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ถ้าบุคคลไม่สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น อาจเพราะเขาไม่อาจตัดสินใจในความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเขามาก่อนได้ เขาก็มีแนวโน้มที่จะทำตนเป็นศูนย์กลาง คือสนใจแต่เรื่องตนเองและเฝ้าหาความสุขเฉพาะตนมากกว่าที่จะทำประโยชน์ต่อผู้อื่น

ขั้นที่ 8 วัยแห่งความมั่นคงสมบูรณ์และความสิ้นหวังทอดอาลัย (Integrity versus despair)

อยู่ในระยะของบุคคลที่เข้าสู่วัยชรา เป็นระยะที่สะท้อนให้เห็นความเป็นมาในอดีต ถ้าเขาประสบความสำเร็จในการทำงานที่ผ่านมา และคิดถึงชีวิตของตนด้วยความชื่นชมยินดี เขาก็จะมีชีวิตที่ปั่นป่วนที่เป็นสุข สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่ถ้าบุคคลรู้สึกท้อแท้ชีวิตของเขามีแต่

ความผิดหวัง และความล้มเหลว เขาก็จะเข้าสู่วัยชราด้วยความไม่มั่นใจ และพัฒนาความรู้สึกที่สิ้นหวังทอดอาลัยในชีวิตตน

จากทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริคสันที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นว่าพัฒนาการในขั้นที่ 2 วัยแห่งความเป็นอิสระ และความสงสัยไม่แน่ใจ เป็นขั้นที่ส่งผลต่อพัฒนาการในเรื่องการพึ่งตนเองของเด็ก ในวัยนี้เด็กจะค้นพบว่าเขาสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการค้นพบความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ในขณะที่เด็กก็ยังมีความรู้สึกกลัวเล ไม่แน่ใจในความเป็นอิสระของเขา ความไม่แน่ใจนี้จะมีผลต่อการจะเป็นตัวของตัวเอง และทำให้ต้องคอยพึ่งพาผู้อื่นเสมอ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในตัวเด็ก ในการค้นหาถึงสิทธิและความสามารถของตนเอง ซึ่งเด็กต้องการคำแนะนำ และความเข้าใจจากผู้ใหญ่เพื่อการค้นหาตัวเองต่อไป

5.3 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง

มูสเสน (Mussen. 1969: 261) พบว่าพ่อแม่ที่ปล่อยให้เด็กเป็นอิสระในการช่วยเหลือตนเอง และสนองความต้องการในความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

สมิต อาชวนิจกุล (2536: 94) คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองนั้น โดยมากมักเกิดจากการฝึกอบรมในวัยเด็กของผู้ปกครองหรือบิดามารดา เด็กคนใดที่ผู้ปกครองพยายามปล่อยให้ช่วยเหลือตัวเองแต่เด็กโตขึ้นก็มักจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง แต่เด็กคนใดที่ผู้ปกครองมักประคับประคองช่วยเหลือตลอดเวลา โตขึ้นมักจะอ่อนแอและมักจะคอยหวังพึ่งความช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม เนื่องจากคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ เป็นคนที่ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ กล้าแสดงออก กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มองโลกในแง่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองนั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อบุคคลในสังคมมีความสุขก็จะส่งผลทำให้บุคคลในสังคมรู้จักพึ่งตนเอง ช่วยเหลือตนเอง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

5.4 ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ไซมอนด์ส (มันจนา จงกล. 2547: 17; อ้างอิงจาก Symonds. 1964: 85 - 86) มีความเห็นว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะไม่ยอมจำนนต่อสิ่งใดโดยสิ้นเชิงทีเดียว และความเชื่อมั่นในตนเอง จะเกิดขึ้นด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ

1. รู้ในสิ่งที่ต้องการ
2. คิดในสิ่งที่เห็นว่าสามารถกระทำได้สำเร็จ
3. สามารถกระทำการสิ่งต่าง ๆ กับสิ่งที่ได้ตัดสินใจแล้ว

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2524: 260) ได้สรุปลักษณะของเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไว้ดังนี้ คือมีลักษณะของการพึ่งพาตนเอง รู้จักนำตนเอง เมื่อเข้ากลุ่มก็สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ สามารถตัดสินใจในสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีความกล้า มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ

พชรภณท์ เพียรคงชล (2533: 46) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก กล้าเผชิญกับอุปสรรคและปัญหาต่างๆ พึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์

อารยา สุระมาตย์ (2540: 37) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไว้ดังนี้

1. ความมั่นคงทางจิตใจ มีจิตใจหนักแน่น ไม่ลังเล
2. ความกล้า กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้ากระทำ กล้าเผชิญความจริง กล้าเป็นผู้นำ
3. การพึ่งตนเอง แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความเพียรพยายาม
4. ความเป็นตัวของตัวเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเองไม่คล้อยตามผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์
5. ความสามารถในการปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ ช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ ยอมรับสภาพใหม่ๆ มองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบ

ศรินทร์ วรรณกิจ (2545: 48 - 49) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่า มีลักษณะดังนี้

1. มีความกล้าในการทำสิ่งต่างๆ เช่น กล้าพูด กล้าตัดสินใจ กล้าคิด
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. มีความพอใจในตัวของตัวเอง
4. ตั้งจุดมุ่งหมายไว้สูง และคิดว่าทำได้สำเร็จ
5. ใจคอมั่นคง ไม่เชื่อคนง่าย
6. มีความเกรงใจ และเห็นใจผู้อื่น
7. พึ่งตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความกล้าคิด กล้าพูด กล้ากระทำในสิ่งต่างๆ มีความเป็นผู้นำ เป็นตัวของตัวเอง เป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เชื่อคนง่าย สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี ใจคอมั่นคง ชอบพึ่งพาตนเอง สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

5.5 การวัดความเชื่อมั่นในตนเอง

การวัดความเชื่อมั่นในตนเอง มีผู้สร้างเครื่องมือวัดความเชื่อมั่นในตนเองไว้หลายคน และมีรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้วิจัย โดยมีตัวอย่างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

ริณรพี เจริญทรัพย์านนท์ (2545: 70) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความเชื่อมั่นในตนเองและความเป็นผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คาโนนิคอล โดยสร้างแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อคำถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ทุกครั้ง	เกือบ ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
0.	ข้าพเจ้าตื่นเต้นเมื่อต้องออกไปพูดหน้าชั้นเรียน				
00.	ข้าพเจ้าลังเลใจ เมื่อเพื่อนตำหนิสิ่งที่ข้าพเจ้ากำลังกระทำอยู่				

อารยา สุวะมาตย์ (2540: 121) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเอง โดยสร้างแบบสอบถามวัดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงมากที่สุด
0. ข้าพเจ้าไม่ใช่คนโลเล ที่ชอบเปลี่ยนใจง่าย				
00. ถ้าต้องลุกขึ้นตอบคำถามครูในห้องเรียน ข้าพเจ้าจะตื่นเต้น ตกใจจนตอบไม่ถูก				

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ (Achieved developmental tasks)

6.1 ความหมายของการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ

สิริลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์ (2546: 6) ได้ให้ความหมายของการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ ว่าหมายถึง การที่บุคคลสามารถกระทำงานตามขั้นพัฒนาการซึ่งเป็นงานประจำของตนได้

อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ และสิริวรรณ สารนาค (2546: 7) ได้ให้ความหมายของการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับภาระงานประจำวัยของตนได้

สุภาพร ผลวงษ์ (2544: 8) ได้ให้ความหมายของการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานตามขั้นพัฒนาการ ซึ่งเป็นงานประจำวัยของตนได้

จากความหมายข้างต้นของการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ สรุปได้ว่า การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับภาระงานประจำวัยของตนได้ โดยในการศึกษานี้ได้ศึกษาตามแนวคิดของฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst. 1961) ที่ได้กำหนดลักษณะภาระงานประจำวัยของวัยรุ่นโดยมีจำนวน 9 งาน ดังนี้ 1. การสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ 2. การแสดงบทบาททางสังคมได้เหมาะสมกับลักษณะทางเพศของตน 3. การยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและใช้ร่างกายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. การรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเป็นอิสระจากพ่อแม่และผู้ใหญ่อื่นๆ 5. การมีความมั่นใจในเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเอง 6. การเลือกและเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ 7. การพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญาและแนวความคิดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี 8. ความต้องการและรู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม 9. ความเข้าใจในเรื่องค่านิยมและรู้จักเลือกค่านิยมหรือมาตรฐานที่ควรยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

6.2 แนวคิดเกี่ยวกับงานตามขั้นพัฒนาการตามทฤษฎีของฮาวิกเฮอร์สท

การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ (Achieved developmental tasks) เป็นลักษณะที่บุคคลสามารถทำภาระงานประจำวัยของตนได้ โดยฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst. 1961: 2) มีความเชื่อว่าการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับภาระงานที่เป็นงานตามขั้นพัฒนาการของชีวิต ซึ่งเรียกว่า The developmental tasks of life ถ้าผู้ใดสามารถทำภาระงานตามขั้นพัฒนาการประจำวัยและสามารถทำในสิ่งที่ตนปรารถนาได้ จะทำให้ผู้นั้นมีความสุขและมีความพอใจที่จะอยู่ในสังคมนั้นต่อไป แต่ถ้การเรียนรู้เกี่ยวกับภาระงานประจำวัยเป็นไปด้วยความยากลำบาก และไม่ประสบความสำเร็จ จะมีผลต่อการปรับตัว ซึ่งจะมีอิทธิพลต่องานในระยะหลังๆ ทำให้ผู้นั้นไม่มีความสุข และสังคมอาจจะไม่ยอมรับ

ฮาวิกเฮอร์สท ได้แบ่งช่วงอายุเพื่อแจกแจงคุณภาระงานที่จะต้องทำได้ในแต่ละวัย ออกเป็น 6 ช่วงชีวิต คือ

ช่วงที่ 1 วัยทารกและวัยเด็กตอนต้น (Infancy and early childhood)

วัยทารกและวัยเด็กตอนต้น เป็นช่วงที่มีอายุตั้งแต่แรกคลอด จนถึงอายุ 6 ปี โดยภาระงานที่วัยทารกและวัยเด็กตอนต้นควรจะต้องทำได้มี 9 งาน ดังต่อไปนี้

1. เรียนรู้ที่จะเดิน
2. เรียนรู้ที่จะรับประทานอาหาร
3. เรียนรู้ที่จะพูด
4. เรียนรู้ที่จะควบคุมการขจัดของเสียออกจากร่างกาย
5. เรียนรู้ในการมองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศและรู้จักวางตัวได้อย่าง

เหมาะสม

6. ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการสร้างภาวะความสมดุลภายในร่างกาย
7. สร้างความคิดรวบยอดง่าย ๆ เกี่ยวกับความจริงทางสังคมและทางกายภาพ
8. เรียนรู้ที่จะสร้างความผูกพันระหว่างตนเองกับพ่อแม่ พี่น้อง และผู้อื่น
9. การเรียนรู้ที่จะมองเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกผิด และพัฒนาในด้าน

จริยธรรม

ช่วงที่ 2 วัยเด็กตอนกลาง (Middle childhood)

วัยเด็กตอนกลางเป็นช่วงที่เด็กมีอายุระหว่าง 6 - 12 ปี และภาระงานที่วัยเด็กตอนกลางควรต้องกระทำได้อีกมี 9 งาน ดังต่อไปนี้

1. เรียนรู้ที่จะฝึกทักษะทางด้านร่างกายในการเล่นเกมนต่าง ๆ
2. สร้างเจตคติต่อตนเองในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิต
3. เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนวัยเดียวกัน
4. เรียนรู้บทบาททางสังคมที่เหมาะสมกับเพศของตน
5. พัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน เขียน และคำนวณ
6. พัฒนาความคิดรวบยอดที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน
7. พัฒนาเกี่ยวกับศีลธรรม จรรยา ค่านิยม
8. สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นอิสระจากพ่อแม่
9. พัฒนาเจตคติต่อกลุ่มสังคมและสถาบันต่างๆ

ช่วงที่ 3 วัยรุ่น (Adolescence)

วัยรุ่นเป็นช่วงที่มีอายุระหว่าง 12 - 18 ปี และภาระงานที่วัยรุ่นจะต้องทำได้มี 10 งาน ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ
2. การแสดงบทบาททางสังคมได้เหมาะสมกับลักษณะทางเพศของตน
3. การยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และใช้ร่างกายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเป็นอิสระจากพ่อแม่ และผู้ใหญ่คนอื่นๆ
5. การมีความมั่นใจในเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเอง
6. การเลือกและเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ
7. การเตรียมตัวเพื่อการแต่งงานและการมีครอบครัว
8. การพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญา และแนวความคิดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี
9. ความต้องการและรู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม
10. ความเข้าใจในเรื่องค่านิยมและรู้จักเลือกค่านิยมหรือมาตรฐานที่ควรยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

ช่วงที่ 4 วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Early adulthood)

วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 18 - 30 ปี ภาระงานประจำวัยซึ่งผู้ใหญ่ตอนต้นควรจะต้องทำได้มี 8 งาน ดังนี้

1. การเลือกคู่ครอง
2. การเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตกับคู่สมรส
3. การเริ่มต้นสร้างครอบครัว
4. การเลี้ยงดูเด็ก
5. การจัดการภายในครอบครัว
6. การเริ่มต้นในงานอาชีพ
7. ความรับผิดชอบตามหน้าที่พลเมืองดี
8. การแสวงหากลุ่มสังคมที่มีความพอใจคล้ายคลึงกัน

ช่วงที่ 5 วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (Middle age)

วัยผู้ใหญ่ตอนกลางเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 30 - 55 ปี มีภาระงานประจำวัยที่จะต้องทำได้ 7 งานดังนี้

1. การประสบความสำเร็จในด้านการเป็นพลเมืองดี และรับผิดชอบต่อสังคม
2. การหารายได้และดูแลค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างมาตรฐานของชีวิต
3. การช่วยเหลือให้เด็กที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสุข
4. การพัฒนากิจกรรมในเวลาว่าง
5. การสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างตนเองและคู่สมรส
6. การยอมรับและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย
7. การปรับตัวต่อพ่อแม่ที่อายุมากขึ้น

ช่วงที่ 6 วัยผู้สูงอายุ (Later maturity)

วัยผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป มีภาระงานที่วัยผู้สูงอายุจะต้องทำได้ 6 งานดังนี้

1. การปรับตัวต่อความเสื่อมถอยของร่างกาย
2. การปรับตัวต่อการออกจากงานและรายได้ลดลง
3. การปรับตัวต่อการตายจาก
4. การสร้างความสัมพันธ์กับคนที่อยู่ในวัยเดียวกัน
5. การมีส่วนร่วมและรู้สำนึกในหน้าที่พลเมืองดี
6. การเตรียมตัวพร้อมก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

จากแนวคิดของฮาวิกเฮอร์สทเกี่ยวกับงานตามขั้นพัฒนาการนั้น สรุปได้ว่า ในทุกช่วงวัยของชีวิตมีภาระงานที่จะต้องทำหลายลักษณะ และฮาวิกเฮอร์สทได้ย้ำว่า ถ้าผู้ใดบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการในช่วงวัยของตนได้ จะทำให้มีความสุขและมีความพอใจในชีวิต พร้อมและสามารถก้าวเข้าสู่ขั้นพัฒนาการในช่วงวัยต่อไปได้ แต่ในทางตรงข้ามถ้าผู้ใดก็ตามไม่สามารถบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการซึ่งเป็นภาระงานประจำวัยของตนได้ จะทำให้ผู้นั้นไม่มีความสุขและไม่มีความพอใจในชีวิต จะมีความยากลำบากในการพัฒนาในช่วงชีวิตวัยต่อไป และเมื่อบุคคลไม่มีความสุข และไม่มีความพึงพอใจในชีวิตก็จะส่งผลให้บุคคลนั้นๆ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะคิดว่าตนไม่มีความสามารถไม่สามารถทำอะไรได้สำเร็จ (ทศนีย์ ลิ้มมันจริง. 2539: 5) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการในช่วงวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นหมายถึง ระยะเวลาสั้นๆ หัวต่อจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับเฮอร์ลอค (พรพิมล เจียมนาครินทร์. 2539: 13 - 14; อ้างอิงจาก Hurlock. 1973: 2)

ที่กล่าวว่า ช่วงวัยรุ่นนี้เป็นช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจจากเด็กสู่ผู้ใหญ่ โดยวัยรุ่นจะมีลักษณะที่สำคัญ อย่างเช่นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่มีการเจริญเติบโตมากขึ้น การมีประจำเดือนในวัยรุ่นหญิง เสียงที่แตกห้าวของวัยรุ่นชาย อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่ายไม่มั่นคง และเป็นวัยแห่งปัญหามากที่สุด ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองส่งผลให้วัยรุ่นสับสน หงุดหงิด อ่อนไหว ไม่เข้าใจในตนเอง และเป็นวัยที่ต้องมีการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการเลือกศึกษาต่อ การเลือกแผนการเรียน หรือการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตประจำวันและอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะเห็นว่าเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมาข้างต้น สำหรับการบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการในการวิจัยของนักเรียนนี้ ผู้วิจัยจะใช้เพียง 9 งาน จากทั้งหมด 10 งาน โดยงานที่ 7 การเตรียมตัวเพื่อการแต่งงานและการมีครอบครัว ผู้วิจัยจะไม่นำมาใช้ในการศึกษาเพราะผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะของสังคมไทย ยังมองว่าเด็กในช่วงวัยรุ่นควรจะตั้งใจเรียนหนังสือ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มากกว่าการมีคู่ หรือการเตรียมตัวเพื่อการแต่งงานและการมีครอบครัวที่น่าจะเหมาะกับวัยที่เป็นผู้ใหญ่ขึ้นไป ซึ่งงานในช่วงวัยรุ่นนี้จะประกอบด้วย 9 งานได้แก่

1. การสร้างสัมพันธภาพอันดีและเหมาะสมกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ
2. การแสดงบทบาททางสังคมได้เหมาะสมกับลักษณะทางเพศของตน
3. การยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและใช้ร่างกายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองเป็นอิสระจากพ่อแม่และผู้ใหญ่คนอื่น
5. การมีความมั่นใจในเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเอง
6. การเลือกและเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ
7. การพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญา และแนวความคิดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี
8. ความต้องการและรู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม
9. ความเข้าใจในเรื่องค่านิยมและรู้จักเลือกค่านิยมหรือมาตรฐานที่ควรยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

ซึ่งแต่ละงานได้อธิบายความหมายไว้ดังนี้ ฮาวิกเซอร์สท (อุบลรัตน์ เพ็งสฤติย์ และสิริวรรณ สารนาท. 2546: 35 - 40 และจิรณี ฮวบรินทร์. 2542: 33 - 36; อ้างอิงจาก Havighurst. 1961: 111 - 147)

งานที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนวัยเดียวกันได้ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ

เป้าหมายของงาน คือ วัยรุ่นจะต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนวัยเดียวกันทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศได้ดี และทำได้เหมาะสม โดยต้องเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยไม่มีอคติส่วนตัว เรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำโดยไม่ยึดตนเองเป็นใหญ่ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่น คือ ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ทำให้วัยรุ่นต้องสวมใส่เสื้อผ้า ตัดทรงผม หรือใช้ภาษาแสลงที่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวัยรุ่นได้มีการเลียนแบบกลุ่มเพื่อนจากลักษณะที่ปรากฏภายนอกก็ตาม แต่ความคิดภายในใจของวัยรุ่นทั้งชายหญิงยังคงมีความเป็นตัวของตัวเอง และบางครั้งอาจจะมีเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างมากด้วย สำหรับลักษณะของงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนนี้ จะมีการดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จนถึงระดับอุดมศึกษาและจะเกิดได้ตลอดชีวิต ดังนั้นการประสบความสำเร็จในงานด้านการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มเพื่อนนี้ จะเป็นภาระงานหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นสามารถปรับตัวทางด้านสังคมได้ดี เพราะวัยรุ่นสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ไม่ยึดตนเองเป็นใหญ่

งานที่ 2 การแสดงบทบาททางสังคมได้เหมาะสมกับลักษณะทางเพศของตน

เป้าหมายของงาน เพื่อให้วัยรุ่นยอมรับและเรียนรู้บทบาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะทางเพศของเพศชายหรือเพศหญิง ซึ่งลักษณะบทบาททางเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิงจะมีความแตกต่างกัน เพศหญิงจะเป็นเพศที่มีลักษณะทางด้านรูปร่างที่บอบบางและเป็นที่ดึงดูดใจสำหรับเพศชาย และในสังคมปัจจุบันพบว่าบทบาทของเพศหญิงได้รับการยอมรับมากขึ้น ทำให้เพศหญิงได้รับความกดดันจากวัฒนธรรมน้อยลง บางรายมีโอกาเป็นตัวของตัวเอง สามารถเลือกประกอบอาชีพ สามารถเลือกการดำรงชีวิตในแบบชีวิตคู่โดยไม่ต้องมีลูกก็ได้ ดังนั้น วัยรุ่นจึงควรที่จะต้องรู้จักและสามารถแสดงบทบาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมกับเพศของตนเอง

งานที่ 3 การยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและใช้ร่างกายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายของงาน เพื่อให้วัยรุ่นมีความภาคภูมิใจหรือยอมรับต่อสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของตน สามารถใช้และปกป้องร่างกายของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระทำได้ด้วยความพึงพอใจหรือเต็มใจ ซึ่งลักษณะสรีระทั้งภายในและภายนอกในช่วงวัยรุ่นนั้น ได้มีวุฒิภาวะ อาทิเช่น การมีวุฒิภาวะทางเพศมีการเปลี่ยนแปลงของระบบต่อมอย่างรวดเร็ว มีลักษณะพัฒนาการทางเพศแบบทุติยภูมิ คือ มีลักษณะความเป็นชาย มีลักษณะความเป็นหญิง มีร่างกายแบบผู้ใหญ่ รวมทั้งในช่วงนี้วัยรุ่นได้รับรู้และมีความวิตกกังวลกับลักษณะทางด้านร่างกายของตน เช่น สูงหรือเตี้ยอ้วน ผอม เป็นต้น ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระภายในร่างกาย จะมีพัฒนาการควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงสรีระภายนอกในร่างกาย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเจตคติและความสนใจ ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงเป็นช่วงที่สำคัญซึ่งวัยรุ่นจะต้องมี

การยอมรับต่อสภาพทางด้านร่างกายของตนเองและสามารถปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงแปลงทางร่างกาย รวมทั้งใช้ร่างกายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานที่ 4 การรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง เป็นอิสระจากพ่อแม่และผู้ใหญ่คนอื่น ๆ

เป้าหมายของงาน เพื่อให้วัยรุ่นสามารถเป็นอิสระจากพ่อแม่ ไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ ต้องพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับจากผู้ใหญ่ วัยรุ่นและพ่อแม่จะรู้สึกกังวลและสับสนกับงานของตนเอง อย่างไรก็ตามในช่วงนี้วัยรุ่นและพ่อแม่จะมีความขัดแย้งกัน วัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชายต้องการความเป็นอิสระ แต่ในบางครั้งวัยรุ่นก็ยังต้องการการปกป้องจากพ่อแม่ ส่วนพ่อแม่ก็ต้องการให้วัยรุ่นพึ่งตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้ แต่ขณะเดียวกันก็มีความวิตกกังวลและกลัวว่าบุตรของตนยังไร้เดียงสาและไม่มีประสบการณ์ จึงจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือ ในสถานการณ์ของความขัดแย้งเช่นนี้ ถ้าพ่อแม่ใช้อำนาจบังคับอาจจะทำให้วัยรุ่นต่อต้านพ่อแม่ วัยรุ่นที่ล้มเหลวในงานด้านนี้อาจเป็นเพราะเคยได้รับการช่วยเหลือจากพ่อแม่มากเกินไป ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องสำคัญบางเรื่องได้ ทำให้ขาดความคล่องตัวในสังคม มีอารมณ์ไม่คงที่ ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนได้ แม้แต่การใช้ชีวิตคู่หรือการแต่งงานก็เป็นเรื่องยากที่จะปรับตัวต่อคู่แต่งงานได้ เพราะการใช้ชีวิตคู่จะต้องสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ดังนั้นการรู้จักควบคุมอารมณ์เป็นอิสระจากพ่อแม่ และผู้ใหญ่คนอื่น ๆ จึงเป็นภาระงานที่สำคัญซึ่งวัยรุ่นควรต้องทำได้เพราะงานนี้จัดเป็นภาระหลักสำคัญประการหนึ่งสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป

งานที่ 5 การมีความมั่นใจในเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเอง

เป้าหมายของงาน คือต้องการให้วัยรุ่นสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง รู้จักสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง สามารถดูแลรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเองได้ โดยมีแนวคิดที่เชื่อว่า คนทุกคนมีความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการโตขึ้น ต้องการที่จะมีงานทำ รวมทั้งสามารถสร้างครอบครัวเป็นของตนเองได้ งานที่เกี่ยวกับความมั่นใจในการใช้จ่ายของวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่นทั้งชายและหญิง ซึ่งวัยรุ่นมักต้องการทำงานและมีรายได้เป็นของตนเอง ในบางครั้งอาจเป็นการหารายได้พิเศษนอกเวลาเรียนหรือในภาคฤดูร้อน โรงเรียนจึงควรมีส่วนช่วยในการหางานให้นักเรียนทำ หรืออาจจะหางานให้นักเรียนทำงานแบบอาสาสมัครโดยไม่มีค่าตอบแทน เพื่อเป็นการสะสมประสบการณ์จากการทำงาน อันเป็นการช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในศักยภาพการทำงานของตัวเองให้มากขึ้น ดังนั้นในช่วงระยะวัยรุ่นจึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการฝึกให้สามารถควบคุมตนเองในเรื่องการใช้จ่าย มั่นใจว่าตนสามารถใช้จ่ายเงินที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานที่ 6 การเลือกและเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ

เป้าหมายของงาน คือ ต้องการให้วัยรุ่นสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถของตน และการเตรียมตัวสำหรับการประกอบอาชีพ ซึ่งโรงเรียนสามารถช่วยเหลือให้วัยรุ่นสามารถเลือกอาชีพได้ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ คำแนะนำเกี่ยวกับอาชีพ รวมถึงการจัดให้นักเรียนมีประสบการณ์ด้านอาชีพ ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เพื่อเตรียม

ความพร้อมในการที่จะเข้าสู่อาชีพที่จะทำในอนาคต นอกจากนั้นในเรื่องการเตรียมตัวเกี่ยวกับอาชีพยังขึ้นอยู่กับเปิดกว้างของสังคมในการเลือกอาชีพ ลักษณะของอาชีพแต่ละอาชีพ ความต้องการของวัยรุ่นที่จะเข้าสู่อาชีพนั้นๆ

งานที่ 7 การพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญาและแนวความคิดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี

เป้าหมายของงาน เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านปัญญา แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย รัฐบาล เศรษฐกิจ การปกครอง ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยา และสถาบันทางสังคม เพื่อปรับตัวให้เข้ากับโลกสมัยใหม่ พัฒนาทักษะด้านภาษา ความสามารถในการหาเหตุผลสำหรับการแก้ปัญหาตามระบอบประชาธิปไตย ในสังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องให้ประชากรวัยรุ่น เป็นผู้ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ การที่จะพัฒนาทักษะแนวความคิดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดีนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สมองและระบบประสาทได้รับการพัฒนา ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญาและแนวความคิดที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี

งานที่ 8 ความต้องการและรู้จักพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม

เป้าหมายของงาน เพื่อให้วัยรุ่นได้พัฒนาตนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ศาสนา และประเทศชาติ โดยมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและมีคุณค่าต่อสังคม วัยรุ่นจะพัฒนางานด้านนี้ได้ดีไม่น้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับพัฒนาการในช่วงวัยที่ผ่านมา ซึ่งจะเริ่มเกิดขึ้นมาตั้งแต่วัยแรกคลอด วัยเด็ก วัยรุ่น โดยในวัยเด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเองจากครอบครัว รู้จักเสียสละเพื่อคนอื่น จะเรียนรู้เพื่อการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อน รู้จักการให้และการรับ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นจะเรียนรู้ที่เสียสละตนเองเพื่อชุมชนและประเทศชาติ บางครั้งอาจจะยอมเสียสละบางอย่างเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ดีกว่า ผลที่ได้รับ คือการได้รับการยอมรับจากสังคม และเมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนปลายจะเป็นช่วงที่วัยรุ่นกระตือรือร้นในการที่จะมีส่วนร่วมในสังคมเป็นอันมาก ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อสังคม ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงต้องได้รับการฝึกให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

งานที่ 9 ความเข้าใจในเรื่องค่านิยมและรู้จักเลือกค่านิยมหรือมาตรฐานที่ควรยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

เป้าหมายของงาน เพื่อเป็นการกำหนดค่านิยม และให้วัยรุ่นรู้จักตระหนักถึงความหมายของค่านิยมนั้น รู้จักวางตัวและมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม สามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ตัวเอง วัยรุ่นจะมีค่านิยมและรู้จักเลือกค่านิยมหรือสร้างมาตรฐานที่เป็นของตนเองในลักษณะรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับ การได้รับการพัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก แรงขับภายในร่างกายของแต่ละคน การได้รับการดูแลทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาสในการทำกิจกรรม รวมทั้งประสบการณ์ที่ได้รับมาจากครอบครัวและวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง โดยมีวิธีการถ่ายทอดค่านิยมผ่านตัวแทนของ

สังคม คือ แม่ พ่อ ครู ผู้ใหญ่คนอื่นๆ และเพื่อนวัยเดียวกัน หรือเพื่อนที่มีอายุมากกว่าก็ได้ ทำให้เด็กมีการพัฒนาค่านิยมไปพร้อมกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย เช่น ยอมหิวหรือยอมเจ็บปวดเพื่อความถูกต้องตามหลักการ หรือเพื่อช่วยเหลือผู้ที่กำลังมีปัญหา เป็นต้น ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงควรมีความเข้าใจในเรื่องค่านิยมและรู้จักเลือกค่านิยมหรือมาตรฐานที่ควรยึดถือมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า จากการที่ครอบครัวและโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นวัยรุ่นมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์อันดีและเหมาะสมกับเพื่อนวัยเดียวกันทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ วัยรุ่นได้มีโอกาสแสดงบทบาททางสังคมอย่างเหมาะสมกับลักษณะทางเพศของตน วัยรุ่นได้มีโอกาสเรียนรู้ในการควบคุมอารมณ์ตนเองเป็นอิสระจากพ่อแม่และผู้ใหญ่คนอื่นๆ พ่อแม่เปิดโอกาสให้วัยรุ่นจัดสรรเงินในเรื่องค่าใช้จ่ายของตนเอง วัยรุ่นได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นภาระงานตามขั้นพัฒนาการตามแนวคิดของฮาวเวิร์ดสธ ซึ่งเชื่อว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในภาระงานตามขั้นพัฒนาการได้เป็นอย่างดีจะเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้ เป็นผู้ที่มีความสุข มีความพอใจในชีวิต ส่วนผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในภาระงานตามขั้นพัฒนาการ จะเป็นผู้ที่ปรับตัวไม่ได้ไม่มีความสุข ไม่มีความพอใจในชีวิตของตนเอง ทำให้บางคนไม่สามารถพึ่งตนเองและเป็นผู้ที่มีปัญหาในสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง

6.3 การวัดการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ

การวัดการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ มีผู้สร้างเครื่องมือวัดการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการไว้หลายคน ซึ่งเครื่องมือการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ จะเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

สิริลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์ (2546: 46) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยเด็กตอนกลางในกรุงเทพมหานคร โดยสร้างแบบวัดการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ ดังตัวอย่าง

พฤติกรรม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันไม่เกิดขึ้นกับฉัน และกลุ่มเพื่อนของฉัน					
00. ฉันและกลุ่มเพื่อนทั้งเพศเดียวกัน และต่างเพศกันให้ความเกื้อกูลกันพร้อมให้อภัยกันและกัน					

อุบลรัตน์ เฟื่องสทิพย์ และสิริวรรณ สารนาค (2546 : 92) รายงานการวิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดู การบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยสร้างแบบวัดการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ ดังตัวอย่าง

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ฉันเข้ากับเพื่อนได้ดีทั้งชายและหญิง					
3. หากเพื่อนขัดใจฉัน ฉันจะหาทางแก้แค้นให้ได้					
6. ฉันแสดงบทบาททางเพศได้อย่างเหมาะสมกับเพศของฉันแล้ว					
11. ฉันรู้ว่า ความรู้สึกส่วนตัวของฉันในเรื่องต่างๆ ไม่จำเป็นต้องตรงกับผู้ใหญ่เสมอไป					

จิรณี ฮวบรินทร์ (2542: 51) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม การบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร โดยสร้างแบบวัดการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ ดังตัวอย่าง

ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0. ฉันเลือกใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับร่างกายที่เปลี่ยนไปตามวัย						
00. ความรู้สึกส่วนตัวของฉันในเรื่องต่างๆ ไม่จำเป็นต้องตรงกับผู้ใหญ่เสมอไป						

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเอง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

จิรณี ฮวบรินทร์ (2542: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม การบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนวัยรุ่นได้รับสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวระดับปานกลาง และสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนระดับปานกลาง 2) นักเรียนวัยรุ่นบรรลุนตามขั้นพัฒนาการระดับมาก 3) นักเรียนวัยรุ่นมีพฤติกรรมการพึ่งตนเองในระดับปานกลาง 4) นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวต่างกัน จะบรรลุนตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

และนักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนต่างกัน จะบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) นักเรียนวัยรุ่นที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน จะมีพฤติกรรมกาฬฟ้งตนเองในระดับปานกลาง ($r = .56$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ประณต เล็กสวาสดี (2517: 95 - 99) ศึกษาพบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก-ควบคุมน้อย จะมีลักษณะการฟ้งผู้อื่นน้อยที่สุด และเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักน้อย-ควบคุมมาก จะมีลักษณะการฟ้งผู้อื่นมากที่สุด ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก-ควบคุมมาก แบบให้ความรักมาก-ควบคุมน้อย และแบบให้ความรักน้อย-ควบคุมน้อย จะมีลักษณะการฟ้งตนเองไม่ต่างกัน และยังพบว่าการฟ้งผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สิริลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมกาฬฟ้งตนเองของนักเรียนวัยเด็กตอนกลางในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนวัยเด็กตอนกลางมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับมาก 3) นักเรียนวัยเด็กตอนกลางมีพฤติกรรมกาฬฟ้งตนเองในระดับปานกลาง 4) นักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 5) นักเรียนวัยเด็กตอนกลางที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีพฤติกรรมกาฬฟ้งตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 6) การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกาฬฟ้งตนเองของวัยเด็กตอนกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.545

สมจิตร์ หอไตรงค์ (2539: 222) ศึกษาผลของการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกัน ในด้านการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคม โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาหลวง จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบฟ้งตนเองเร็ว-ช้า และแบบสอบถามวัดลักษณะทางชีวสังคม ซึ่งประกอบด้วย เพศ ลำดับการเกิด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฟ้งตนเองเร็ว จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฟ้งตนเองช้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อุบลรัตน์ เฟ็งสถิตย์ และสิริวรรณ สารนาค (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการอบรมเลี้ยงดู การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมกาฬฟ้งตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน-ใช้เหตุผลอยู่ในระดับมาก มีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับมาก และมีพฤติกรรมกาฬฟ้งตนเองในระดับมาก 2) นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน-ใช้เหตุผลต่างกัน มี

การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน-ใช้เหตุผลต่างกัน มีพฤติกรรมการพึ่งตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4) การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษา

สมพงษ์ พานิชสกุล (2533: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักศึกษาผู้ใหญ่จำนวน 297 คนจากโรงเรียนในจังหวัดนนทบุรี 3 โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาโดยส่วนรวมและจำแนกตามองค์ประกอบที่ส่งผลต่อระดับค่านิยมทั้งสามด้าน มีค่านิยมในการพึ่งตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สภาพแวดล้อมทางครอบครัว และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งปรากฏผลดังนี้

1. นักศึกษาผู้ใหญ่เพศชาย และนักศึกษาผู้ใหญ่เพศหญิง มีค่านิยมในการพึ่งตนเองแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกองค์ประกอบ
2. นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีค่านิยมในการพึ่งตนเอง ด้านการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการทำงานร่วมกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเศรษฐกิจแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีค่านิยมในการพึ่งตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกองค์ประกอบ
4. นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีสภาพแวดล้อมทางครอบครัวแบบประชาธิปไตย และแบบเข้มงวดกวดขัน มีค่านิยมในการพึ่งตนเอง ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการทำงานร่วมกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษาผู้ใหญ่ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบปล่อยปละละเลย มีค่านิยมในการพึ่งตนเองด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการทำงานร่วมกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขันมีค่านิยมในการพึ่งตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกองค์ประกอบ
5. นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน มีค่านิยมในการพึ่งตนเอง ด้านการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ และด้านการทำงานร่วมกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เชาว์ประภา เชื้อสาธุชน (กรมการฝึกหัดครู. 2535: 293; อ้างอิงจาก เชาว์ประภา เชื้อสาธุชน. 2527: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี และยโสธร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงมีค่านิยมพื้นฐานด้านการ

ฟุ้งตนเองสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีค่านิยมพื้นฐานด้านการฟุ้งตนเองสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โคมสมร เหลือโกศล (2531: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องค่านิยมพื้นฐานตนเองและการอบรมเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2531 ในโรงเรียนสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีภูมิหลังทางครอบครัวที่แตกต่างกัน มีค่านิยมพื้นฐานเรื่องการฟุ้งตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นในด้านลักษณะความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวพบว่า นักเรียนที่มีลักษณะความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันจะมีค่านิยมพื้นฐานเรื่องการฟุ้งตนเองทุกด้านต่างกัน และนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีค่านิยมพื้นฐานเรื่องการฟุ้งตนเองโดยการทำงานร่วมกับผู้อื่นแตกต่างกัน

วรรณิ แกมเกตุ (2545: 406, 417) ศึกษาโครงการ การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการฟุ้งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท ผลการศึกษาพบว่า สภาพการฟุ้งตนเองของครอบครัวทางด้านจิตใจ หัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวมีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาและมีความสามารถในการคิดวินิจฉัยผลกระทำของตนเองอยู่ในระดับมาก มีความมั่นใจในตนเองสูง มีความรับผิดชอบสูง รู้จักการประมาณตนอยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีจิตสำนึกในการฟุ้งตนเองสูง และมีจิตสำนึกสาธารณะสูง ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องใกล้เคียงกันทุกภูมิภาค และในทุกมิติดังกล่าวข้างต้น มีเพียงความคิดริเริ่มในการสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันเพียงประเด็นเดียวที่หัวหน้าครอบครัวมีความสามารถอยู่ในระดับปานกลางทุกภูมิภาค สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้ความสามารถในการฟุ้งตนเองของครอบครัวด้วยวิธีวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (second order confirmatory factor analysis) โดยใช้โปรแกรมลิสเรล พบว่า โมเดลสมมติฐานวิจัยตามกรอบแนวคิดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรในโมเดลเกือบทุกตัวแปร (55 ตัวแปร จากทั้งหมด 58 ตัวแปร) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) แสดงว่าตัวแปรในโมเดลทั้ง 55 ตัวแปร เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของความสามารถในการฟุ้งตนเองของครอบครัวได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยตัวแปรดังกล่าวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเป็นบวกอยู่ระหว่าง 0.10 ถึง 0.82 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 10 อันดับแรก ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการวินิจฉัยผลกระทำของตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกัน ภาวะความเป็นผู้นำของหัวหน้าครอบครัว ความสามารถในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ความเข้มแข็งในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกิจกรรมชุมชน เครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ความรับผิดชอบตามลำดับ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรบ่งชี้ด้านจิตใจ สังคมวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ

นุชลดา โรจน์ประภาพรรณ (2544: 111) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวการอบรมเลี้ยงดู ของบิดามารดากับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น พบว่า

นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หรือการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลจะเป็นผู้ที่มีเหตุผล ปรับตัว มีความรับผิดชอบ และช่วยเหลือตนเองได้ดี

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คิม (Kim. 1999: Abstract) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู และการรับรู้ความสามารถทางการเรียน ความมีศีลธรรม และการพึ่งตนเองของนักเรียนในวิทยาลัยเกาหลี-อเมริกัน การศึกษาครั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน แบบตามใจ และแบบปล่อยปละละเลย ส่วนลักษณะของการรับรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการเรียน ความมีศีลธรรม และการพึ่งตนเองเป็นผลมาจากการเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนของวิทยาลัยเกาหลี-อเมริกัน 144 คน ในพื้นที่ของลอสแอนเจลิส ซึ่งเป็นผู้ที่ลงทะเบียนเรียนภาษาเกาหลีด้วย ผู้เข้าร่วมทั้งหมดจะมีข้อมูลที่ได้จากการสำรวจประเมินรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและความสามารถในการรับรู้ โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างทางเดียว (ANOVA) 3 ตัว สำหรับแต่ละด้านของการรับรู้ การเปรียบเทียบค่านัยสำคัญระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูจะเป็นตัวชี้นำผลของความสัมพันธ์ของการรับรู้ของผู้เข้าร่วม

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนอเมริกันเชื้อสายเกาหลีได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากที่สุด รองลงมาเป็นแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งผลที่ได้นี้ขัดแย้งกับผลที่ได้ก่อนหน้านี้ที่ระบุว่า เด็กเกาหลี-อเมริกัน หรือเด็กเอเชีย-อเมริกันจะถูกเลี้ยงดูโดยพ่อแม่ที่เป็นเผด็จการ ส่วนในด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบให้เด็กสามารถตัดสินใจได้เองหรือแบบประชาธิปไตย จะช่วยให้เด็กเกาหลี-อเมริกันมีความสามารถในการเรียนในระดับที่สูง เป็นคนมีศีลธรรม และการพึ่งตนเอง ในทางตรงกันข้าม กลุ่มตัวอย่างที่มาจากครอบครัวที่เป็นเผด็จการ และปล่อยปละละเลย จะมีค่านัยสำคัญทางสถิติของการรับรู้ความสามารถทางการเรียน ศีลธรรม และการพึ่งตนเอง อยู่ในระดับต่ำกว่าครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สรุปว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีส่วนทำให้เด็กเกิดการรับรู้ที่ดี ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และแบบปล่อยปละละเลย จะส่งผลให้เด็กอเมริกันเชื้อสายเกาหลีมีการรับรู้ที่ไม่ดี

มูสเสน (Mussen. 1969: 261) ศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ให้อะไรก็ให้เด็กมีโอกาสและได้รับการสนับสนุนความต้องการในด้านความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดกล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

โรเซน และดีแอนเดรท (มาริสา รัฐปัตย์. 2532: 35 - 37; อ้างอิงจาก Rosen and D'Andrade. 1959) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา กับเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและต่ำ ผู้ทดลองต้องการทราบว่าขณะที่เด็กได้รับคำสั่งให้ทำงานนั้น บิดามารดามีปฏิกิริยาต่อเด็กอย่างไร คาดหวังผลสำเร็จอย่างไร สูงหรือต่ำกว่ามาตรฐาน และหวังให้เด็กพึ่งตนเองได้เพียงไร ผลการศึกษาพบว่าลักษณะของบิดามารดาแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทแสดงอำนาจเหนือเด็ก ทำให้เด็กมีการพึ่งตนเองต่ำ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ บิดาจะเป็นผู้ตัดสินใจให้ และมีการบังคับเด็กให้ทำงานให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่สุด

2. ประเภทบิดา มารดา มีความคาดหวังในมาตรฐานการทำงานของเด็กลำบาก ทำให้เด็กมีการพึ่งตนเองต่ำ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำด้วย

3. ประเภทบิดา มารดาไม่เคร่งครัดกับเด็กมากเกินไป และไม่ปล่อยเด็กมากเกินไป เด็กพวกนี้จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง

มูสเซน คองเกอร์ และเคแกน (มาลา วิรณานนท์. 2515; อ้างอิงจาก Mussen , Conger and Kagan. 1969: 375 - 672) พบว่าเด็กจะมีพัฒนาการในการพึ่งตนเองได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ และลูก กล่าวคือถ้าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นแบบพ่อแม่ใช้อำนาจสิทธิขาดปกครองลูกโดยวิธีบังคับ ถืออำนาจห้ามปราม ไม่เปิดโอกาสให้ลูกรู้จักการพึ่งตนเอง ไม่ให้อิสระเสรีแก่เด็ก กับพ่อแม่ที่เลี้ยงดูอบรมลูกโดยวิธีปล่อยปละละเลยยอมทำตามลูกทุกอย่าง เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ทั้งสองแบบนี้ ย่อมไม่สามารถจะรับผิดชอบและเป็นตัวของตัวเองได้เลย ตรงกันข้ามกับพ่อแม่ที่เสริมสร้างความเป็นตัวของตัวเองให้ลูกโดยวิธีการฝึกให้รู้จักพึ่งตนเองตามอายุที่เพิ่มขึ้น คอยแนะนำและช่วยเหลือลูก โดยการตัดสินใจปกครองลูกด้วยเหตุผล พ่อแม่ลักษณะนี้ย่อมสามารถที่จะปลูกฝังทั้งด้านความรู้สึกรับผิดชอบและการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นกับลูกได้

ไรท์ฮาร์ท และลอว์ฮอน (Rinehart and Lawhon. 1990: 97) ได้ทำการศึกษาวิธีการในการสร้างพื้นฐานการพึ่งตนเองให้กับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3 ขวบ พบว่า เด็กต้องการการกระตุ้นจากผู้ใหญ่ เพื่อสร้างความรู้สึกรู้พื้นฐานในการพึ่งตนเอง ผู้ใหญ่จึงต้องมีหน้าที่ในการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้านให้กับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการทางพฤติกรรมด้านการพึ่งตนเองเป็นพื้นฐานต่อไป

สมาร์ท และสมาร์ท (Smart & Smart. 1967: 539 - 541) ได้ศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเด็กแตกต่างกัน โดยศึกษาเปรียบเทียบคนชาติต่างๆ 6 กลุ่ม ในเรื่องเชื้อชาติ พบว่า กรีก ยิว และโปรแตสแตนท์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าพวกอิตาลี ฝรั่งเศส และนิโกร จากการเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูลูกพบว่า บิดามารดาชาวอังกฤษและอเมริกา มีการฝึกให้ลูกพึ่งตนเอง สำหรับเรื่องความแตกต่างระหว่างชนชั้น พบว่าชนชั้นกลางเป็นพวกที่มีผลสัมฤทธิ์ และมีการฝึกลูกให้เป็นพวกมีความต้องการสัมฤทธิ์ผลด้วย นอกจากนี้ได้ศึกษาทั้งชายหญิง พบว่ามีการฝึกให้เด็กหญิงพึ่งตนเองในพวก Upper-middle Class มากกว่าพวก Lower-middle Class แต่สำหรับเด็กชายผลกลับพบในทางตรงข้าม คือ พวก Lower-middle Class จะมีการพึ่งตนเองมากกว่าพวก Upper-middle Class ทั้งนี้เพราะเด็กชายใน Lower-middle Class ไม่ค่อยได้รับการควบคุมจากบิดามารดา ทำให้มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลกับความต้องการพึ่งตนเองสูงกว่า

คุก (Cook. 2002: Abstract) ได้ศึกษาการพึ่งตนเองในวัยหนุ่มสาว โดยเขียนบรรยายถึงการพึ่งตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างชาว anglo อเมริกัน 27 คน ชาว hispanic 15 คน และวัยรุ่นชาวอเมริกันอัฟริกันอย่างละ 16 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะมีอายุระหว่าง 15 และ 18 ปี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินพฤติกรรมพึ่งตนเอง (reynolds & amp ; kamphaus. 1992) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการพึ่งตนเอง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะเฉพาะของชนชาติ เพศ หรืออายุ

วัตสัน (โจนสมร เหลือโกศล. 2531: 90; อ้างอิงจาก Watson. 1957: 24) ศึกษาพบว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงในบ้านที่อบอุ่นและยอมรับเด็ก จะพึ่งตนเองได้มากกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงในบ้านที่อบอุ่นแต่เข้มงวดกวดขัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลจนถึงอายุ 6 ขวบ จำนวน 320 คน

เบคเคอร์ (Becker. 1964: 191 - 192) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะของบุคคล โดยใช้หลักของเหตุผลและความรู้สึก ผลการวิเคราะห์พบว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงแบบควบคุมมากมีลักษณะที่น่าพอใจ คือเชื่อฟัง สุภาพ เอื้อเฟื้อ แต่มีลักษณะขี้อาย เก็บตัว ใจน้อยและชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ ส่วนเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยจะไม่เชื่อฟัง ไม่มีความรับผิดชอบ และขาดสมาธิ

เอ็ดเวิร์ด (Edwards. 1950: 10) ได้ศึกษาบุคลิกภาพด้านความต้องการโดยใช้ EPPS กับนักเรียนชายและหญิงในมหาวิทยาลัยในอเมริกา และกับผู้ที่ไม่ใช่นักศึกษา พบว่านักศึกษาชายมีความต้องการในด้านการพึ่งตนเองมากกว่าผู้หญิง สำหรับกลุ่มที่ไม่ใช่ศึกษา พบว่าชายมีความต้องการพึ่งตนเองมากกว่าหญิงเช่นเดียวกัน

โอลสัน (Olson. 2003: Abstract) ได้เปรียบเทียบรูปแบบการเรียนแบบทางไกลกับการเรียนภายในห้องเรียนโรงเรียนธุรกิจทั้งในด้านการพึ่งตนเอง และการเรียนรู้ด้วยตนเอง จุดมุ่งหมายของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจลักษณะ 3 ประเภทของนักเรียนได้แก่ การควบคุมดูแลตนเอง ความมีอิสระ และการพึ่งตนเองในการเรียนในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันอย่างนี้นอกจากนี้ยังเพื่อระบุข้อแตกต่างระหว่างนักเรียนในประเทศกับนักเรียนต่างชาติในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ดังนั้นการศึกษานี้จึงตรวจสอบลักษณะเหล่านี้กับนักเรียนโปรแกรมปริญญาการบริหารธุรกิจที่มีรูปแบบการเรียน 2 รูปแบบที่ต่างกันอย่างชัดเจน คือแบบที่เรียนในบรรยากาศของห้องเรียนและแบบการเรียนทางไกล สมมติฐานในการวิจัยมี 3 ข้อได้แก่ 1. ตัวแปร 3 ประการนี้คือ ความมีอิสระ การพึ่งตนเอง และการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสัมพันธ์กับนักเรียนบริหารธุรกิจหรือไม่ และนักเรียนปีสุดท้ายจะมีลักษณะของตัวแปร 3 ประการนี้มากกว่านักเรียนปีแรกหรือไม่ 2. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างตัวแปรความสามารถในการควบคุมดูแลตนเอง การพึ่งตนเอง และความมีอิสระระหว่างการเรียนในห้องเรียน กับการเรียนทางไกลของนักเรียนบริหารธุรกิจหรือไม่ 3. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ของตัวแปรความสามารถในการควบคุมดูแลตนเอง การพึ่งตนเอง และความมีอิสระของนักเรียนชั้นปีที่ 1 เปรียบเทียบกับนักเรียนชั้นปีสุดท้ายเท่าไร ผลจากการศึกษาพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรทั้ง 3

ตัว ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดและยังพบว่าลักษณะของความสามารถในการควบคุมดูแลตนเอง เป็นส่วนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และค่าเฉลี่ยของทั้ง 3 ตัวแปร มีค่าลดลงอย่างต่อเนื่องในรูปแบบ การเรียนภายในห้องเรียน และมีค่าเพิ่มขึ้นในรูปแบบการเรียนทางไกล

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ทราบว่า การพึ่งตนเองมีความสำคัญ และได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางที่จะนำมาใช้พัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาคน และจากเอกสารและงานวิจัยยังทำให้ทราบว่า มีปัจจัยหลาย ประการที่สัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจ และต้องการที่จะศึกษาปัจจัยที่ สัมพันธ์กับ การพึ่งตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ ความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว ความเชื่อมั่นในตนเอง และการบรรลุงานตามขั้น พัฒนาการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่มุ่งศึกษาปัจจัยแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึงตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขอบเขตประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจําภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ซึ่งมีจำนวน 12 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 76 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียน 2,894 คน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ที่	ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
1	ใหญ่	พระนารายณ์	18	761
2		บ้านหมี่วิทยา	8	282
3		โคกสำโรงวิทยา	8	360
4	กลาง	โคกกระเทียมวิทยาลัย	10	356
5		จุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย ลพบุรี	4	133
6		ท่าวังวิทยาการ	7	270

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	ขนาด โรงเรียน	โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
7	กลาง	ปิยะบุตร	6	244
8		ดงตาลวิทยา	6	182
9		บ้านชีวิทยา	3	120
10	เล็ก	บ้านเบิกวิทยาคม	2	68
11		โคกตูมวิทยา	3	89
12		บ้านข่อยวิทยา	1	29
รวม			76	2,894

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปี 2548

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจําภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 17 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 487 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. สํารวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งทุติยภูมิ คือ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แล้วจัดทำกรอบของการสุ่ม (Sampling Frame) โดยอาศัยการแบ่งตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2. ทำการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) โดยผู้วิจัยสุ่มจำนวนโรงเรียนร้อยละ 50 ของแต่ละขนาดโรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 6 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 2 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 1,043 คน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 3 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 870 คน และโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 1 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 89 คน

2.2 ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) โดยทำการสุ่มจำนวนห้องเรียนประมาณร้อยละ 26 ของจำนวนห้องเรียนในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้ในขั้นตอนแรก ได้จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 17 ห้องเรียน เป็นจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 540 คน ซึ่งจำแนกตามขนาดโรงเรียนได้ดังนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่ 8 ห้องเรียนจำนวน 288 คน โรงเรียนขนาดกลาง 7 ห้องเรียนจำนวน 206 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 2 ห้องเรียนจำนวน 46 คน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนห้องเรียน และจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
1	ใหญ่	พระนารายณ์	5	196
2		โคกสำโรงวิทยา	3	92
3	กลาง	โคกกะเทียมวิทยาลัย	3	89
4		ท่าวังวิทยาคาร	2	70
5		ดงตาลวิทยา	2	47
6	เล็ก	โคกตูมวิทยา	2	46
รวม			17	540

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างดังแสดงในตาราง 2 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น แล้วดำเนินการสุ่มตามหลักของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้หลักของการสุ่มที่อาศัยการกำหนดขนาดความคลาดเคลื่อน (limit of error) และระดับความเชื่อมั่น (level of confidence : $1 - \alpha$) ที่ .95 ($\alpha = .05$) ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร โดยอาศัยข้อมูลในการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ขนาดของความคลาดเคลื่อน ($e = Z_{0.5/2} S_x$) เท่ากับ 1.5 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบสอบถามการพึงตนเอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าขนาดของความคลาดเคลื่อนที่กำหนด เป็นขนาดที่เพียงพอในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจในกรณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้

2. ค่าประมาณความแปรปรวนของกลุ่มประชากร (σ^2) ของกลุ่มโรงเรียนขนาดต่างๆ ซึ่งได้มาจากการนำแบบสอบถามการพึงตนเองไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน ได้แก่ โรงเรียนโคกตูมวิทยา โรงเรียนปิยะบุตร์ และโรงเรียนบ้านหมี่วิทยา

โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 35 ข้อ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าคะแนนความแปรปรวนที่ได้มีค่าเท่ากับ 186.0922 , 174.4470 และ 167.7310 ตามลำดับ

3. จากข้อมูลจำนวนประชากรและข้อมูลสำหรับกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากข้อ 1 และ 2 ผู้วิจัยนำไปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (มยุรี ศรีชัย. 2538: 105) ได้จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 540 คน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 288 คน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 206 คน และโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 46 คน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเผื่อไว้ ร้อยละ 20 ซึ่งคิดเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 648 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผิดพลาดอันเนื่องมาจากการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถามของนักเรียน ซึ่งตรวจสอบได้จากการสังเกตขณะที่นักเรียนทำแบบสอบถาม และพิจารณาจากการตอบแบบสอบถามที่เป็นข้อความเชิงบวกกับข้อความเชิงลบที่ตอบไม่สอดคล้องกัน ตลอดจนความไม่สมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามซึ่งตอบไม่ครบหรือตอบเกิน ดังนั้นหลังจากคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จึงได้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 487 ฉบับ มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 90.19 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่วางแผนไว้ โดยเป็นนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 94.17 และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 85.76 ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ที่	ขนาด โรงเรียน	โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน
1	ใหญ่	พระนารายณ์	5	163
2		โคกสำโรงวิทยา	3	84
3	กลาง	โคกกะเทียมวิทยาลัย	3	60
4		ท่าวังวิทยาคาร	2	66
5		ดงตาลวิทยา	2	68
6	เล็ก	โคกตูมวิทยา	2	46
รวม			17	487

การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง

ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 487 คน ผู้วิจัยพบว่าค่าความแปรปรวนของการพึงตนเอง (s^2) ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีค่าเท่ากับ 188.7876 , 136.5626 และ 195.3845 ตามลำดับ ซึ่งพบว่าค่าความแปรปรวนที่ใช้ในการประมาณค่าดังกล่าว มีค่าไม่แตกต่างกันมากกับค่าประมาณความแปรปรวนที่ใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการวางแผน และเมื่อพิจารณาถึงระดับความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการประมาณค่าที่ยอมรับได้ ด้วยระดับความเชื่อมั่นของการประมาณค่าเฉลี่ยร้อยละ 95 ในขั้นตอนการวางแผนการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเท่ากับ 1.5 คะแนนนั้น ผลปรากฏว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรของตัวแปรการพึงตนเอง พบว่า มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่าเฉลี่ย ($S_{\bar{x}}$) ในภาพรวมเท่ากับ .61 ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความคลาดเคลื่อน ($Z_{0.5/2} S_{\bar{x}}$) เท่ากับ 1.19 คะแนน ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณที่วางแผนในเบื้องต้น คือ 1.5

จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดใหญ่ ทำให้มีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรต่ำกว่าค่าประมาณที่กำหนดไว้ จึงทำให้การประมาณค่ามีความน่าเชื่อถือได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มีจำนวน 6 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามการพึงตนเอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 35 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความรับผิดชอบ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

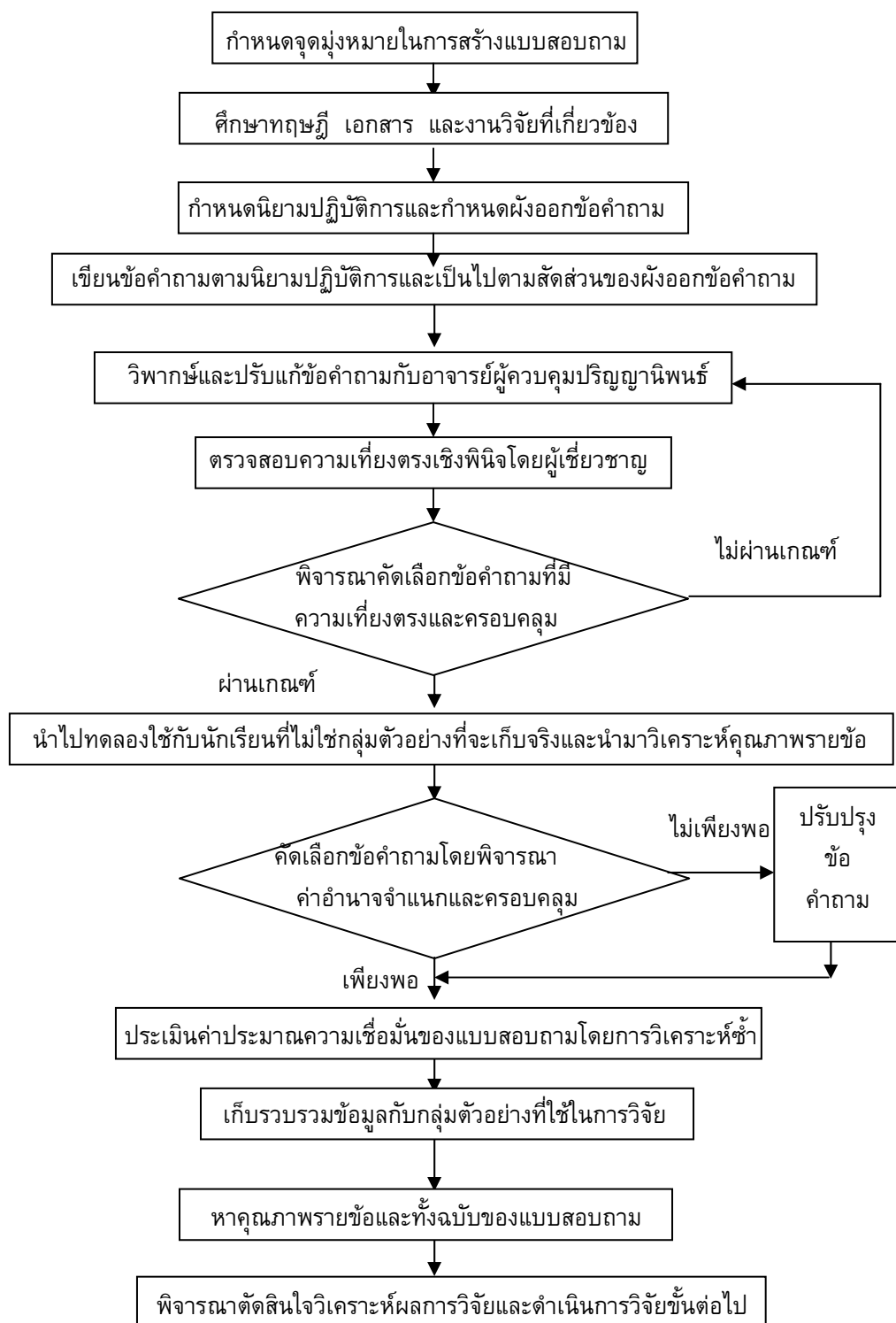
ฉบับที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 27 ข้อ

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 1 ฉบับ คือ แบบสอบถามการพึงตนเอง โดยมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามการพึงตนเอง

จากภาพประกอบ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามการพึ่งตนเอง โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามการพึ่งตนเอง
2. ศึกษา นิยาม ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามการพึ่งตนเอง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ จากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเขียนนิยามตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด และจัดทำผังการออกข้อคำถาม
4. เขียนข้อคำถามของแบบสอบถามการพึ่งตนเอง ให้ครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามปฏิบัติการ และเป็นไปตามสัดส่วนของผังออกข้อคำถาม ซึ่งผู้วิจัยได้เขียนข้อคำถามวัดการพึ่งตนเองใน 3 ด้านคือ ด้านการศึกษาเล่าเรียน ด้านเศรษฐกิจ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยแต่ละด้านจะมีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ รวมทั้ง 3 ด้านจำนวน 45 ข้อ
5. วิพากษ์และปรับแก้ข้อคำถามกับอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาณิพนธ์ เพื่อให้ข้อคำถามมีความเที่ยงตรงและครอบคลุมตามโครงสร้างทฤษฎี และคัดเลือกข้อคำถาม
6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านการวัดผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้อง ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามที่นิยามไว้ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.5 ซึ่งผลการพิจารณาพบว่าข้อคำถามผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทั้งหมด 45 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60 - 1.00
7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จากโรงเรียนโคกตูมวิทยาลัย โรงเรียนปิยะบุตร์ และโรงเรียนบ้านหมีวิทยา จำนวน 100 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามการพึ่งตนเอง จำนวน 45 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .0395 ถึง .5500 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8821
8. คัดเลือกข้อคำถามเพื่อนำไปดำเนินการวิจัย โดยพิจารณาจากข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.2 รวมทั้งปรับปรุงข้อคำถามที่บกพร่อง โดยอาศัยผลการวิเคราะห์ข้างต้น ซึ่งข้อคำถามที่ได้ในขั้นตอนนี้มีจำนวน 35 ข้อ

9. ประเมินค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่จัดชุดใหม่ที่ได้ข้อคำถาม 35 ข้อ โดยการวิเคราะห์ซ้ำ เพื่อพิจารณาแนวโน้มของค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ผลการวิเคราะห์ซ้ำพบว่า แบบสอบถามการพึ่งตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น .8918

ผู้วิจัยปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมปริญาพนธ์แล้วมีความเห็นว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้ในการวิจัยได้ และมีแนวโน้มที่จะมีค่าสูงขึ้นอีกเมื่อนำไปใช้จริง จึงตัดสินใจนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

10. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบคุณภาพพบว่าค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .2016 ถึง .5835 และมีค่าความเชื่อมั่น .9011

11. ผู้วิจัยพิจารณาคูณภาพของแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น แล้วจึงตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถามการพึ่งตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ
จริง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง
ไม่จริง	หมายถึง	นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้น

ตัวอย่าง แบบสอบถามการพึงตนเอง

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
0. 00.	<u>ด้านการศึกษาเล่าเรียน</u> ข้าพเจ้าคิดหาวิธีแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเอง.. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ความ เข้าใจมากขึ้น.....				
0. 00.	<u>ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น</u> ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำงานกลุ่มอย่างเต็มที่ ถึงแม้จะต้องทำงาน มากกว่าผู้อื่น..... ข้าพเจ้าเสียสละอุปกรณ์สำหรับใช้ในการทำงานกลุ่ม.....				
0. 00.	<u>ด้านเศรษฐกิจ</u> ก่อนที่จะซื้อของสิ่งใด ข้าพเจ้าจะคิดเสมอว่าของสิ่งนั้นมีประ โยชน์คุ้มค่างบกับเงินที่เสียไป..... ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถเก็บเงินสะสมไว้ใช้เองส่วนตัวได้.....				

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	3 คะแนน
จริง	ให้	2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	1 คะแนน
ไม่จริง	ให้	0 คะแนน

ข้อความทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	0 คะแนน
จริง	ให้	1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	2 คะแนน
ไม่จริง	ให้	3 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวน 35 ข้อ คะแนนเต็ม 105 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	87.50 - 105.00	หมายถึง	มีการพึงตนเองอยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ย	52.50 - 87.49	หมายถึง	มีการพึงตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง
คะแนนเฉลี่ย	17.50 - 52.49	หมายถึง	มีการพึงตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	0.00 - 17.49	หมายถึง	มีการพึงตนเองอยู่ในระดับต่ำ

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความรับผิดชอบ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามการบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการ

โดยมีวิธีการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถาม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถาม

2. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการ จากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเขียนตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด

3. นำแบบสอบถามที่ต้องการนำมาพัฒนา มาปรับแก้ในเรื่องของภาษา และปรับสเกลของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จากโรงเรียนโคกตูมวิทยาลัย โรงเรียนปิยะบุตร และโรงเรียนบ้านหมี่วิทยา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จำนวน 100 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - total correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

แบบสอบถามแต่ละฉบับที่ผู้วิจัยนำมาพัฒนานั้นมีรายละเอียดของการสร้างแบบสอบถาม และข้อมูลของผู้ที่นำแบบสอบถามไปใช้ในการวิจัยมาแล้ว ตลอดจนคุณภาพของเครื่องมือ ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามของพิไลลักษณ์ ทองรอด (2547) ซึ่งใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ระดับ คือ เป็นประจำ เป็นส่วนใหญ่ บางครั้ง ไม่เคยเลย จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สูตรทดสอบค่าที (t-test) อยู่ระหว่าง 2.776 – 5.255 มีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา

(α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) เท่ากับ 0.8380 โดยผู้วิจัยยังคงใช้แบบสอบถามจำนวน 15 ข้อ แต่ได้ปรับมาตรวัดของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรับผิดชอบไปทดลองใช้ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .1961 ถึง .6584 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8639 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้ และมีแนวโน้มที่จะมีค่าสูงขึ้นอีกเมื่อไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .2804 ถึง .6702 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8797 จึงตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถามความรับผิดชอบ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ
จริง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง
ไม่จริง	หมายถึง	นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้น

ตัวอย่าง แบบสอบถามความรับผิดชอบ

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ไม่จริง
0.	ข้าพเจ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายนั้นจนกว่าจะเสร็จ แม้งานนั้นจะยาก.....				
00.	ข้าพเจ้าติดตามความก้าวหน้าในเรื่องการเรียนของตนเอง.....				

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	3 คะแนน
จริง	ให้	2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	1 คะแนน
ไม่จริง	ให้	0 คะแนน

ข้อความทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	0 คะแนน
จริง	ให้	1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	2 คะแนน
ไม่จริง	ให้	3 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 45 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	37.50 - 45.00	หมายถึง	มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ย	22.50 - 37.49	หมายถึง	มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับค่อนข้างสูง
คะแนนเฉลี่ย	7.50 - 22.49	หมายถึง	มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	0.00 - 7.49	หมายถึง	มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับต่ำ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามของประกิจศรี เฝ้าเมือง (2546) ซึ่งใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบสอบถามมีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงน้อย จริงน้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สูตรทดสอบค่าที (t-test) อยู่ระหว่าง 3.995 – 7.588 มีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) เท่ากับ 0.8627 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 15 ข้อ

หลังจากที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไปทดลองใช้ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .4706 ถึง .7428 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8961 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้ และมีแนวโน้มที่จะมีค่าสูงขึ้นอีกเมื่อไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .4242 ถึง .6523 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8985 จึงตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย
ไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน

ตัวอย่าง แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
0.	ข้าพเจ้าตั้งใจจะทำคะแนนสอบให้ได้คะแนนสูงที่สุด.....				
00.	ข้าพเจ้ามักจะตั้งความหวังไว้สูงๆ เพื่อที่จะได้ใช้ความพยายาม และความสามารถทำงานนั้นอย่างเต็มที่.....				

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	3 คะแนน
จริง	ให้	2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	1 คะแนน
ไม่จริง	ให้	0 คะแนน

ข้อความทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	0 คะแนน
จริง	ให้	1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	2 คะแนน
ไม่จริง	ให้	3 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 45 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	37.50 - 45.00	หมายถึง	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ย	22.50 - 37.49	หมายถึง	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
คะแนนเฉลี่ย	7.50 - 22.49	หมายถึง	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	0.00 - 7.49	หมายถึง	มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามของวัฒนา ปลาทะเพียนทอง (2546) ที่ใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 4 ระดับ คือ จริงมาก จริงเป็นส่วนใหญ่มาก จริงน้อย ไม่จริง มีจำนวนข้อคำถาม 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สูตรทดสอบค่าที (t-test) อยู่ระหว่าง 2.858 – 9.268 มีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.8958 โดยผู้วิจัยยังคงใช้แบบสอบถามจำนวน 15 ข้อ แต่ได้ปรับภาษาให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

หลังจากที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวไปทดลองใช้ พบว่าแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .2113 ถึง .6833 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8443 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้ และมีแนวโน้มที่จะมีค่าสูงขึ้นอีกเมื่อไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .3076 ถึง .7133 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8799 จึงตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย
ไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน

ตัวอย่าง แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ไม่จริง
0.	ในวันหยุดบิดามารดาจะพาสมาชิกในครอบครัวไปเที่ยวพักผ่อน.....				
00.	ในวันหยุดครอบครัวของข้าพเจ้าจะใช้เวลาอยู่ร่วมกัน.....				

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้				ข้อความทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้			
จริงที่สุด	ให้	3	คะแนน	จริงที่สุด	ให้	0	คะแนน
จริง	ให้	2	คะแนน	จริง	ให้	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	1	คะแนน	ค่อนข้างจริง	ให้	2	คะแนน
ไม่จริง	ให้	0	คะแนน	ไม่จริง	ให้	3	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 45 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	37.50 - 45.00	หมายถึง	มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับดี
คะแนนเฉลี่ย	22.50 - 37.49	หมายถึง	มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างดี
คะแนนเฉลี่ย	7.50 - 22.49	หมายถึง	มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดี
คะแนนเฉลี่ย	0.00 - 7.49	หมายถึง	มีสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับไม่ดี

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามของธัญญา คนอยู่ (2547) ที่สร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎีของอิริคสัน จำนวน 26 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ คือ จริงมากที่สุด ค่อนข้างจริง กลางๆ ไม่ค่อยจริง ไม่จริงมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับมาตรวัด ของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ และคัดเลือกข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามของธัญญา คนอยู่ มีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) เท่ากับ 0.8505 มีค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ Item-Total Correlation อยู่ระหว่าง .27-.57

หลังจากที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเองไปทดลองใช้ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .3873 ถึง .6389 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8776 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้ และมีแนวโน้มที่จะมีค่าสูงขึ้นอีกเมื่อไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่ม ตัวอย่างจริง และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามมีค่า อำนาจจำแนก (r) .4226 ถึง .6286 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8901 จึงตัดสินใจ วิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย
ไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน

ตัวอย่าง แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
0.	ขณะที่กำลังแต่งตัว ถ้ามีคนมาทักว่าเสื้อไม่สวย ข้าพเจ้าจะเปลี่ยนใส่ตัวใหม่ทันที.....				
00.	ข้าพเจ้ารู้สึกกังวล เมื่อไปในสถานที่ที่ไม่มีคนรู้จัก.....				

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	3 คะแนน
จริง	ให้	2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	1 คะแนน
ไม่จริง	ให้	0 คะแนน

ข้อความทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	0 คะแนน
จริง	ให้	1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	2 คะแนน
ไม่จริง	ให้	3 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 45 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย	37.50 - 45.00	หมายถึง	มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับสูง
คะแนนเฉลี่ย	22.50 - 37.49	หมายถึง	มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง
คะแนนเฉลี่ย	7.50 - 22.49	หมายถึง	มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
คะแนนเฉลี่ย	0.00 - 7.49	หมายถึง	มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับต่ำ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ

ผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามของอุบลรัตน์ เฟิงสฤติย์ และสิริวรรณ สารนาถ (2546) ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของฮาวิกเฮิร์สท (Havighurst. 1961) จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับมาตรวัดของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ปรับภาษาให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และคัดเลือกข้อคำถามจำนวน 27 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามของอุบลรัตน์ เฟิงสฤติย์ และสิริวรรณ สารนาถ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.7850

หลังจากที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการไปทดลองใช้ พบว่าแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .0823 ถึง .6509 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8130 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงสามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้ และมีแนวโน้มที่จะมีค่าสูงขึ้นอีกเมื่อไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง และตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) .0498 ถึง .6470 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .8406 จึงตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัยต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถามการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย
ไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียน

ตัวอย่าง แบบสอบถามการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้าง จริง	ไม่จริง
0.	ข้าพเจ้าเข้ากับเพื่อนๆ ได้ดีทั้งชายและหญิง.....				
00.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือเพื่อนทุกเรื่องที่ข้าพเจ้าช่วยได้.....				
000.	หากเพื่อนขัดใจข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะหาทางแก้แค้นให้ได้.....				

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อความทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	3 คะแนน
จริง	ให้	2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	1 คะแนน
ไม่จริง	ให้	0 คะแนน

ข้อความทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงที่สุด	ให้	0 คะแนน
จริง	ให้	1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้	2 คะแนน
ไม่จริง	ให้	3 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (จำนวน 27 ข้อ คะแนนเต็ม 81 คะแนน)

คะแนนเฉลี่ย 67.50 - 81.00 หมายถึง มีการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 40.50 - 67.49 หมายถึง มีการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

คะแนนเฉลี่ย 13.50 - 40.49 หมายถึง มีการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 0.00 - 13.49 หมายถึง มีการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการอยู่ในระดับต่ำ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 6 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนในสังกัดที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2548

2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 ยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมาย วัน เวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. จัดเตรียมแบบสอบถามให้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อป้องกันการไม่ตอบกลับหรือการตอบไม่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง

4. เมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อผู้วิจัยได้มีโอกาส

ในการชี้แจงให้นักเรียนทำแบบสอบถามด้วยความตั้งใจและเข้าใจ โดยผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ถึง 28 พฤศจิกายน 2548

5. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการตอบ คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ได้จำนวน 487 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.19 นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน และรายงานผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ ความรับผิดชอบ สัมพันธภาพในครอบครัว ความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และตัวแปรตาม ได้แก่ การพึงตนเอง ด้วยโปรแกรม SPSS

2. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย และระหว่างตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรตามการพึงตนเอง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F - test)

3. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาค่าน้ำหนักความสำคัญ (Bata Weight) ของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ ความรับผิดชอบ สัมพันธภาพในครอบครัว ความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สูตรการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ที่ระดับความเชื่อมั่น .95 (มยุรี ศรีชัย. 2538: 105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^K \frac{N_g^2 S_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z_{\alpha/2}^2} + \sum_{g=1}^K N_g S_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	K	แทน	จำนวนขนาดของโรงเรียน
	S_g^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนการพึงตนเองของนักเรียน
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ($Z_{\alpha/2} S_{\bar{X}}$)
	N_g	แทน	จำนวนของนักเรียนในแต่ละชั้น
	W_g	แทน	$\frac{N_g}{N}$

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) โดยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 248; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton.1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545: 84)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X กับตัวแปร Y
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถามรายข้อ
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้อที่เหลือทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 312; อ้างอิงจาก Cronbach. 1951)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ($S_{\bar{X}}$) และค่าประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538: 191 - 194)

3.2 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรตาม โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538: 85)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของ X กับ Y
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t - test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540: 250)

$$t = r \sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าการแจกแจงแบบที่
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	df	แทน	N - 2

3.4 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Kerlinger and Pedhazur. 1973: 75)

$$R_{y.1,2,\dots,k} = \sqrt{\beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}}$$

เมื่อ	$R_{y.1,2,\dots,k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม y
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	$r_{y1}, r_{y2}, \dots, r_{yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม y
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

3.5 ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตรค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F - Distribution) (Kerlinger and Pedhazur. 1973: 37)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1-R^2) / (N-k-1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	df ₁	แทน	k
	df ₂	แทน	N - k - 1

3.6 หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ โดยใช้สูตร (Kerlinger and Pedhazur. 1973: 61)

$$b_j = \beta_j \frac{S_y}{S_j}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ
	β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	S_y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม y
	S_j	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ j

3.7 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระ โดยใช้ t - test (Kerlinger and Pedhazur. 1973: 119 - 120)

$$t_j = \frac{b_j}{SE_{b_j}}$$

เมื่อ	t_j	แทน	การแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวที่ j
	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ

SE_{bj}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญ ของตัวแปรอิสระตัวที่ j
N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
df	แทน	$N - k - 1$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

X_1	แทน	ความรับผิดชอบ
X_2	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X_3	แทน	สัมพันธภาพในครอบครัว
X_4	แทน	การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ
X_5	แทน	ความเชื่อมั่นในตนเอง
Y	แทน	การพึ่งตนเอง
n	แทน	จำนวนข้อของคำถาม
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
CV.	แทน	สัมประสิทธิ์ของการกระจาย
$S_{\bar{X}}$	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย
r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
SE_{meas}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด
r_{XY}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
df	แทน	ระดับชั้นความเป็นอิสระ (degrees of freedom)
SS	แทน	ค่าความแปรปรวน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของค่าความแปรปรวน (Mean Squares)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	กำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2_{adj}	แทน	กำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบปรับแก้
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปของคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปของคะแนนมาตรฐาน
SE_b	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t - distribution)
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F - distribution)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ ความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการ ความเชื่อมั่นในตนเอง และตัวแปรตาม ได้แก่ การพึ่งตนเอง

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง

3. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter)

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F - test)

3.2 คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของ คำนำนัยความสำคัญโดยใช้ค่าที (t - test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ ความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการ ความเชื่อมั่นในตนเอง และตัวแปรตาม ได้แก่ การพึ่งตนเอง ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปรปัจจัย และตัวแปรตามการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.	CV.	$S_{\bar{X}}$	r_{tt}	SE_{meas}	ผลการประมาณค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
X_1	15	29.71	6.99	23.53	0.32	0.86	0.98	29.08 - 30.34	ค่อนข้างสูง
X_2	15	26.58	7.38	27.77	0.33	0.90	0.74	25.93 - 27.23	ค่อนข้างสูง
X_3	15	27.74	9.09	32.77	0.41	0.84	1.45	26.94 - 28.54	ค่อนข้างดี
X_4	27	51.91	9.94	19.15	0.45	0.88	1.19	51.03 - 52.79	ค่อนข้างสูง
X_5	15	22.59	7.61	33.69	0.34	0.81	1.45	21.92 - 25.85	ค่อนข้างสูง
Y	35	60.73	13.57	22.34	0.61	0.89	1.49	59.53 - 61.93	ค่อนข้างสูง

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนมีการพึงตนเอง (Y) อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 60.73 คะแนน ซึ่งอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 59.53 ถึง 61.93 คะแนน ส่วนตัวแปรปัจจัย พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบ (X_1) และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) อยู่ในระดับค่อนข้างสูง นักเรียนมีสัมพันธภาพในครอบครัว (X_3) อยู่ในระดับค่อนข้างดี สำหรับการบรรลุนงานตามขั้นพัฒนาการ (X_4) และความเชื่อมั่นในตนเอง (X_5) นักเรียนมีอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัย พบว่า ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าอยู่ระหว่าง 6.99 ถึง 9.94 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย มีค่าอยู่ระหว่าง 19.15 ถึง 33.69 โดยปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนมากที่สุด และปัจจัยด้านการบรรลุนงานตามขั้นพัฒนาการ (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนน้อยที่สุด ส่วนตัวแปรตามการพึงตนเอง (Y) มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.57 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนน เท่ากับ 22.34

สำหรับค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรับผิดชอบ (X_1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_3) การบรรลุนงานตามขั้นพัฒนาการ (X_4) และความเชื่อมั่นในตนเอง (X_5) พบว่า มีค่า 0.86, 0.90, 0.84, 0.88, 0.81 และ 0.89 ตามลำดับ ส่วนค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.74 ถึง 1.49

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึงตนเอง ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึงตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y
ความรับผิดชอบ (X_1)	1.000	.739**	.545**	.758**	.198**	.750**
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_2)		1.000	.519**	.685**	.183**	.717**
สัมพันธภาพในครอบครัว (X_3)			1.000	.588**	.136**	.496**
การบรรลุนงานตามขั้นพัฒนาการ (X_4)				1.000	.142**	.651**
ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_5)					1.000	.145**
การพึงตนเอง (Y)						1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง ได้แก่ ความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลงานตามขั้น พัฒนาการและความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการพึ่งตนเองมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบสูงสุด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.750 ความสัมพันธ์รองลงมา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การบรรลุลงานตามขั้น พัฒนาการ สัมพันธภาพในครอบครัว และความเชื่อมั่นในตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.717, 0.651, 0.496 และ 0.145 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย พบว่า ความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลงานตามขั้น พัฒนาการ และความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.136 ถึง 0.758

และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัยแต่ละตัว จะพบว่า มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง แสดงว่าอาจมีตัวแปรปัจจัยบางส่วนวัดซ้ำกันอยู่ ซึ่งการที่ตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กันสูง อาจส่งผลให้เกิดปัญหา multicollinearity ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งเป็นการตรวจสอบปัญหาดังกล่าว พบว่า มีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.016 ถึง 3.032 ซึ่งมีค่าไม่สูงมากนัก จึงไม่น่าเกิดปัญหา multicollinearity อย่างรุนแรง เพราะถ้าค่า VIF มีค่ามากกว่า 10 อาจพิจารณาว่าใหญ่พอที่จะสงสัยได้ว่าเกิดปัญหา multicollinearity อย่างรุนแรง (วิรัช พานิชวงค์. 2545: 166)

3. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter)

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F - test) ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัย กับการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
Regression	5	56,080.40	11,216.080	161.584**
Residual	481	33,387.82	69.413	
Total	486	89,468.22		
R = .792 R ² = .627 R ² _{adj} = .623				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.792 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.627 ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรปัจจัยทั้ง 5 ตัวแปร ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการพึ่งตนเองได้ร้อยละ 62.7

3.2 คำนำน้หนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของ คำนำน้หนักความสำคัญโดยใช้ค่าที (t - test) ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 คำนำน้หนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	b	β	SE _b	t
ความรับผิดชอบ (X ₁)	.829	.427	.094	8.775**
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X ₂)	.598	.325	.080	7.472**
สัมพันธภาพในครอบครัว (X ₃)	.078	.052	.053	1.469
การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ (X ₄)	.135	.095	.063	2.099*
ความเชื่อมั่นในตนเอง (X ₅)	-.029	-.016	.051	-.578

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 พบว่า คำนำน้หนักความสำคัญของปัจจัยด้านความรับผิดชอบ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลทางบวกต่อการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ ส่งผลทางบวกต่อการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลต่อการพึ่งตนเอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาคำนำน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.029 ถึง 0.829 และมีค่าน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.016 ถึง 0.427 โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองสูงสุด คือ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ โดยมีค่าน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.427 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และปัจจัยด้านการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ ซึ่งมีค่าน้หนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.325 และ 0.095 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐานและวิธีการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับ การพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดลพบุรี และเพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญ ของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดลพบุรี โดยมีสมมุติฐานของการวิจัย คือ ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการ พึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวนโรงเรียน 6 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 17 ห้องเรียน และ จำนวนนักเรียน 487 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling)

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 6 ฉบับ โดยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 1 ฉบับ คือ แบบสอบถามการพึ่งตนเอง จำนวน 35 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .9011 และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 5 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความรับผิดชอบ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8797 ฉบับที่ 2 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8985 ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8799 ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8901 และฉบับที่ 5 แบบสอบถามการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ จำนวน 27 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8406 การ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามมากกว่าที่วางแผนไว้ ร้อยละ 20 ซึ่ง ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ถึง 28 พฤศจิกายน 2548 หลังจาก ได้รับแบบสอบถามคืน ทำการคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่ตอบสมบูรณ์จำนวน 487 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์หาค่าสถิติ พื้นฐาน และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test) การทดสอบค่าเอฟ (F - test) และวิเคราะห์หาค่าน้ำหนัก ความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการพึ่งตนเอง มีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบสูงสุด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.750 ความสัมพันธ์รองลงมา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ สัมพันธภาพในครอบครัว และความเชื่อมั่นในตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.717, 0.651, 0.496 และ 0.145 ตามลำดับ และพบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการพึ่งตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง สำหรับปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างดี

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัย กับการพึ่งตนเอง พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.792 แสดงว่าตัวแปรปัจจัยทั้ง 5 ด้าน คือปัจจัยด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และความเชื่อมั่นในตนเอง ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการพึ่งตนเองได้ร้อยละ 62.7

2. คำนำน้าหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง พบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลทางบวกต่อการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ ส่งผลทางบวกต่อการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ส่งผลต่อการพึ่งตนเองมากที่สุด โดยมีค่าน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.427 รองลงมา คือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ โดยมีค่าน้าหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.325 และ 0.095 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และสัมพันธภาพในครอบครัว ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านการบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และด้านความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งอาจเป็นเพราะพฤติกรรมกรรมการพึ่งตนเอง เป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นพ่อแม่ ปรารถนาให้ลูก ซึ่งอยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่นสามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่เป็นภาระของพ่อแม่และสังคม ต้องการให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถพัฒนาตนเอง พึ่งตนเองได้ สามารถดูแล

ตนเองให้มีความปลอดภัย สามารถวางแผนชีวิตในด้านการใช้เวลาว่าง การเลือกคบเพื่อน การเรียน ตลอดจนการใช้จ่ายเงินได้เป็นอย่างดี ซึ่งบุคคลจะมีพฤติกรรมการฟังตนเองได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับมาจากครอบครัวตั้งแต่แรก และจากการได้รับการปลูกฝังในวัยเด็ก หรือมีพัฒนาการที่สืบเนื่องต่อกันมาตลอดชีวิตของผู้คน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และความเชื่อมั่นในตนเอง มีส่วนในการทำให้คนตระหนักในคุณค่า ความสามารถ และพลังศักยภาพของตนเอง ทำให้คนสามารถคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาจากภายนอกหรือบุคคลอื่น แต่มีได้แยกตนออกจากผู้อื่น การพึ่งพาผู้อื่นก็เป็นไปอย่างรู้เท่าทัน สามารถแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัด และข้อบกพร่องของตนเอง โดยการฟังตนเองมีความสัมพันธ์สูงสุดกับความรับผิดชอบ จากการศึกษาของ ถวิล จันท์สว่าง (2545 : 12) กล่าวถึงผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองว่า มีลักษณะรู้จักระวังรักษาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นใฝ่หาความรู้ ประพฤติตนให้เหมาะสม ละเว้นความชั่ว รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม รู้จักประมาณค่าใช้จ่าย มีความประหยัด สามารถที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตรงต่อเวลา สามารถควบคุมตนเอง และฟังตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกอซ (Gough. 1969: 10) ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีอารมณ์มั่นคง มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นคนที่ชอบวางแผนก่อนลงมือทำงาน มีความคิดก้าวหน้า มีความสามารถ มีความเป็นอิสระ มีลักษณะตื่นตัวตลอดเวลา จะฟังตนเองได้ และยังสามารถคล้อยตามกับทฤษฎี แคมมณี และคณะ (2546 : 3) ที่พบว่า การที่บุคคลจะฟังตนเองได้นั้นบุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในตนเอง หากบุคคลขาดความรับผิดชอบในตนเองแล้วก็จะขาดจิตสำนึกในการฟังตนเอง (ประเทิน มหาจันทร์. 2536: 7, 29 - 36) ในทางตรงกันข้าม เด็กที่ขาดความรับผิดชอบเมื่อผลเสียเกิดขึ้น ผลเสียนั้นจะเป็นการลงโทษและเป็นคำติเตียนบั่นทอนกำลังใจของเด็ก เป็นผลทำให้การนับถือตนเองของเด็กลดลง เด็กจะไม่เชื่อมั่นในการกระทำของตนและการกระทำที่ผู้อื่นปฏิบัติต่อตน ยิ่งไปกว่านั้นเด็กจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง และชีวิต ซึ่งส่งผลทำให้เด็กต้องมีการพึ่งพาผู้อื่น ทำให้เด็กช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประณต เล็กสวาสดี (2517: 95 - 99) ที่ศึกษาพบว่า การฟังผู้อื่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ เอมอร์ ดีมาก (2540: 49) ที่ศึกษาพบว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะมีการสำรวจตัวเอง มีการดำเนินงานอย่างมีแผนงาน มีความกระตือรือร้น และรู้จักฟังตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ พานิชสกุล (2533 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับค่านิยมในการฟังตนเอง และจากคำกล่าวของพชรภณท์ เพียรคงชล (2533: 46) ,อารยา สุระมาตย์ (2540: 37) และศิรินันท์ วรรัตนกิจ (2545: 48 - 49) ที่กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองนั้นเป็นบุคคลที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าเผชิญกับอุปสรรค สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความพอใจในตัวของตัวเอง ใจค่อมั่นคง ไม่เชื่อคนง่าย และมีการฟังตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์ และสิริวรรณ

สารนาถ (2546 : 59) และสิริลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์ (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่า การบรรลุนงานตามขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการพึ่งตนเอง นอกจากนี้ทรงพล ภูมิรัตน์ (2538 : 105) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของบรรยากาศในครอบครัว ว่ามีผลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก ครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี เด็กจะปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ส่วนครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี เด็กจะมีพฤติกรรมที่ดี คือปรับตัวได้ดี รู้จักพึ่งพาในสิ่งที่จำเป็น รู้จักร่วมมือ เป็นตัวของตัวเอง มองโลกในแง่ดี มีความมั่นคงทางจิตใจ มั่นใจในตนเอง และรู้จักรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมุสเสน คองเกอร์ และเคแกน (มาลา วิรุณานนท์. 2515; อ้างอิงจาก Mussen , Conger and Kagan. 1969: 375 - 672) ที่ศึกษาพบว่า เด็กจะมีพัฒนาการในการพึ่งตนเองได้ดีเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างพ่อ แม่ และลูก

2. คำนำน้าหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลทางบวกต่อการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการบรรลุนงานตามขั้นพัฒนาการ ส่งผลทางบวกต่อการพึ่งตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ส่งผลต่อการพึ่งตนเองมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านการบรรลุนงานตามขั้นพัฒนาการ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และสัมพันธภาพในครอบครัว ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอภิปรายผลแต่ละด้านได้ดังนี้

ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากความรับผิดชอบเป็นลักษณะของการที่นักเรียนมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดี และไม่ดี ซึ่งความรับผิดชอบนั้นเกิดขึ้นได้จากการสอน โดยการสอนเด็กให้มีความรับผิดชอบไม่มีเวลาใดที่จัดว่าเร็วเกินไป แม้ว่าเด็กจะอยู่ในวัยทารก พ่อแม่ก็สามารถสอนให้เด็กรับผิดชอบได้ โดยการสอนนั้นผู้ใหญ่จะสอนได้ดีก็ต่อเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย หรือผู้ใหญ่พยายามสร้างสถานการณ์ขึ้นในตอนต้นๆ ของชีวิตเด็ก โดยสอนควบคู่ไปกับการเล่น เพราะว่าการเล่นเป็นชีวิตจิตใจของเด็ก เป็นสิ่งที่เด็กพึงพอใจ แต่การงาน ความรับผิดชอบเป็นความไม่สบายใจ เป็นความเบื่อหน่าย ความยากลำบาก แต่อย่างไรก็ตามงานเป็นสิ่งที่สร้างความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เด็กจะมีความรับผิดชอบเมื่อมีงาน หรือมีกิจกรรมให้ทำแม้ว่าเด็กจะพอใจในการเล่น ถ้าสามารถเปลี่ยนการเล่นของเด็กให้เป็นงาน หรือให้เด็กทำงานด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินเหมือนกับการเล่นได้ ก็จะเป็นการดีที่เด็กสามารถทำงานได้ ความรับผิดชอบก็จะเกิดขึ้น เด็กที่มีความรับผิดชอบจะรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จ และความสำเร็วจะเป็นรางวัลกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติต่อไป ส่งผลทำให้เด็กมีการพึ่งตนเอง (ประเทิน มหาพันธ์. 2536: 7, 29 - 36) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกوخ (Gough. 1969: 10) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีอารมณ์มั่นคง มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นคนที่ชอบวางแผนก่อนลงมือทำงาน มี

ความคิดก้าวหน้า มีความสามารถ มีความเป็นอิสระ มีลักษณะตื่นตัวตลอดเวลา และพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้ทิตานา แชมมณี และคณะ (2546 : 3) กล่าวว่า การที่บุคคลจะพึ่งตนเองได้นั้นบุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบในตนเอง หากบุคคลขาดความรับผิดชอบในตนเองแล้วก็จะขาดจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิ์ แกมเกตุ (2545: 406, 417) ที่ศึกษาโครงการการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท ผลการศึกษาพบว่า ตัวบ่งชี้ที่สำคัญของความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัว ที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ ความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 10 อันดับแรก ดังนั้นความรับผิดชอบจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนรู้จักพึ่งตนเองก่อนที่จะพึ่งผู้อื่น

ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนา หรือความต้องการของนักเรียนที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความเพียรพยายามให้ประสบความสำเร็จ เพื่อบรรลุมาตรฐานอันดีเลิศ และได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง ถึงแม้จะลำบากก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง มีความทะเยอทะยาน และมีความอดทน จึงทำให้นักเรียนเกิดการแสวงหาสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเสมอ ส่งผลให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ของตนอย่างเต็มที่ในการทำใหตนเองบรรลุจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเอมอร์ ดีมาก (2540: 49) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จะมีการสำรวจตัวเอง มีการดำเนินงานอย่างมีแผนงาน มีความกระตือรือร้น และรู้จักพึ่งตนเอง และจากการศึกษาคำนิยามในการพึ่งตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษา (สมพงษ์ พานิชสกุล. 2533: บทคัดย่อ) พบว่านักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน มีคำนิยามในการพึ่งตนเองด้านการศึกษาดูแตกต่างกัน แสดงว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลต่อการพึ่งตนเองในด้านการเรียน หรือการศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิ์ แกมเกตุ (2545: 406, 417) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญอันดับแรกของความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัว ดังนั้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมให้บุคคลทำกิจกรรมต่างๆ ในด้านการเรียน และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ฉะนั้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีการพึ่งตนเอง โดยเฉพาะการพึ่งตนเองด้านการศึกษาล่าเรียน

ปัจจัยด้านการบรรลุนตามขั้นพัฒนาการ ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากในทุกช่วงวัยของชีวิตทุกคนนั้นจะมีงานประจำวัย ซึ่งเป็นงานที่แต่ละคนควรจะทำได้ในช่วงวัยนั้นๆ ถ้าผู้ใดก็ตามประสบผลสำเร็จในงานตามขั้นพัฒนาการหรืองานประจำวัยในช่วงวัยของตนได้นั้น จะทำให้ผู้นั้นมีความสุขและมีความพอใจในชีวิต สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในช่วงต่อไปได้เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ใดก็ตามไม่สามารถบรรลุนตามขั้นพัฒนาการซึ่งเป็นงานประจำวัยของตนได้ ย่อมทำให้ผู้นั้นไม่มีความสุข และไม่มีความพอใจในชีวิต ซึ่งจะมีผลต่อการปรับตัว และทำให้มีความยากลำบากในการพัฒนาในช่วงชีวิตวัยต่อไป ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะคิดว่าตนไม่มีความสามารถ ไม่สามารถทำสิ่งใดได้สำเร็จ (ทัศนีย์ ลิ้มมันจริง. 2539: 5) และจาก

งานวิจัยของจิรณี ฮวบรินทร์ (2542: บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการต่างกัน จะมีพฤติกรรมการพึ่งตนเองในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับสิริลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์ (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการพึ่งตนเองของวัยเด็กตอนกลาง แสดงว่า นักเรียนที่บรรลุงานตามขั้นพัฒนาการสูงจะส่งผลให้มีการพึ่งตนเองสูง ดังนั้นการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการจึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีการพึ่งตนเอง

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ไม่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมปัจจุบันพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำมาหากิน เพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน อันเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาที่จะสนใจบุตรหลานของตนเองเท่าที่ควร เด็กส่วนใหญ่ถูกทิ้งตามลำพัง ดังนั้นเมื่อมีปัญหาหรือต้องการสิ่งใด เด็กก็จะพยายามคิด ทำ และแก้ไขสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองก่อน เพราะพ่อแม่ไม่หวังที่จะมาคอยช่วยเหลือเด็กจึงต้องพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือตนเอง โดยใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหาหรือทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการศึกษาเล่าเรียน ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านเศรษฐกิจ เพราะไม่มีใครคอยทำให้ หรือถ้ามีคนคอยช่วยก็อาจจะทำให้ช้าไม่ทันตามที่ต้องการ ดังนั้นสัมพันธภาพในครอบครัวจึงไม่น่าส่งผลต่อการพึ่งตนเอง

ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขอร้องให้ผู้อื่นช่วย หรือพึ่งผู้อื่นนั้นจะทำให้ถูกมองว่าเป็นคนไม่มีความสามารถ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นคนที่ไม่สามารถทำสิ่งใดสำเร็จได้ด้วยตนเอง ต้องคอยพึ่งพาผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นภาระหรืออาจจะเป็นตัวถ่วงแก่ผู้อื่น ส่งผลทำให้ไม่มีใครอยากคบ หรือทำงานด้วย ทั้งในด้านการเรียน ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นจึงส่งผลให้นักเรียนทำงานด้วยตนเองก่อน ถึงแม้ว่าจะมีความมั่นใจหรือไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองก็ตาม แต่นักเรียนก็จะพยายามอย่างเต็มที่ในเรื่องนั้นๆ ก่อนที่จะขอร้อง หรือให้ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเองคือ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการตามลำดับ ซึ่งทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้ นักเรียนมีการพึ่งตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ เพื่อนำผลของการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางเพื่อการปลูกฝัง และพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้เด็กมีการพึ่งตนเองต่อไป โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านความรับผิดชอบ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยอาจจะสร้างสถานการณ์หรือเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจอยู่เสมอ เช่น มอบหมายงานหรือหน้าที่ภายในบ้านให้เด็กทำด้วยตนเอง เมื่อเกิดปัญหาที่ควรหลีกเลี่ยงการตัดสินใจแทนเด็กในสิ่งที่เด็กสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพราะว่า การที่ผู้ใหญ่ตัดสินใจแทนเด็ก เป็นการนำไปสู่การไม่รู้จักรับผิดชอบของเด็ก และเมื่อเด็กทำผิดก็ควรลงโทษการตำหนิติเตียน แต่ควรให้คำแนะนำเพื่อที่เด็กจะได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อไป

1.2 ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก โดยอาจจะมอบหมายงานที่มีลักษณะท้าทายความสามารถของเด็กคือ งานที่มีความยากง่ายปานกลาง เพราะเด็กจะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จและล้มเหลวได้มากพอๆ กัน โดยโอกาสของความสำเร็จนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวบุคคล ดังนั้นงานที่มีลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นงานที่ทำท้าทายความสามารถของเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง หรือเด็กที่ต้องการความสำเร็จจะชอบทำงานชนิดนี้ เพราะทำให้เขารู้สึกว่า เขาจะต้องเสี่ยงกับความสำเร็จและความล้มเหลวด้วยความสามารถของเขาเอง

1.3 ด้านการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะส่งเสริมและพัฒนางานของเด็กในแต่ละช่วงวัยชีวิต เพื่อให้เด็กสามารถผ่านไปได้ด้วยความราบรื่น โดยมีการช่วยเหลือตามความเหมาะสม ไม่ช่วยมากเกินไป หรือน้อยเกินไป มีการให้คำชี้แนะเมื่อเด็กมีปัญหา และถ้าเด็กทำตัวเหมาะสมก็อาจจะสนับสนุนเมื่อเห็นว่าเด็กทำดี แต่ก็ตำหนิได้เมื่อเห็นว่าไม่สมควร เพราะการที่เด็กประสบผลสำเร็จในงานตามขั้นพัฒนาการในช่วงวัยของตนได้นั้น จะทำให้เด็กมีความสุขและมีความพอใจในชีวิต สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในช่วงต่อไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งส่งผลให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะคิดว่าตนมีความสามารถที่จะทำสิ่งใดได้สำเร็จด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หากมีการศึกษาวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ ควรทบทวน และศึกษาเอกสารทฤษฎีในเชิงลึก เพื่อดูแนวโน้มของความสัมพันธ์ของปัจจัย และเป็นการป้องกันปัญหา multicollinearity ที่อาจจะเกิดขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพึ่งตนเอง กับกลุ่มตัวอย่างที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยต่างกัน (ในเมือง - ในชนบท) หรือศึกษาเป็นระดับช่วงชั้น เพื่อดูพัฒนาการของการพึ่งตนเองว่ามีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร มากขึ้นหรือน้อยลง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์มากขึ้นในการวางแผนการจัดการเรียนสอน

2.3 ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มพิเศษ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา เพื่อผลการวิจัยจะได้มีประโยชน์มากขึ้นในด้านการพัฒนาให้เด็กมีลักษณะการพึ่งตนเองเพิ่มขึ้น

2.4 จากตัวแปรปัจจัยที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในครั้งนี้ ถ้านำไปศึกษาในเชิงลึก อาจทำให้พบว่า ตัวแปรปัจจัยบางตัวเป็นตัวแปรเหตุของตัวแปรปัจจัยตัวอื่น ดังนั้นควรมีการศึกษาตัวแปรปัจจัยต่างๆ ในรูปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) เพื่อค้นหาลักษณะความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรปัจจัยกับการพึ่งตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น

2.5 จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าตัวแปรปัจจัยที่ศึกษานั้น สามารถอธิบายความแปรปรวนของการพึ่งตนเองได้ร้อยละ 62.7 แสดงว่ายังมีปัจจัยอื่นที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองอีก ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น การอบรมเลี้ยงดู และปัจจัยภายในโรงเรียน เป็นต้น เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัย สามารถอธิบายความแปรปรวนของการพึ่งตนเองได้มากขึ้น และมีความครอบคลุมในเรื่องที่ศึกษามากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลวัฒน์ วันวิชัย. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสตรีวัดอัมพรสวรรค์ กรุงเทพมหานคร. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). ประมวลผลงานวิจัยของบุคลากรกรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2537). คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. (2533). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวนสนุก จังหวัดขอนแก่น. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ. (2538). สัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- กลุ่มนักวิชาการ, คณะอนุกรรมการ. (2525). คู่มือการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544, กุมภาพันธ์). สัมพันธภาพที่ดีที่ถูกต้องระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น. แม่และเด็ก. 348 : 94–96.
- จันทร์ พวงยอด. (2543). การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธจักรวิทย โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง. ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- จำรูณ เทียมธรรม. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรณี ฮวบรินทร์. (2542). การศึกษาระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมกาฟ่งตนเองของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิมชัย หาญกล้า. (2537). การเปรียบเทียบผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีผลต่อการฟ่งตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิตสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โณสมร เหลือโกศล. (2531). ค่านิยมพื้นฐานเรื่องการฟ่งตนเองและการอบรมเลี้ยงดู. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ชนาธิป ชินะนาวิน. (2545). การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับค่านิยมด้านการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์เชิงเส้น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ถวิล จันท์สว่าง. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผล-การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทรงพล ภูมิรัตน์. (2538). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ทองคูณ หงษ์พันธุ์. (2535). วิธีแห่งบัณฑิต การครองตน ครองคน และครองงาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ทัศนีย์ ลิ้มมันจริง. (2539). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทศนา แคมมณี และคณะ. (2546). กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย และประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์ จำกัด.
- ธัญญา คนอยู่. (2547). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นุชลดา ไรจนประภาพรรณ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผลการศึกษา (หน่วยที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญเลิศ พูนสุขโข. (2540). การเปรียบเทียบผลของการวางเงื่อนไขเป็นรายบุคคลและการวางเงื่อนไขเป็นกลุ่มที่มีต่อการพึ่งตนเองทางด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสุวรรณราม กิ่งอำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประกายทิพย์ พิชัย. (2539). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประกิตศรี เผ่าเมือง. (2546). การศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี โดยการใช้วิเคราะห์หุระดับ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประณต เล็กสวาสดี. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การพึ่งผู้อื่น พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำและความรู้สึกรับผิดชอบ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทิน มหาพันธ์. (2536). สอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์.
- ประไพ สมปราชญ์นันท์. (2545). ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรมราชินูปถัมภ์กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประยูรศรี มณีสร. (2536). จิตวิทยาวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ประเวศ วะสี. (2544). เรียนอย่างไรให้ไทยพึ่งตนเอง. สานปฏิรูป. 4(39) : 68 – 70.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

- พชรมณท์ เพียรคงชล. (2533). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองในการเรียนวิชาภาษากับวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการสอนแบบนาฏการและการสอนตามคู่มือแนวการสอนหน่วยศึกษานิเทศก์. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์. (2539). พัฒนาการวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: คอมฟอร์ม.
- พรรณี ชูทัยเจนจิต. (2533). ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม. จิตวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. กรุงเทพฯ: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2545). จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เสริมสินพีรพรสซิช-เท็ม.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2540). พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงามธรรมนุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 200. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิไลลักษณ์ ทองรอด. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิษณุพร จุโรปการ. (2541). บทบาทของบิดา บทบาทของมารดาเกี่ยวกับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพราพรรณ เปลี้นนุ. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. ธนบุรี: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Techniques). กรุงเทพฯ: วี. เจ. พรินตติ้ง.
- มันจนา จงกล. (2547). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มาริสา รัชปต์ย์. (2532). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

- มาลา วิรุณานนท์. (2515). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แบบการรับรู้ และการเลี้ยงดู
ลูกในด้านการให้พึ่งตนเองกับในด้านการยับยั้งการพึ่งตนเองเปรียบเทียบกับเด็กในนครหลวง
กับเด็กในต่างจังหวัดในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ปรินุณานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา-
การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา ภัทรธัญญา. (2535). ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการพึ่งตนเองด้านการเรียนของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทุ่งทรายวิทยา อำเภอคลองขลุง จังหวัด
กำแพงเพชร. ปรินุณานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รินรพี เจริญทรพยานนท์. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความ
เชื่อมั่นในตนเองและความเป็นผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีวิเคราะห์
แบบสหสัมพันธ์คาโนคัล. ปรินุณานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
_____. (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
_____. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เลขา ปิยะอัจฉริยะ. (2524). การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก. เอกสารการสอนชุดวิชา
พฤติกรรมเด็ก. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพฯ: วัดอรุณการพิมพ์.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2545). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถใน
การพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะ
คุรุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร ฐวธรรม. (2539). จิตวิทยาพัฒนาบุคลิกภาพ (53 กลยุทธ์เสริมพลังตนเอง). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์พลชัย.
- วัฒนา ปลาตะเพียนทอง. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินุณานิพนธ์ กศ.ม.
(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัช พานิชวงศ์. (2545). การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis). กรุงเทพฯ:
ภาควิชาสถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- ศิริพันธ์ วรรณกิจ. (2545). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์ คาโนนิคอล. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร สุวรรณทศ. (2541). การศึกษาเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัว เด็กออทิสติก เด็กปัญญาอ่อน และเด็กปกติ. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมสามัญศึกษา. (2529). คู่มือการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน เรื่องการพึ่งตนเอง. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมจิตร หอไตรรงค์. (2539). ผลของการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกันในการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมพงษ์ พานิชสกุล. (2533). ค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมิต อาชนิจกุล. (2536). การพัฒนาตนเอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุริชัย หวันแก้ว. (2530). รายงานการศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชนบทไทย. กรุงเทพฯ: สถาบัน.
- สายสุรี จุติกุล. (2540). การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2549). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สิริลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพึ่งตนเองของนักเรียนวัยเด็กตอนกลางในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาณี สนธิรัตน์ และคณะ. (2537). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุพรรณิ ไชยอำพร. (2535). การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา : แนวความคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาพร ผลวงษ์. (2544). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการครองเรือนของผู้ใหญ่ตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาวรรณ ด้านสกุล. (2539). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนกิจกรรมตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือการจัดกิจกรรม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพร ศรีประเสริฐสุข. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนและสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยของวัยรุ่นทั่วไปและวัยรุ่นเซ้นเตอร์พอยท์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัสรา อารณ. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพภายในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมปัจจัยทางชีวสังคม กับความสามารถในการดูแลรักษาสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสังกัดสำนักงานการแพทย์กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารยา สุระมัตย์. (2540). การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารี พันธุ์ณี. (2542). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลีฟเพรส จำกัด.
- อุบลรัตน์ เฟิงสฤติย์, และสิริวรรณ สารนาค. (2546). รายงานการวิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดู การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมการพึ่งตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอมอร ดีมาก. (2540). ผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ถ่ายเอกสาร.

Atkinson, John William. (1966). *Motives in Fantasy Action and Society Affiliated East –*
West Press. New Delhi : Putltd.

Becker, Gary Stanley. (1964). *Human Capital : theoretical and empirical analysis with*
special reference to education. Columbia : University Press.

Cook, Leah Michelle. (2002). *Self-reliance in adolescence.* Retrieved from DAO (Aug
2003).

Edwards, Allen L., (1950). *Experimental Design in Psychological Research.* New York Holt,
Rinehart and Winston.

Flippo, Edwin B. (1996). *Management : A Behavioral Approach.* Allyn and Bacon.

Friedman, G.A. and McClelland, Dvid C. (1952). *A Cross Cultural Study of Relationship*
between Child Rearing Practices and Achievement Motivation Appearing in
Folktales. New York Holt, Rinehart and Winston.

Gormly, Anne V., and David M Brodzinsky. (1993). *Lifespan human development.* Florida
: Harcourt Brace Jovanovich College.

Gough, Harrison G. (1969). *Manual for the California Psychological Inventory.* California :
Consulting Psychological Press. Inc.

Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence.* New York : McGraw-Hill.

Havighurst, R.J. (1961). *Human developmental and education.* New York : Mckay
Company.

Herman, Herbert J M. (1970, August). A Questionnaire Measure of Achievement
Motivation. *Journal of Applied Psychology.* 54(2) : 353 – 363.

Hurlock, E.B. (1967). *Adolescent Development.* 3rd ed. New York : McGraw-Hill.

_____. (1975). *Development psychology.* 4th ed. New York : McGraw-Hill.

Kerlinger Fred N. and Pedhazur, Elazar J. (1973). *Multiple regression in behavioral*
research. New York : Holt, Rinehart and Winston.

- Kim, Hyesoo. (1999). *Relationship between parenting styles and self-perception-academic competence, morality, and self-reliance among Korean-American college students*. Retrieved from DAO (May 2004). Acc.No. AAT 3110951.
- Mussen, P.H., John Conger J. and Jer Kagan. (1969). *Child Development and Personality*. 3rd ed. New York : Harper & Row.
- Olson, Peter Wesley. (2003). *A comparative analysis of graduate business school students in distance education and traditional on-campus learning environments in terms of autonomy, self-reliance, and self-directed learning readiness*. Retrieved from DAO (Mar 2004). Acc.No. AAT 3104838.
- Parson, Talcott. (1960). *The social system*. New York : The Free Press.
- Rinehart and Winston.Lawhon, Tommie. (1990, November). *Teachniques for Nurturing the Rudiments of Self – Reliance in Children from Birth to Age three*. 25 : 97. Retrieved from ERIC.
- Sanford, Newman. (1970). *The Goal of Individual Development. Twenty – five Year of Higher Education*. San Francisco : Jossey Base Press.
- Sears, Mccoby and Lavin. (1957). *Patterns of child Rearing*. New York : Row, Peterson.
- Smart, M. S. and Smart, R.C. (1967). *Children Development and Relations*. New York : Mc. Millan Company.
- Smith, Henry C. (1961). *Personality Adjustment*. New York : McGraw-Hill, Inc.
- Thorpe, Louis P. Willis W. Clark and Ernest W. Tieges. (1953). *Manual of California Test of Personality*. New York : McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรหมธิดา แสนคำเครือ	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทา สุรักษา	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์มณฑิรา จารุเพ็ง	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 8 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการพึ่งตนเอง

ข้อ	IOC	ผลการพิจารณา	ข้อ	IOC	ผลการพิจารณา
1.	1.0	คัดเลือกไว้	24.	0.6	คัดเลือกไว้
2.	0.8	คัดเลือกไว้	25.	1.0	คัดเลือกไว้
3.	0.8	คัดเลือกไว้	26.	1.0	คัดเลือกไว้
4.	0.8	คัดเลือกไว้	27.	0.8	คัดเลือกไว้
5.	1.0	คัดเลือกไว้	28.	0.8	คัดเลือกไว้
6.	1.0	คัดเลือกไว้	29.	0.8	คัดเลือกไว้
7.	1.0	คัดเลือกไว้	30.	0.8	คัดเลือกไว้
8.	1.0	คัดเลือกไว้	31.	1.0	คัดเลือกไว้
9.	1.0	คัดเลือกไว้	32.	1.0	คัดเลือกไว้
10.	1.0	คัดเลือกไว้	33.	1.0	คัดเลือกไว้
11.	1.0	คัดเลือกไว้	34.	1.0	คัดเลือกไว้
12.	1.0	คัดเลือกไว้	35.	1.0	คัดเลือกไว้
13.	1.0	คัดเลือกไว้	36.	1.0	คัดเลือกไว้
14.	1.0	คัดเลือกไว้	37.	1.0	คัดเลือกไว้
15.	1.0	คัดเลือกไว้	38.	1.0	คัดเลือกไว้
16.	0.6	คัดเลือกไว้	39.	0.8	คัดเลือกไว้
17.	0.6	คัดเลือกไว้	40.	1.0	คัดเลือกไว้
18.	1.0	คัดเลือกไว้	41.	1.0	คัดเลือกไว้
19.	1.0	คัดเลือกไว้	42.	1.0	คัดเลือกไว้
20.	0.8	คัดเลือกไว้	43.	1.0	คัดเลือกไว้
21.	0.8	คัดเลือกไว้	44.	1.0	คัดเลือกไว้
22.	0.6	คัดเลือกไว้	45.	0.6	คัดเลือกไว้
23.	0.6	คัดเลือกไว้			

ตาราง 9 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการพึงตนเอง

ข้อ	r	ผลการพิจารณา	ข้อ	r	ผลการพิจารณา
1.	.2166	คัดเลือกไว้	24.	.5500	คัดเลือกไว้
2.	.3906	คัดเลือกไว้	25.	.3709	คัดเลือกไว้
3.	.1104	ตัดทิ้ง	26.	.1707	ตัดทิ้ง
4.	.3002	คัดเลือกไว้	27.	.1424	ตัดทิ้ง
5.	.4529	คัดเลือกไว้	28.	.4909	คัดเลือกไว้
6.	.2112	คัดเลือกไว้	29.	.5313	คัดเลือกไว้
7.	.4279	คัดเลือกไว้	30.	.4260	คัดเลือกไว้
8.	.2870	คัดเลือกไว้	31.	.4953	คัดเลือกไว้
9.	.2152	คัดเลือกไว้	32.	.0395	ตัดทิ้ง
10.	.3412	คัดเลือกไว้	33.	.4163	คัดเลือกไว้
11.	.0974	ตัดทิ้ง	34.	.5053	คัดเลือกไว้
12.	.3848	คัดเลือกไว้	35.	.3807	คัดเลือกไว้
13.	.1631	ตัดทิ้ง	36.	.0856	ตัดทิ้ง
14.	.1220	ตัดทิ้ง	37.	.3402	คัดเลือกไว้
15.	.3158	คัดเลือกไว้	38.	.2883	คัดเลือกไว้
16.	.1113	ตัดทิ้ง	39.	.4063	คัดเลือกไว้
17.	.2757	คัดเลือกไว้	40.	.5219	คัดเลือกไว้
18.	.4764	คัดเลือกไว้	41.	.5229	คัดเลือกไว้
19.	.4152	คัดเลือกไว้	42.	.3423	คัดเลือกไว้
20.	.5052	คัดเลือกไว้	43.	.1563	ตัดทิ้ง
21.	.3991	คัดเลือกไว้	44.	.5151	คัดเลือกไว้
22.	.4549	คัดเลือกไว้	45.	.5375	คัดเลือกไว้
23.	.4617	คัดเลือกไว้			

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ คือ .9011

ตาราง 10 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถาม

ข้อ	ความ รับผิดชอบ r	แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ r	สัมพันธภาพ ในครอบครัว r	ความเชื่อมั่น ในตนเอง r	การบรรลุงาน ตามขั้น พัฒนาการ r
1.	.5389*	.5954*	.2333*	.5232*	.3425*
2.	.5971*	.5118*	.5523*	.5341*	.4174*
3.	.5440*	.5206*	.5367*	.5559*	.1866*
4.	.6359*	.5275*	.4553*	.5790*	.4212*
5.	.5107*	.6446*	.4181*	.4817*	.4014
6.	.5795*	.5103*	.5113*	.6163*	.2837*
7.	.5939*	.7428*	.5885*	.4855*	.4375*
8.	.4900*	.6198*	.5624*	.6389*	.2794*
9.	.6584*	.5731*	.6518*	.3873*	.3283*
10.	.4006*	.5500	.5976*	.4846*	.2797*
11.	.6147*	.5567**	.6833*	.6194*	.0913*
12.	.1961*	.5187*	.5221*	.5395*	.1651*
13.	.3990*	.4706*	.2133*	.4271*	.4082*
14.	.5762*	.6376*	.3948*	.6190*	.2005*
15.	.3185*	.6024*	.2675*	.4982*	.0823*
16.	-	-	-	-	.2717*
17.	-	-	-	-	.1162*
18.	-	-	-	-	.4942*
19.	-	-	-	-	.5209*
20.	-	-	-	-	.3698*
21.	-	-	-	-	.2995*
22.	-	-	-	-	.5125*
23.	-	-	-	-	.4234*
24.	-	-	-	-	.6509*
25.	-	-	-	-	.5239*
26.	-	-	-	-	.1984*
27.	-	-	-	-	.6036*
ค่าความเชื่อมั่น	.8797	.8985	.8799	.8901	.8406

หมายเหตุ : * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัย ซึ่งไม่มีข้อใดถูกหรือผิด เป็นเพียงการศึกษาการปฏิบัติตนของนักเรียนเท่านั้น ดังนั้นคำตอบที่ได้จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการเรียนของนักเรียน และคำตอบของนักเรียนครั้งนี้จะเป็นความลับ จึงขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 6 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1	แบบสอบถามการพึงตนเอง	จำนวน 35 ข้อ
ฉบับที่ 2	แบบสอบถามความรับผิดชอบ	จำนวน 15 ข้อ
ฉบับที่ 3	แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	จำนวน 15 ข้อ
ฉบับที่ 4	แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว	จำนวน 15 ข้อ
ฉบับที่ 5	แบบสอบถามการบรรลุนานตามขั้นพัฒนาการ	จำนวน 27 ข้อ
ฉบับที่ 6	แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง	จำนวน 15 ข้อ

3. ขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

4. เมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้ว ก่อนจะส่งขอความร่วมมือให้นักเรียนตรวจสอบแบบสอบถามว่าทำเรียบร้อยครบทุกข้อหรือไม่ ถ้าครบทุกข้อแล้วจึงนำมาส่ง

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

น.ส.จิรวดี ชุมพล

นิสิตปริญญาโท

สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามการพึ่งตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำ
จริง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติตามข้อความนั้นบ้างในบางครั้ง
ไม่จริง	หมายถึง	นักเรียนไม่ได้ปฏิบัติตามข้อความนั้น

ข้อ ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
1.	ข้าพเจ้าคิดหาวิธีแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเอง..				
2.	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้น.....				
3.	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองช่วยหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาที่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ.....				
4.	ข้าพเจ้าได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการเรียนทุกวิชา....				
5.	ข้าพเจ้าเคยนำผลงานของเพื่อนมาลอกและเลียนแบบ เพื่อให้ได้คะแนนมากขึ้น.....				
6.	ข้าพเจ้ามีความพร้อมเสมอในการสอบ.....				
7.	ข้าพเจ้าทำงานส่งอาจารย์ด้วยตนเอง โดยไม่ให้ใครช่วย.....				
8.	ถ้ามีข้อสงสัยในบทเรียน ข้าพเจ้ามักจะซักถามอาจารย์ให้เกิดความเข้าใจ.....				
9.	ข้าพเจ้าทบทวนบทเรียนด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ.....				
10.	ข้าพเจ้ามักใช้เวลาว่างทำแบบฝึกหัดที่อาจารย์สั่งด้วยตนเอง..				
11.	ข้าพเจ้ากำหนดตารางทบทวนความรู้ทุกวิชาสำหรับตนเอง....				
12.	ข้าพเจ้ามักทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ.....				
13.	ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำงานกลุ่มอย่างเต็มที่ ถึงแม้จะต้องทำงานมากกว่าผู้อื่น.....				
14.	หากข้าพเจ้าช่วยทำงานให้กับส่วนรวมอย่างเต็มที่ ก็ย่อมส่งผลดีต่อส่วนรวมด้วย.....				

ข้อ ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
15.	ข้าพเจ้าเสียสละอุปกรณ์สำหรับใช้ในการทำงานกลุ่ม.....				
16.	ความร่วมมือ ความเสียสละ ความสามัคคีของกลุ่ม ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าต่างคนต่างทำ.....				
17.	ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ข้าพเจ้าพยายามทำงานให้สำเร็จอย่างเต็มความสามารถ.....				
18.	ข้าพเจ้าสามารถทำงาน และส่งงานให้กลุ่มทันตามกำหนดเวลา.....				
19.	ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะได้รับมอบหมายงานที่ยาก ข้าพเจ้าก็จะทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง.....				
20.	ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม นอกเหนือจากส่วนที่ได้รับผิดชอบ.....				
21.	ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานในการทำงานกลุ่มได้.....				
22.	แม้จะมีปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น แต่ข้าพเจ้าก็สามารถทำให้งานประสบความสำเร็จได้.....				
23.	ข้าพเจ้าสามารถช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่ม ที่มีปัญหาในการทำงาน.....				
24.	ข้าพเจ้าสะสมเงินส่วนหนึ่งที่หามาได้ เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายจำเป็นโดยไม่รบกวนผู้ปกครอง.....				
25.	ก่อนที่จะซื้อของสิ่งใด ข้าพเจ้าจะคิดเสมอว่าของสิ่งนั้นมีประโยชน์คุ้มค่างับเงินที่เสียไป.....				
26.	ข้าพเจ้านั้นใจว่าสามารถเก็บเงินสะสมไว้ใช้เองส่วนตัวได้.....				
27.	ข้าพเจ้าจะใช้ทรัพย์สิน เครื่องใช้ที่มีอยู่ไม่ซื้อใหม่จนกว่าจะชำรุดซ่อมแซมไม่ได้.....				
28.	ข้าพเจ้าพยายามซ่อมแซมเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีอยู่ให้ใช้ได้ต่อไป.....				
29.	ข้าพเจ้าใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น และเก็บออมในส่วนที่เหลือ.....				
30.	ข้าพเจ้าทำบัญชี เพื่อจะได้สามารถควบคุมรายรับรายจ่ายของตนเองได้.....				

ข้อ ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
31.	ข้าพเจ้าชอบซื้อหนังสือที่มีสาระความรู้ เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ในการเรียน.....				
32.	ข้าพเจ้าคิดรอบคอบเกี่ยวกับการใช้จ่ายทุกครั้ง เพื่อจะได้ใช้เงินอย่างคุ้มค่า.....				
33.	เมื่อข้าพเจ้ามีเงินไม่พอกับค่าใช้จ่าย ข้าพเจ้าจะหาวิธีลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น.....				
34.	ข้าพเจ้าซื้อสินค้าโดยดูความจำเป็นและความคุ้มค่าของเงินที่เสียไป.....				
35.	การประหยัดเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าปฏิบัติเป็นประจำ.....				

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความรับผิดชอบ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
1.	ข้าพเจ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายนั้นจนกว่าจะเสร็จ แม้งานนั้นจะยาก.....				
2.	ข้าพเจ้าติดตามความก้าวหน้าในเรื่องการเรียนของตนเอง...				
3.	เมื่อได้คะแนนจากการสอบไม่ดี ข้าพเจ้าจะตั้งใจอ่านหนังสือให้มากขึ้น.....				
4.	ข้าพเจ้าตั้งใจที่จะปรับปรุงผลการเรียนให้ดีขึ้นไปเรื่อย ๆ.....				
5.	เมื่อมีผู้ชี้แนะข้อบกพร่อง ข้าพเจ้าจะแก้ไขทันที.....				
6.	ข้าพเจ้าส่งคืนของที่ยืมมาตรงตามกำหนดเวลา.....				
7.	เมื่อข้าพเจ้าพบว่างานที่ทำส่งครูยังมีข้อบกพร่อง ข้าพเจ้าจะรีบแก้ไขข้อบกพร่องนั้นทันที.....				
8.	ข้าพเจ้าปิดไฟฟ้าเมื่อเห็นว่าไม่ต้องใช้ไฟฟ้าแล้ว.....				
9.	เมื่อทำผิดและถูกครูว่ากล่าวตักเตือน ข้าพเจ้าจะยอมรับ.....				
10.	เมื่อข้าพเจ้าทำการบ้านไม่ได้ จะให้เพื่อนช่วยสอนจนเข้าใจและทำจนเสร็จ.....				
11.	ข้าพเจ้าช่วยดูแลรักษาสสิ่งของที่เป็นของส่วนรวม.....				
12.	ข้าพเจ้าไม่สนใจติดตามงานกลุ่ม เพราะถือว่ามีสมาชิกคนอื่นอีกหลายคน.....				
13.	ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือทำตามกฎ หรือข้อตกลงของโรงเรียน.....				
14.	เมื่อนำอุปกรณ์กีฬาของโรงเรียนมาเล่นแล้ว ข้าพเจ้าจะนำไปเก็บไว้ที่เดิม.....				
15.	ข้าพเจ้าแกล้งป่วยเมื่อไม่ยอมไปโรงเรียน.....				

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
1.	ข้าพเจ้ามีความรู้สึกที่ตนเองมีความคิดที่จะดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้มีความแปลกใหม่และดีเด่นอยู่ตลอดเวลา.....				
2.	เมื่อพบคนที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญว่าทำงานดีเด่น ข้าพเจ้าจะเกิดความปรารถนาที่จะเป็นเช่นนั้น.....				
3.	ข้าพเจ้าตั้งใจจะทำคะแนนสอบให้ได้คะแนนสูงที่สุด.....				
4.	ข้าพเจ้ามีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง.....				
5.	ข้าพเจ้ามักจะตั้งความหวังไว้สูงๆ เพื่อที่จะได้ใช้ความพยายาม และความสามารถทำงานนั้นอย่างเต็มที่.....				
6.	ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ.....				
7.	เมื่อทำงานใดงานหนึ่งไม่สำเร็จ ข้าพเจ้าจะคิดหาวิธีใหม่ๆ ที่ จะทำงานนั้นให้สำเร็จจริงได้.....				
8.	เมื่อได้รับการมอบหมายงานใดๆ ข้าพเจ้าจะรีบทำให้เสร็จ เรียบร้อยก่อนกำหนดส่งงาน.....				
9.	ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้ดีกว่าที่เคยทำ.....				
10.	ข้าพเจ้ามีใจจดจ่ออยู่กับงานที่ได้รับมอบหมาย จนกว่าจะ ทำงานสำเร็จไม่ว่างานนั้นจะน่าเบื่อหน่ายเพียงใด.....				
11.	ข้าพเจ้าจะพยายามทำงานมากยิ่งขึ้น เมื่องานที่ได้รับยาก....				
12.	ไม่ว่าจะทำงานอะไรก็ตาม ข้าพเจ้าจะพยายามทำจนสุด ความสามารถ.....				
13.	ข้าพเจ้าชอบทำงานยากที่ต้องใช้ความพยายามมาก.....				
14.	ข้าพเจ้าจะเปรียบเทียบผลการเรียนกับเพื่อนๆ เพื่อจะได้ พัฒนาตนเองให้เรียนดีขึ้น.....				
15.	ข้าพเจ้าชอบทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นความคิดริเริ่มของตนเอง.....				

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
1.	ในวันหยุดบิดามารดาจะพาสมาชิกในครอบครัวไปเที่ยวพักผ่อน.....				
2.	ในวันหยุดครอบครัวของข้าพเจ้าจะใช้เวลาอยู่ร่วมกัน.....				
3.	ครอบครัวของข้าพเจ้าร่วมรับประทานอาหารเย็นพร้อมกัน...				
4.	ครอบครัวของข้าพเจ้าจะดูโทรทัศน์ด้วยกัน.....				
5.	สมาชิกในครอบครัวจะพูดคุยกันเมื่อมีเวลาว่าง.....				
6.	สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะร่วมมือกันทำกิจกรรมในบ้าน...				
7.	สมาชิกทุกคนในครอบครัว มีความรัก ความห่วงใย ซึ่งกันและกัน.....				
8.	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาบิดามารดาจะเป็นที่ปรึกษาที่ดี.....				
9.	เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาในการเรียนผู้ปกครองจะรับฟังอย่างตั้งใจ และให้คำปรึกษาที่ดี.....				
10.	เมื่อมีปัญหาในการเรียนข้าพเจ้าจะปรึกษามุคผลในครอบครัว.....				
11.	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว บิดามารดาจะปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหา.....				
12.	ข้าพเจ้าจะขออนุญาตผู้ปกครอง เมื่อออกไปทำธุระนอกบ้าน				
13.	ข้าพเจ้าไม่มีความลับปิดบังบิดามารดา หรือบุคคลในครอบครัว.....				
14.	ข้าพเจ้ากับพี่ น้องชอบเล่นกีฬาด้วยกัน.....				
15.	บิดามารดา หรือผู้ปกครองไม่มีเวลาว่างสำหรับข้าพเจ้า.....				

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านและพิจารณาข้อความแต่ละข้อที่กำหนดให้ ว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างท้ายข้อความ ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ ที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ไม่จริง
1.	ขณะที่กำลังแต่งตัว ถ้ามีคนมาทักว่าเสื้อไม่สวย ข้าพเจ้าจะเปลี่ยนใส่ตัวใหม่ทันที.....				
2.	เมื่อเดินผ่านคนหลายคนข้าพเจ้าจะรีบเดินไม่มองหน้าใคร....				
3.	เวลาคู่กับครูข้าพเจ้าไม่กล้าสบตาครู.....				
4.	ข้าพเจ้ารู้สึกกังวล เมื่อไปในสถานที่ที่ไม่มีคนรู้จัก.....				
5.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกวิตกกังวล ถ้ามีหมอดูมาทักว่าปีนี้จะประสบเคราะห์กรรม.....				
6.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกลึกลับใจ ถ้ามีใครมาบอกว่าของที่ข้าพเจ้าจะซื้อไม่ดี.....				
7.	เวลาอ่านหนังสือพิมพ์ ข้าพเจ้าจะอ่านคอลัมน์ที่เกี่ยวกับเรื่องดวงและโชคละตาดีก่อนคอลัมน์อื่นๆ.....				
8.	ข้าพเจ้าไม่ชอบตอบคำถามในชั้นเรียนเพราะกลัวจะตอบผิด.....				
9.	เมื่อมีการแสดงความคิดเห็น ข้าพเจ้ามักคล้อยตามเสียงส่วนใหญ่.....				
10.	ถ้าการบ้านที่ข้าพเจ้าทำมาไม่ตรงกับของเพื่อนๆ ข้าพเจ้าจะแก้ไขให้ตรงกับของเพื่อน.....				
11.	เวลาพูดคุยกับคนที่ไม่คุ้นเคย ข้าพเจ้ามักจะวางตัวไม่ถูก.....				
12.	เวลาออกไปรายงานหน้าชั้นเรียน ข้าพเจ้าจะรู้สึกตื่นเต้น มือสั่น ขาสั่น คอแห้ง ฯลฯ.....				
13.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกไม่สบายใจ ถ้าแต่งกายแตกต่างจากเพื่อนๆ..				
14.	ข้าพเจ้าไม่ค่อยกล้าทำอะไร ถ้ามีคนมายืนดูอยู่ใกล้ๆ.....				
15.	งานหลายอย่างที่ข้าพเจ้าคิดว่าทำถูกแล้ว แต่ก็ยังรู้สึกหวั่นกลัวว่าจะผิด.....				

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวจิรวดี ชุมพล
วันเดือนปีเกิด	27 ตุลาคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	52/63 หมู่ 1 ต. เขาสามยอด อ. เมือง จ.ลพบุรี 15000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2542	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2546	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ